

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA
KANUNA GÖRE SATILAN MALIN AYIPLI
OLMASI SEBEBİYLE TÜKETİCİNİN AYIP
ORANINDA SATIŞ BEDELİNDE İNDİRİM
İSTEME HAKKI

Ayşenur DURAN

2501191909

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Suat SARI

İSTANBUL-2022

ÖZ

TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUNA GÖRE SATILAN MALIN AYIPLI OLMASI SEBEBİYLE TÜKETİCİNİN AYIP ORANINDA SATIŞ BEDELİNDE İNDİRİM İSTEME HAKKI

AYŞENUR DURAN

Satış sözleşmesinin kurulması ile taraflar belirli edimleri elde etmekle birlikte birtakım borçları da ifa etmekle yükümlü olmaktadır. Bu doğrultuda satım konusunun sözleşmeye uygun olmaması satıcıyı yükümlülük altına sokarken tüketiciye de seçimlik haklarını kullanabilme imkânı tanımaktadır. Tüketicinin seçimlik haklarından birisi olan ayıp oranında bedelde indirim hakkı, satılan maldaki ayıp nedeniyle edimler arasında oluşan farklılığı denkleştirmeyi amaçlamaktadır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tüketicinin bedelde indirim seçimlik hakkını kullanabilmesi, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak herhangi bir gözden geçirme ya da bildirim şartına tabi değildir. Tüketici iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde bu hakkını kullanabilecektir. Tüketici bedelde indirim hakkı ile birlikte ya da ayrıca tazminat talebinde bulunabilir. Tüketicinin bedelde indirim hakkını sınırlandıran bir hüküm 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da bulunmasa da bu durum hakkın mutlak olduğu anlamına gelmemektedir. Türk Borçlar Kanunu'nda bulunan kısıtlamaların tüketici işlemlerinde de uygulanması söz konusu olabileceği gibi genel ilke olan dürüstlük kuralı gereğince de bedelde indirim hakkı sınırlandırılabilir. Ayıp oranında bedelde indirim hakkı 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca kural olarak sadece satıcıya karşı ileri sürülebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tüketici satış sözleşmesi, seçimlik hak, ayıplı mal, bedelde indirim, ayıp oranı.

ABSTRACT

CONSUMER'S RIGHT TO DEMAND DISCOUNT FROM THE SALE PRICE IN PROPORTION TO THE DEFECT DUE TO THE SALE OF DEFECTIVE ON THE GOOD ACCORDING TO LAW ON CONSUMER PROTECTION

AYŞENUR DURAN

Contracting parties elicit specific executions along with drawing up a sales contract; they are supposed to fulfill some obligations as well. In this direction, while the seller puts under obligation because of unbecoming to the sales contract of the subject of a sale, the consumer has the opportunity to exercise the elective rights. The discount from the sale price right is one of these aims to equalize the difference between executions. In accordance with Law on Consumer Protection No. 6502, exercising of discount from the sale price right is not presupposed either review or notification as distinct from abrogated Law on Consumer Protection No. 4077 and Turkish Code of Obligations No. 6098. Consumers can exercise this right within the limitation period of two years. Along with the right of discount from the sale price or only, consumers may demand compensation. Even if there is no rule that restricts exercising the right in Law on Consumer Protection No. 6502, that does not mean it is absolute. As the restrictions in the Turkish Code of Obligations can be applied to consumer transactions and the right can also be restricted in good faith which is the general principle. The discount from the sale price right in proportion to the defect can be contested only against to the seller as a principle in the context of Law on Consumer Protection No. 6502.

Keywords: Consumer sale contracts, defective good, elective right, discount from the sale price, the proportion of defect.

ÖNSÖZ

Satıcı karşısında tüketicinin korunmasını amaçlayan tüketici hukuku Türk hukukunda ilk kez 4077 sayılı Kanun ile 1995 yılında yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Akabinde yapılan değişiklikler ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 2013 yılında yürürlüğe girmesine kadar uygulanmıştır. Bu çalışmanın konusunu yürürlüğe giren tüm kanunlarda yer alan ayıp oranında bedelde indirim hakkı oluşturmaktadır. Tüketicinin ayıp oranında bedelde indirim hakkının çalışma konusu yapılmasının sebebi, daha önce bu konu özelinde bir çalışma olmamasıdır. Bu çalışmada, ayıplı mal satışına maruz kalmasına rağmen satış sözleşmesini ayakta tutmak isteyen tüketicilere tanınan bedelde indirim hakkına ilişkin başta TKHK olmak üzere diğer kanunlardaki düzenlemeler ve içtihatlar ile bu doğrultuda ortaya çıkan ihtilaflar ve eksiklikler ele alınmış, bu hususların çözümünü amaçlayan görüşlerimize yer verilmiştir.

Çalışmamın konu seçiminden tamamlanmasına kadarki süreçte tüm sorularımı sabırla ve alçak gönüllükle yanıtlayan, kararsız kaldığım konularda yol göstericiliği ile isabetli sonuçlara varmamı sağlayan, tez danışmanım sayın hocam Prof. Dr. Suat SARI'ya teşekkürü bir borç bilirim. Eğitim öğretim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen, her daim yanımda olan, emeklerinin karşılığını ödeyemeyeceğim canım aileme teşekkür ederim.

Ayşenur Duran

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, HUKUKİ NİTELİK, İŞLEV

I. BEDELDE İNDİRİM HAKKI KAVRAMI.....	5
A. Genel Olarak.....	5
B. TKHK Uyarınca.....	7
C. TBK Uyarınca	8
D. 1999/44 Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi Uyarınca.....	10
E. CISG Uyarınca	11
II. BEDELDE İNDİRİM HAKKI VE HAKKIN KULLANILMASININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....	12
A. Sözleşme Görüşü.....	16
B. Değiştirilmiş Sözleşme Görüşü	17
C. Yenilik Doğuran Hak Görüşü.....	18
D. Kanaatimiz	21
III. BEDELDE İNDİRİM HAKKININ İŞLEVİ.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİNİN AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASININ ŞARTLARI VE METOTLARI

I. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMA ŞARTLARI.....	23
A. Maddi Şartlar.....	23
1. Satılan Mal Teslim Edilmiş Olmalı.....	23
2. Satılan Malda Ayıp Sayılan Bir Eksiklik Olmalı.....	23
a. Genel Olarak	23
b. Ayıp Kavramı.....	24
(1). Lüzumlu Vasıflarda Eksiklik.....	26
(2). Sözleşme ile Kararlaştırılan Vasıfların Eksikliği	28
(3). Geç İfa	29
(4). Montaj Eksiklikleri.....	31
c. Ayıp Türleri.....	32
(1). Maddi - Hukuki - Ekonomik Ayıp	32
(2). Aşıkâr - Açık - Gizli Ayıp	33
3. Maldaki Ayıbın Önemli Olmasının Gerekmemesi.....	34
4. Ayıbın Var Olması Gereken An	35
5. Tüketicinin Ayıbın Varlığını Bilip Bilmemesinin Etkileri.....	35
6. Satıcının Sorumluluğunun Kaldırılması Ya Da Sınırlandırılmasının Mümkün Olmaması.....	38
B. Şekli Şartlar	39
1. Genel Olarak.....	39
2. Gözden Geçirme ve Bildirim Şartının Aranmaması.....	40
C. Şartlara İlişkin İspat Yüğü	45

II. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ İLERİ SÜRÜLMESİ.....	46
A. İleri Sürülebilecek Kişiler.....	46
1. Sadece Satıcının Sorumlu Olduğu Durum.....	46
2. TKHK m. 56/3 Uyarınca Garanti Belgesi İle Satılması Zorunlu Olan Mallar Bakımından Satıcı Dışındaki Kişilerin De Sorumlu Tutulması....	49
3. Bağlı Kredilerde Kredi Veren Sorumluluğu.....	53
B. İleri Sürülme Şekli	55
III. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMA METOTLARI.....	56
A. Hakkı Kullanma Metotları.....	56
1. Mutlak Metot.....	56
2. Tazminat Metodu.....	58
3. Maliyete Göre Hesaplama Metodu.....	59
4. Nispi Metot.....	60
B. Ayıplı ve Ayıpsız Malın Bedelinin Tespiti	62
C. Yarar ve Hasarın Geçiş Anının İndirim Açısından İşlevi	63
IV. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENİP ÖDENMEMESİNE GÖRE AYIP ORANINDA İNDİRİM YAPILMASI.....	64
A. Satış Bedeli Ödenmişse.....	65
B. Satış Bedeli Ödenmemişse.....	67
V. TÜKETİCİNİN BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASI SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN MASRAFLAR.....	67
VI. SEÇİMLİK HAKLARIN BELLİ BİR SIRAYLA KULLANILMASININ GEREKİP GEREKMEDİĞİ SORUNU.....	68

VII. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ KULLANILDIKTAN SONRA BAŞKA BİR SEÇİMLİK HAK İLE DEĞİŞTİRİLMESİ.....	71
A. Genel Olarak	71
B. Ayıp Oranında Bedelde İndirim Hakkının Islah Yoluyla Değiştirilmesi....	73
C. Ücretsiz Onarım Hakkının Kullanılamaması Sebebiyle Diğer Seçimlik Hakların Kullanılması.....	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜKETİCİNİN BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASININ SINIRLANDIRILMASI VE HAKKIN KULLANILMASININ SONUÇLARI

I. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ KULLANILMASININ SINIRLANDIRILMASI.....	78
A. Genel Olarak	78
1. Satıcının Teklifi.....	79
2. Haklı Sebepler Nedeniyle Hakkın Kullanımının Sınırlandırılması.....	80
3. Satılan Malın Değerindeki Eksikliğin Satış Bedeline Çok Yakın Olması.....	85
4. Kullanım Hatası Sebebiyle Bedelde İndirim Hakkının Kullanılamaması.....	87
B. Sadece Bedelde İndirim Hakkının Kullanılabileceği Haller.....	87
1. Satılanın Tüketicie Yüklenebilen Bir Sebeple Yok Olması	89
2. Tüketicinin Satılan Malı Başkasına Devretmesi	90
3. Tüketicinin Ürünün Biçimini Değiştirmesi	91
II. TAZMİNAT TALEBİ.....	92
A. Genel Olarak	92
B. Ayıp Nedeniyle Doğrudan ve Dolaylı Zararın Tazmini Talebi.....	94

C. Ayıp Nedeniyle Manevi Tazminat Talebi.....	97
D. Bedelde İndirim Hakkını Kullanmaksızın Doğrudan Tazminat Talebinde Bulunma.....	99
E. Tazminat Talebinden Sorumlu Olacak Kişiler.....	100
III. ZAMANAŞIMI.....	101
A. Genel Olarak	101
B. Satıcının Hilesi veya Ağır Kusuru	104
C. Ayıp Oranında Bedelde İndirim Hakkının Def'i Olarak Kullanılması.....	106
D. Zamanaşımı Süresinin Değiştirilmesi	108
SONUÇ	110
KAYNAKÇA.....	116

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABÜHFD	: Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
A.e	: Aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
Art.	: Article
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
bkz.	: bakınız
BÜHFD	: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
c.	: Cümle
C.	: Cilt
CISG	: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dp.	: dipnot
E.	: Esas
eBK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
ed.	: editör/edited by
E.T.	: Erişim Tarihi

eTKHK	: 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HPD	: Hukuki Perspektifler Dergisi
İÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk Bülteni
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N	: Numara
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SÜAMYOD	: Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

TD	: Ticaret Dairesi
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Sözleşme kurulurken taraflar sözleşmenin niteliğine göre belirli borçları ifa etme yükümlülüğü altına girerler. Satış sözleşmesi uyarınca satın alınan mal ayıplı çıktığı takdirde satıcı sözleşme gereği yerine getirmekle yükümlü olduğu edimi gereği gibi ifa etmemiş olur. Satılan malın ayıplı olması hâli satıcının sorumluluğunu doğuran hallerden birisidir. Bu durumda 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun¹ uyarınca tüketiciye dört farklı seçimlik hak tanınmıştır. Bu haklar ücretsiz onarım, ayıpsız misli ile değişim, sözleşmeden dönme ve ayıp oranında bedelde indirim hakkıdır².

TKHK 07.11.2013 tarihinde kabul edilerek 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tüketicinin taraf olduğu işlemlerde onu koruyucu hükümler içermektedir³. Yeni Kanunun şekillenmesinde 25.05.1999 tarihli Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi⁴ etkili olmuştur. TKHK öncesinde eTKHK⁵ ile de tüketiciyi koruyucu haklar getirilmiş ve sözleşmenin "*edime uygun ifa*" çerçevesinde sürdürülmesi prensibi benimsenmişti⁶. Satış sözleşmesi hükümleri kapsamında ayıplı edim nedeniyle alıcıya seçimlik haklar tanınması, TBK⁷'da da baştan beri vardır ve bunun kökeni Roma Hukukuna kadar gitmektedir.

¹ R.G. Tarihi: 28.11.2013, R.G. Sayısı: 28835, Kabul Tarihi: 7.11.2013.

² 6502 sayılı Kanunda ayıptan sorumluluk konusu, hem mal hem de hizmet sorumluluğu bakımından düzenlenmiştir. 6502 sayılı Kanun m. 15/1 uyarınca ayıplı hizmet nedeniyle tüketicinin sahip olduğu haklar, hizmetin yeniden görülmesi, ayıplı eserin ücretsiz onarımı, bedelde indirim ve sözleşmeden dönme hakkıdır. Ayıplı hizmet halinde de ayıplı mal dolayısıyla tüketiciye tanınan seçimlik haklarla benzer haklar tanınmıştır. Ancak bu çalışmanın konusunu tüketicinin ayıplı mal sebebiyle sahip olduğu bedelde indirim hakkı oluşturmaktadır.

³ Buna rağmen 6502 sayılı TKHK ile getirilen değişikliklerin tüketicinin lehine olmadığı, aksine eski Kanuna göre tüketicinin menfaatlerini zedeleyici hükümler içerdiği doktrinde ileri sürülmektedir (Şükran Eroğlu, "6502 Sayılı Yasa Tüketiciyi Koruyacak Mı?", **İstanbul Barosu Dergisi: Tüketici Hakları Ve Rekabet Hukuku**, C. 88, Özel Sayı, 2014, s. 15). TKHK ile yapılan değişikliklerden tüketicinin aleyhine olduğu ileri sürülen hükümlere diğer bölümlerde yer verilecektir.

⁴ Sayısı: 1999/44/AT, Kabul Tarihi: 25.5.1999. Bundan sonra AB Yönergesi olarak ifade edilecektir.

⁵ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 14.3.2003, Sayısı: 25048.

⁶ Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 109.

⁷ R.G. Tarihi: 4.2.2011, R.G. Sayısı: 27836, Kabul Tarihi: 11.1.2011.

Tüketici satış sözleşmesi, tüketici ile satıcı arasında yapılan sözleşme uyarınca tüketicinin satış bedelini ödemeyi vaat etmesine karşılık satıcının da satış konusu malın mülkiyetini tüketiciye geçirmeyi taahhüt ettiği sözleşmelerdir⁸. Bu tanım uyarınca tüketici satış sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen karşılıklı bir sözleşme olduğu ve yöneldiği amacın bir hakkın devri olduğu söylenebilir.

Bu sözleşmenin taraflarını ise tüketici ve satıcı oluşturmaktadır. Tüketici kavramı TKHK m. 3/1-k ile : *"Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi"* ifade ederken, tüketici işlemi ise yine aynı fıkranın 1. bendi uyarınca :

"Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi"

kapsamaktadır.

Kanundaki tanımlarda da belirtildiği üzere tüketici, kişisel bir amaçla mal edinen kişidir. Ancak şahsi sebeple işlem yapan herkes tüketici kapsamında sayılmamaktadır. Bir işlemin tüketici işlemi vasfını haiz olabilmesi, tüketicinin karşısında mesleki veya ticari amaçla faaliyette bulunan bir kişinin olması şartına bağlıdır. Bir başka deyişle, TKHK'nın uygulanabilmesi için mesleki ya da ticari olmayan bir gaye ile mal edinen tüketici ile tam tersine mesleki veyahut ticari bir amaçla hareket eden satıcının sözleşmenin tarafı olması gerekir. Buna karşılık tüketici hem kişisel amaçla hem de işletmesinde kullanmak üzere mal edinmişse karma amaç güderek sözleşme yapmış demektir⁹. Karma amaçla işlem yapan kişi

⁸ Vehbi Umut Erkan, "Tüketici Satış Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sürede Malın Teslim Edilmemesi Durumunda 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mallara İlişkin Hükümlerinin Uygulanması", **TAAD**, Yıl: 7, S. 30, 2017, s. 297.

⁹ Özge Erbek Odabaşı, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 616.

tüketici olarak kabul edilmemektedir ve yaptığı işlem de tüketici işlemi niteliğinde değildir¹⁰.

TKHK m. 11'de "satıcı" kelimesinin kullanılmasıyla TKHK'nın sadece satış sözleşmelerinde uygulanabileceği anlaşılabılır¹¹. Bu bağlamda, Kanunun lafzından ayıplı mala ilişkin hükümlerin satış sözleşmesine yönelik olduğu anlamı çıktığı ileri sürülerek TKHK m. 11 düzenlemesi eleştirilmektedir¹². Ancak TKHK m. 3 ile sadece satış sözleşmeleri değil eser, taşıma vb. sözleşmeler bakımından da taraflardan birisinin tüketici olduğu işlemlerde TKHK uyarınca yargılama yapılacağı açıkça düzenlenmiştir¹³.

Bu çalışmanın konusunu, satılan malın ayıplı olması durumunda tüketiciye tanınan ayıp oranında bedelde indirim hakkı oluşturmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde tüketicinin ayıp mal sebebiyle sahip olduğu ayıp oranında bedelde indirim hakkı kavramı, hukuki niteliği ve işlevi ele alınacaktır. İkinci bölümde ise

¹⁰ Aydın Zevkliler, Murat Aydoğdu, **Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 52; Nalan Kahveci, **Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Ankara, Adalet Kitabevi, 2014, s. 94, dp. 247. Karma amaçla yapılan sözleşmelerin tüketici hukuku kapsamında değerlendirilemeyeceğine ilişkin karar için bkz. Yarg. 13. HD, T. 29.3.2006, E. 2006/1860, K. 2006/4635, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 7.5.2022. Buna karşılık Avrupa Adalet Divanı Brüksel 1 Tüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca, ihmal edilebilir ölçüde ticari veya mesleki bir amaçla yapılan karma işlem tüketici işlemi niteliğinde olmaktadır (Mehmet Akif Tutumlu, **Tüketici Yargılaması Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 73).

¹¹ İhsan Erdoğan, "Tüketicinin Ayıplı Mal ve Hizmet İfalarına Karşı Korunması", **GÜHFD**, C. I, S. 2, 1997, s. 54. Bedelde indirim hakkının Kanundaki ifadesi her ne kadar satış sözleşmesine ait kavramlara ilişkin olsa da mal edinimine ilişkin tüketici işlemi niteliğindeki bütün sözleşmeler bakımından hakkın kullanımı mümkündür (Mustafa Alper Gümüş, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, C. I, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2014, s. 113). Bu düzenleme getirilmeden önce Yargıtay kanun gereği tüketici işlemi niteliğinde olmasına rağmen satış sözleşmesi dışındaki sözleşmeleri bunun dışında tutmaktaydı. Yeni düzenlemenin Yargıtay'ın bu tutumuna bir tepki olduğu ileri sürülmektedir (K. Emre Gökyayla, "TKHK ve TBK Hükümleri Çerçevesinde Ayıptan Sorumluluk Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım**, ed. Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlioğlu, Zeliha Gizem Sayın, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 21).

¹² Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 104.

¹³ Öcal, Kanundaki bu tanımın karışıklığa yol açtığını, nitekim eser sözleşmesinin sadece burada düzenlenmesiyle tüketici işlemi niteliğinde olmayacağını, ancak tüketici işlemine ilişkin unsurlar bulunduğu takdirde bu tanımdaki sözleşmelerin tüketici işlemi sayılabileceğini kabul etmektedir (Şebnem Akipek Öcal, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici İşlemi Ve Usul Hukuku Bakımından Etkileri", **Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Sempozyumu**, ed. M. Ertan Yardım, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 22). Ancak bu çalışmada sadece satış sözleşmesi uyarınca tüketicinin bedelde indirim hakkı ele alınacaktır.

tüketicinin ayıp oranında bedelde indirim hakkını kullanma şartları ve metotları üzerinde durulacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ayıp oranında bedelde indirim hakkının sınırlandırılabilceğı durumlar ve sonuçları ele alınacaktır. Sonuç olarak tüketicinin ayıp oranında bedelde indirim hakkı kapsamında incelediğimiz konular çerçevesinde edindiğimiz çıkarımlara yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM, HUKUKİ NİTELİK, İŞLEV

I. BEDELDE İNDİRİM HAKKI KAVRAMI

A. Genel Olarak

Taraflar arasında kurulan satış sözleşmesi kapsamında, satıcının ifa ettiği edim Kanun veya sözleşme ile belirlenen nitelikleri karşılamadığı takdirde ayıplı ifa meydana gelmektedir¹⁴. Bu durum satıcının ayıptan sorumluluğunu doğurmaktadır. Satıcının ayıptan sorumluluğunun içeriği sözleşme ile belirlenen mal ve onun devir biçimine göre şekillenmektedir¹⁵. Satıcının ayıplı mal devrinden doğan sorumluluğunun niteliği ise doktrinde tartışmalıdır.

Tekeffül teorisini benimseyen görüşe göre¹⁶, satıcının ayıp sorumluluğu sözleşmeden ileri gelmemektedir. Bu görüş satıcının ayıp sorumluluğunu Kanuna dayandırmaktadır. Başka bir deyişle, satıcının ayıp sorumluluğu Kanunda açıkça düzenlendiğinden sorumluluğun kaynağı Kanunun kendisidir. Diğer bir görüş olan ifa teorisine göre ise satıcı, genel olarak alıcı ile yaptıkları sözleşme nedeniyle satılan maldaki ayıptan sorumludur. Nitekim, tüketiciye ayıplı mal teslim eden satıcı taraflar arasındaki ilişkinin kaynağı olan sözleşmeye aykırı hareket etmiş olur. Günümüzde

¹⁴ Özel, **a.g.e.**, s. 110.

¹⁵ **a.e.**, s. 123.

¹⁶ Halûk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I, 6. Baskı, İstanbul, Evrim Yayıncılık, 1990, s. 163; Sezer Çabri, **6502 Sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 277.

baskın görüş, satıcının ayıptan sorumluluğunu ifa teorisi çerçevesinde ele almaktadır¹⁷.

Satıcının edimini ayıplı olarak ifa etmesi halinde tüketiciye dört temel seçimlik hak tanınmıştır. Bu haklardan birisi satılanı alıkoyup ayıp oranında bedelde indirim isteme hakkıdır. Doktrinde parasal talep¹⁸ olarak da adlandırılan bedelde indirim hakkı, hem Türk hukukunda hem de Avrupa Birliği hukukunda alıcı/tüketiciyi, satıcının ayıplı ifasına karşı koruyucu bir imkân olarak tanınmıştır.

Bedelde indirim hakkı hem eBK¹⁹ hem de TBK'da düzenlenmiş bir seçimlik haktır. Klasik Roma döneminde alıcı bedelde indirim hakkını (*actio quanti minoris*) neredeyse hiç kullanmamıştır. Genel itibariyle satın alınan mal ayıplı çıktığı takdirde sözleşmeden dönme (*actio redhibitoria*) yoluna gidilmiştir²⁰. Mecellenin satım sözleşmesinde satıcının ayıptan sorumluluğunun düzenlendiği 337. maddesinde dahi bedelde indirim (semenin tenzili) hakkının ancak istisnai hallerde kullanılabileceği öngörülmüştü²¹.

Bu başlık altında ayıp oranında bedelde indirim hakkının hem Türk hukuku hem de Avrupa Birliği hukuku kapsamında ele alınış biçimine yer verilecektir.

¹⁷ Yeşim M. Atamer, "Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m. 4 Eleştiri ve Revizyon," **BATİDER**, C. 24, S.1, 2007, s. 83; Arif Kalkan, **Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk**, Ankara, Adalet Kitabevi, 2018, s. 155; Fahrettin Aral, Hasan Ayrancı, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 13. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 117. Yeni Alman Medeni Kanununda da ifa teorisi benimsenmiştir. 6502 sayılı Kanunda AB Yönergesi doğrultusunda düzenleme yapılmış olup TBK'daki tekeffül teorisi yerine ifa teorisi kabul edilmiştir. Bu görüş Viyana Satım Sözleşmesinde de güncel olarak benimsenmiştir (Hayrunnisa Özdemir, "Ayıplı Mal ve Hizmet", **Tüketici Hukuku Davaları**, ed. Oya Şahin Mccarthy, Mutlu Dinç, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 147). Nitekim TKHK'da tüketiciye tanınan seçimlik haklar dikkate alındığında ifa teorisi doğrultusunda Kanunun düzenlendiği görülmektedir (Kahveci, **a.g.e.**, s. 38).

¹⁸ Burak Hamza Er, "Türk Hukuku'nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu", **TAAD**, Yıl:11, S. 38, 2019, s. 272.

¹⁹ R.G. Tarihi: 29.4.1926, R.G. Sayısı: 359, Kabul Tarihi: 22.4.1926.

²⁰ Türkân Rado, "Roma Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Mesuliyeti", **İÜHFM**, C. 10, S. 3-4, 2011, s. 615.

²¹ Cevdet Yavuz, **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılan Malın Ayıplarından Sorumluluğu**, 1. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1989, s. 7.

B. TKHK Uyarınca

Satıcının ayıplı mal sorumluluğuna ilişkin hükümler TKHK'nın 9. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca: *"Satıcı, malı satış sözleşmesine uygun olarak tüketiciye teslim etmekle yükümlüdür."*. Bahse konu hükümde açıkça belirtildiği üzere satıcı satış sözleşmesine uygun olarak satım konusu malı tüketiciye teslim etmelidir. Bu bağlamda, ayıplı maldan sorumluluğun sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi halinin bir görünümü olduğu açıktır²². Kaldı ki TKHK m. 8'deki *"Ayıplı mal,...sözleşmeye aykırı olan maldır."* tanımlamasıyla da ayıplı bir şekilde ifa edilen edimin sözleşmeye aykırı ifaya işaret ettiği belirtilmiştir²³. Bundan yola çıkarak, teslim edildiği anda sözleşmede kararlaştırılan nitelikleri taşımayan mal sebebiyle ayıplı ifanın doğacağı kabul edilmektedir²⁴.

Tüketicinin ayıplı mal satımından kaynaklanan seçimlik haklarından bedelde indirim hakkı, TKHK m. 11/1, b: *"Malın ayıplı olduğunun anlaşılması durumunda tüketici; ...b) Satılanı alıkoymuş ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme, ...seçimlik haklarından birini kullanabilir."* denilmek suretiyle açıkça düzenlenmiştir. TKHK'da olduğu gibi eTKHK'da da bedelde indirim seçimlik hakkı tüketiciye tanınmıştı. Nitekim 4822 sayılı Kanunla değişikliğe uğrayan 4077 sayılı eTKHK m. 4/2'de, teslim tarihinden başlayarak otuz gün içerisinde satıcıya ayıbın bildirilmesiyle ayıp oranında bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi hükmüne yer verilmişti. TKHK'dan farklı olarak eTKHK'nın lafzında *"satılanı alıkoymak"* ifadesine yer verilmemiştir. Yeni Kanunda söz konusu ibarenin bulunması, bedelde indirim hakkının kullanılmasıyla sözleşmenin varlığını koruyacağı hususunun Kanun lafzıyla da kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim ayıp oranında bedelde indirim

²² Atamer, **Revizyon**, s. 83; Kalkan, **a.g.e.**, s. 269.

²³ Kanunda açıkça sözleşmeye aykırılık kavramına yer verilmesi ile ayıplı ifanın sözleşmeye aykırı ifa olduğu yönündeki eleştiriler sona ermiştir (Yeşim M. Atamer, Ece Baş, "Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk", **İstanbul Barosu Dergisi: Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku**, C. 88, Özel S. 1, 2014, s. 22).

²⁴ Candaş İlgin, "4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mal Davaları İle Otomotiv Sektöründeki Uygulamalarının Karşılaştırılması", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 570.

hakkının kullanılmasıyla satış sözleşmesi sona ermemekte, sözleşmenin özüne dokunulmaksızın bedeline ilişkin değişiklik yapılmaktadır²⁵.

TKHK uyarınca ayıp oranında bedelde indirim hakkı, satım bedelinin ödenip ödenmemesinden bağımsız olarak kullanılabilir. Satım bedelinin tamamı ödendikten sonra bedelde indirim hakkı kullanıldığı takdirde, satıcı için ödenen bedelden indirilen miktarın tüketiciye iadesi borcu doğmaktadır²⁶.

Ayıp oranında bedelde indirim hakkının kullanımına ilişkin beyanın nasıl olacağı konusunda TKHK'da bir düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle, açık ya da örtülü bir beyanla hakkın ileri sürülebilmesi mümkündür. Bununla birlikte TKHK'da ayıp oranında bedelde indirim hakkının kullanımının sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı konusunda açık bir hüküm yer almamaktadır²⁷. Ancak bu durum hakkın kullanımının sınırlandırılmayacağı anlamına gelmemektedir.

C. TBK Uyarınca

6098 sayılı TBK'da ayıptan sorumluluk konusu, satıcının sorumluluğu çerçevesinde ele alınmıştır. TBK m. 227 ile alıcının²⁸ seçimlik hakları kenar başlığı altında alıcıya tanınan seçimlik haklar düzenlenmiştir. TBK uyarınca alıcıya tanınan seçimlik haklar sözleşmeden dönme, bedelde indirim, ayıpsız misli ile değişim ve onarım²⁹ hakkıdır³⁰. Ayıp oranında bedelde indirim hakkı TBK m. 227/1 gereğince alıcının *"satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme"* hakkına sahip olacağı şeklinde düzenlenmiştir. Bedelde indirim hakkı açısından hem TBK hem de TKHK'nın lafzında aynı kavramlara yer verilmiştir.

²⁵ İ. Yılmaz Aslan, **Tüketici Hukuku Dersleri**, 7. Baskı, Bursa, Ekin Yayıncılık, 2019, s. 128.

²⁶ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 113. Satım bedelinin ödenip ödenmemesine göre oluşacak durumlar 2. Bölüm IV. maddesinde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

²⁷ TBK'da seçimlik hakların sınırlandırılması konusundaki hükümlerin tüketici işlemleri bakımından da geçerli olup olmadığı ve TMK m. 2 hükmü uyarınca hakkın kullanımının sınırlandırılması konusuna 3. Bölüm I başlığı altında değinilecektir.

²⁸ Bu çalışmada tüketici işlemleri için taraflar tüketici-satıcı olarak belirtilecekken, TBK ve CISG'e yer verilirken alıcı-satıcı ifadeleri kullanılacaktır.

²⁹ Hem 4077 hem de 6502 sayılı Kanun'da tüm seçimlik haklar tüketiciye tanınmışken 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda alıcıya adı ve ticari satışlarda onarım hakkı tanınmamıştı.

³⁰ 6098 sayılı TBK'da TKHK ile aynı seçimlik haklar öngörüldüğünden TKHK ile tüketicinin menfaatinin daha çok korunduğu iddiası gerçeği yansıtmamaktadır (Rona Serozan, **Borçlar Hukuku: Özel Bölüm**, 4. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 219).

818 sayılı eBK'da ise bedelde indirim hakkı m. 202'de, *"7.Tekeffüle müstenit dava/a. Satımın feshi yahut semenin tenzili"* başlığı altında ele alınmıştı. eBK m. 202'deki *"dilerse satılanı alıkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dava eder"* hükmü uyarınca satılanın alıkonulup değer eksikliği oranında bedelden indirim yapılabileceği düzenlenmişti. TBK'nın eBK'dan bedelde indirim hakkının düzenlenişi bakımından ayrıldığı en önemli nokta *"kıymet noksanlığı"* iadesine yer verilmemiş olmasıdır. Onun yerine indirimin *"ayıp oranında"* ifa edileceği belirtilmiştir.

TBK'da bedelde indirim hakkının açıkça düzenlendiği sözleşmeler satış, kira³¹ ve eser³² sözleşmeleridir. TBK'dan farklı olarak TKHK ile tüketici işlemlerinde satıcının sorumluk alanı belirli bir sözleşme ile sınırlandırılmamıştır. Böylece tüketici işlemi niteliğindeki tüm sözleşmelerde satıcının ayıplı maldan sorumluluğunun doğması söz konusu olacaktır.

TKHK'ya göre genel norm niteliğinde olan TBK, sadece bedelde indirim seçimlik hakkı bakımından değil, TKHK'nın bütünü açısından bir tamamlayıcı norm vasfını haizdir. Nitekim TKHK m. 83/1: *"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır."* hükmünün atfıyla TKHK'da düzenleme bulunmayan konularda TBK hükümlerine başvurulacaktır. Ancak bu hükmün doğrudan tüketici işlemlerine uygulanması tüketici hukukunun amacına aykırı sonuçlar doğurabileceğinden kıyasen uygulanması gerekmektedir³³.

³¹ Tüketici işlemi niteliğindeki kira sözleşmelerinde her ne kadar teorik olarak TKHK hükümlerinin uygulanması mümkün olsa da TBK'nın kira sözleşmesinde ayıp hükümleri yönünden tüketicinin daha lehine hükümler içerdiği ileri sürülmektedir. Bu durumda, lehe olan TBK hükümlerinin mi yoksa özel Kanun niteliğinde olan TKHK hükümlerinin mi uygulanması gerektiği konusunda bir düzenleme bulunmaması sebebiyle TKHK m. 3 hükmü eleştirilmektedir (Gökyayla, **a.g.e.**, s. 23-24).

³² Satış sözleşmesinin aksine inşaatın ayıplı olması halinde iş sahibine inşaatın onarılmasını isteme, sözleşmeden dönme ve bedelde indirim isteme şeklinde üç seçimlik hak tanınmıştır (Umut Yeniocak, **İnşaat Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, 2. Baskı, İstanbul, Aristo Kitabevi, 2018, s. 182).

³³ Cevdet Yavuz, "Tüketici Hukukunun "Genel Hükümleri"", **Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları**, ed. İpek Yücer Aktürk, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 38. TKHK m. 83'e dayanarak TBK hükümlerine gidildiğinde tüketicinin aleyhine olan düzenlemelerin TKHK'nın amacına uygun olacak şekilde yorumlanması gerekmektedir (Bayram Aslan, **Tüketicinin Onarım Hakkı**, 1. Baskı, Lykeion, Ankara, 2018, s. 37).

D. 1999/44 Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi Uyarınca

Tüketim mallarının satımı konusunda Avrupa Birliği kurallarının uygulanmasını sağlamak adına 1999/44 sayılı AB Yönergesi, 25 Mayıs 1999 tarihinde kabul edilmiştir. AB Yönergesinin bu bütünüleyici niteliği, tüketici hukuku alanında Türk hukukunda da değişiklik yapılmasını sağlamıştır. Öyle ki Avrupa Birliği Mevzuatına uygunluk sağlamak amacı ile TKHK'da değişiklikler yapılmıştır. AB Yönergesinin TKHK'nın şekillenmesinde etkili olduğu Kanun'un genel gerekçesinden de ortaya çıkmaktadır³⁴. Her ne kadar 4077 sayılı eTKHK ile Türk hukukunda tüketici hukuku ilk kez düzenlenmişse de aynı Kanunda 2003 yılında yapılan değişiklikler dahi AB Yönergesi ile uyum sağlanması adına yapılmıştır³⁵.

AB Yönergesi m. 3/2 ile tüketicinin hakları başlığı altında ücretsiz bir şekilde malın tamir edilmesi veya yenisi ile değiştirilmesi, sözleşmeden dönme ya da bedelde indirim haklarının kullanılabilmesi belirtilerek tüketiciye dört seçimlik hak tanınmıştır³⁶. TKHK ile AB Yönergesi tüketiciye tanınan seçimlik haklar açısından aynı olsa da hakların kullanım sırası konusunda önemli farklılıklar bulunmaktadır³⁷.

TKHK AB Yönergesi doğrultusunda hazırlanmış olup 6502 sayılı TKHK yürürlüğe girdikten sonra 2019/771 sayılı AB Yönergesi³⁸ kabul edilmiştir. 2019/771 sayılı AB Yönergesindeki değişiklikler daha çok sözleşmeye aykırılık ve dijital nitelikli mallara yöneliktir³⁹. Bu çalışmanın konusu itibarıyla esaslı bir değişiklik içermemesi sebebiyle 2019/771 sayılı AB Yönergesi kapsam dışı tutulacaktır.

³⁴ Tülay Aydın Ünver, "Ayıptan Doğan Sorumluluk", **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumlu Özel Hukuk-Acquis Communautaire'in Alınması-Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler**, ed. Arslan Kaya, Baki İlkay Engin, Ali Paslı, Şehriban İpek Aşıkoğlu, Elif Oğuz, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2020, s. 877.

³⁵ Avni Dilber, "Tüketici Hukuku ve Uygulama Sorunlarına Yeni Kanun ile Getirilen Çözümler", **2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri Ve Makaleleri**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2013, s. 551.

³⁶ Yönergelerin Türkçe metinleri için bkz. Hakan Tokbaş, **Tüketici Hukuku İle İlgili Avrupa Birliği Direktifleri**, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2015.

³⁷ Bu konuya 2. Bölüm madde VI başlığı altında detaylıca değinilecektir.

³⁸ Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 20 Mayıs 2019 tarih ve 2019/771 (AB) sayılı 2017/2394 (AB) sayılı Tüzük ve 2009/22/AT Sayılı Yönerge'yi Değiştiren ve 1999/44/AT Sayılı Yönerge'yi Yürürlükten Kaldıran Mal Satış Sözleşmelerinin Bazı Yönleri Hakkında Yönergesi, Sayısı: 2019/771 (AB), Kabul Tarihi: 20.5.2019.

³⁹ Ünver, **a.g.e.**, s. 877.

E. CISG Uyarınca

TKHK uyum sağlamak adına AB Yönergesini esas almayıken, AB Yönergesine öncülük eden ise Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasıdır⁴⁰. Bu sözleşmede ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümler 35. ve devamı maddelerinde yer almaktadır. Ancak ayıptan sorumluluk TKHK ve TBK'dan farklı olarak "*Malların Sözleşmeye Uygunluğu ve Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri*" başlığı ile sözleşmeye aykırılık adı altında ele alınmıştır⁴¹.

CISG'te ayıplı ifa konusu, sözleşmeye aykırılık şeklinde daha geniş kapsamlı bir başlık altında düzenlenmiştir. Bu nedenle satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi, edimi hiç veya zamanında ifa etmemesi, sözleşmede belirtilenden farklı bir mal teslim etmesi, belgelerin hiç ya da gereği gibi teslim edilmemesi, sözleşme veya Antlaşmadan ileri gelen yükümlülüklerin ihlal edilmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda CISG kapsamında satın alınan malın ayıplı olmasının sözleşmeye aykırılığı doğuracağı açıktır. CISG'in bu düzenlemesi ile Common Law sistemine yaklaştığı kabul edilmektedir⁴².

Sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda alıcının sahip olduğu haklar bakımından genel düzenleme CISG madde 45'te yer almaktadır. Satıcının sözleşmeyi ihlal etmesi halinde alıcıya tanınan haklar ikame mal teslimi, onarım, sözleşmenin sona erdirilmesi ve bedelde indirim hakkıdır. Bedelde indirim hakkı CISG m. 50'nin ilk cümlesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca malın bedelinin ödenip ödenmemesinden bağımsız olarak fiilen teslim tarihindeki değeri esas alınmak

⁴⁰ 5870 sayılı Uygun Bulma Kanunu (R.G. Tarihi: 14.4.2009, R.G. Sayısı: 27200), R.G. Tarihi: 7.4.2010, R.G. Sayısı: 27545.

⁴¹ AB Yönergesi ve CISG ile örtüşecek şekilde TBK'da da bu yönde bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Kaldı ki TKHK'da ayıplı mal, sözleşmeye aykırı mal olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle ayıplı ifanın sözleşmeye aykırı ifa olduğu yönünde değişiklik yapılmalıdır (Murat Aydoğdu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz", *DEÜHFD*, C. 15, S. 2, 2014, s. 48-49).

⁴² Detaylı bilgi için bkz. Yeşim M. Atamer, *Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri Ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları*, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2005, s. 182. CISG'teki bu düzenleme common law sisteminde de geçerli olan, satıcının alıcıya karşı borcunu ifa kriterlerine uygun bir şekilde yerine getireceği şeklinde bir garanti taahhüdünde bulunduğu yaklaşımdan ileri gelmektedir.

suretiyle malın bedelinden indirim yapılabileceği belirtilmiştir. CISG'te TKHK ve TBK'dan farklı, ancak eTKHK ile benzer bir şekilde "*satılan alıkoymak*" ibaresi mevcut değildir.

CISG bağlamında seçimlik hakların kullanılması belirli bir sıraya tâbidir. Bu çerçevede bedelde indirim hakkı, satılan maldaki ayıp, ikame mal ile teslim ya da onarım yoluyla bertaraf edilemediği takdirde kullanılabilecektir⁴³. Satım konusu malın ayıplı olması durumunda CISG'te alıcıya tanınan hakların kullanım sırası ve satıcı yönünden öngörülen yaptırımlar, mümkün mertebe sözleşmeyi ayakta tutmaya yöneliktir⁴⁴. Bu açıdan CISG, AB Yönergesi ile benzerlik taşımaktayken TKHK ve TBK'dan ayrılmaktadır. Nitekim ne TKHK ne de TBK'da seçimlik hakların kullanımını açısından bir sıralama öngörülmüş değildir.

II. BEDELDE İNDİRİM HAKKI VE HAKKIN KULLANILMASININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Ayıplı mal satımı halinde tüketicinin sahip olduğu seçimlik haklardan birisi olan ayıp oranında bedelde indirim hakkının hukuki niteliğine ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ayrıca bedelde indirim hakkı, hukuki niteliğinden bağımsız olarak birtakım kavramlarla da ilişkilendirilmektedir.

Doktrinde yazarların çoğunluğu, bedelde indirim hakkının bir tazminat istemi olmadığını ileri sürmektedir⁴⁵. Zira satış bedelinde indirim yapılmasıyla sözleşmenin özüne dokunulmaksızın tüketici ile satıcının menfaatleri ayıp oranında

⁴³ Zafer Zeytin, **Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku CISG**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 203. CISG kapsamında seçimlik hakların kullanılabilmesi sözleşmenin esaslı ihlali ve esaslı olmayan ihlali ayırımına göre belirlenmektedir. Alıcının bedelde indirim seçimlik hakkını kullanması yalnızca ihlalin esaslı olmadığı hallerde mümkündür. CISG'teki bu yaklaşım common law ve Fransız hukukundan etkilenecek oluşmuştur (Ali Gümrah Toker, "Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlali", **MHB**, Yıl: 33, S. 1, 2013, s. 218-219).

⁴⁴ Bu düzenleme ile sözleşmeden dönme hakkının başvurulacak son çare olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Peter Huber, "Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları", **Milletlerarası Satım Hukuku**, ed. Yeşim M. Atamer, Çev. Başak Başoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 268).

⁴⁵ Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 17. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2021, s. 106; Tandoğan, **C. I**, s. 197; Nihat Yavuz, **Borçlar Hukuku El Kitabı**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 1268. Satış bedelinin indirilmesinin tazminat niteliğinde olmadığına ilişkin İsviçre Federal Mahkemesi kararı için bkz. BGE II 85 192 (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 20.5.2022.

denkleştirilmektedir⁴⁶. Bu bağlamda, bedelde indirim hakkı tazminat niteliği taşımadığından indirilecek tutardan da indirim yapılması mümkün değildir⁴⁷. Buna paralel olarak bedel indiriminde tazminata ilişkin hükümlere başvurulması da mümkün değildir⁴⁸. Bedelde indirim hakkının tazminat niteliği taşınamamasının bir görünümü olarak, satıcının ayıp oranında bedelde indirimden sorumlu tutulabilmesi için kusurunun ağırlık derecesi de önemli değildir.

Doktrinde bir kısım yazar bedelde indirim talebinin satış sözleşmesi üzerindeki etkisinin kısmi dönme şeklinde olduğunu ileri sürmektedir⁴⁹. Bu yaklaşım çerçevesinde, satış bedelinden ayıp oranında yapılacak indirim yönünden sözleşme hükümsüz kalmaktadır⁵⁰. Bu durum da sözleşme üzerinde kısmi dönme etkisi yaratmaktadır.

Ayıp oranında bedelde indirim hakkının ilişkilendirildiği bir diğer kavram da yenilemedir. Yenileme, TBK m. 133 hükmü ile düzenlenen ve borcu sona erdiren hallerden birisidir. Yenilemenin söz konusu olabilmesi eski borcun yeni bir borç ile ortadan kaldırılmasına bağlıdır⁵¹. Diğer bir ifadeyle, yenileme ile borcun konusunda değişiklik yapılmaktadır⁵². Ayıp oranında bedelde indirim hakkında ise sözleşmenin bedel unsurunda değişiklik yapılmakta, fakat borç ortadan kalkmamaktadır. Bir başka deyişle borcun fer'ileri hâlâ devam etmektedir. Bunun aksine yenileme hâlinde,

⁴⁶ Doğan Şenyüz, **Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, 7. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2013, s. 285. Aynı yönde açıklamalar için bkz. Aslan, **a.g.e.**, s. 38.

⁴⁷ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 106; Tandoğan, **C. I**, s. 197. Buna karşılık Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında, tüketicinin seçimlik hak tercihini maddi zararın karşılanması şeklinde kullandığı durumda satılan malda bedelde indirim yapılmasının uygun olduğu bir aykırılığın bulunup bulunmadığı yönünde inceleme yapılması gerektiği belirtilerek bedel indirimine ilişkin talepler tazminat ile ilişkilendirilmiştir (Yarg. HGK, T. 2.3.2021, E. 2017/660, K. 2021/187, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022).

⁴⁸ Kalkan, **a.g.e.**, s. 229.

⁴⁹ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 103; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 225; Seyfullah Edis, **Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1963, s. 122; Salih Şahiniz, **Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 157.

⁵⁰ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 180.

⁵¹ Yavuz, **Borçlar**, s. 456; Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Borçlar Hukuku: Genel Hükümler**, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, 1993, s. 990; Işık Önay, **Yenileme**, 1. Baskı, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2016, s. 135. Ayrıca bedelde indirim hakkında zamanaşımı süresi hakkın kullanılmasıyla sona ermez. Ancak yenilemede yeni alacak için zamanaşımı süresi yeniden başlar (Hâluk Nami Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015, s. 389).

⁵² Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 6. Baskı, İstanbul, Sermet Matbaası, 1976, s. 1183.

o borca ait fer'iler sona ermektedir⁵³. Eski borcun özü korunarak yalnızca içeriğinde değişiklik yapılırsa yenileme gündeme gelmez⁵⁴. Bu bağlamda, yenileme ile bedelde indirim hakkının, bir arada bulunmalarına dahi engel teşkil edecek zıtlıkları olan düzenlemeler olduğu açıktır.

Bunun dışında satılanın ayıplı olması sebebiyle tüketici malın uğradığı değer kaybını da talep edebilir. Ancak bu noktada değer kaybı tazminatı adı altında istenen bedelin TBK kapsamında bir tazminat mı yoksa bedel indirimi hakkı mı olduğu konusunda doktrinde görüş farklılığı vardır. Bir görüş⁵⁵, değer kaybı ile tüketicinin ayıplı mal nedeniyle kullandığı seçimlik hakkı neticesinde karşılanamayan maddi zararlarının kastedildiğini ileri sürmektedir. Nitekim bu şekilde istenebilecek tazminat TBK m. 227/2 uyarınca da talep edilebilecektir⁵⁶. Bu görüşü savunanlar, ayıp nedeniyle malın piyasa değeri düştüğünde tüketicinin bedelde indirim hakkından bağımsız bir şekilde uğradığı maddi zararının karşılanması için talepte bulunduğunu kabul etmektedir. Bu şekilde maldaki ticari değer kaybı seçimlik hak ile giderilemiyorsa seçimlik hakla birlikte değer kaybı tazminatı da istenebilir. Değer kaybı bedelde indirim hakkı olarak kabul edildiği takdirde tüketici onarım ya da misli ile değişim hakkını kullandığında değer kaybı tazminatı olarak malın değerindeki azalma nedeniyle bedelde indirim hakkından faydalanamaz. Çünkü seçimlik haklardan sadece birisi kullanılabilir.

⁵³ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 2. Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977, s. 451. Yenileme için sözleşme taraflarının yeni bir borç kurmak konusunda anlaşmaları gerektiğine ilişkin karar için bkz. Yarg. 12. HD, T. 4.12.2014, E. 2014/22126, K. 2014/29410, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Yenileme kurumu hakkında detaylı bilgi için bkz. Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Bursa, Dora Yayıncılık, 2020, s. 194-195; Nihat Yavuz, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, C. I, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 826; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 28. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019, s. 178.

⁵⁴ Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 1186.

⁵⁵ Mehmet Akif Tutumlu, "Ayıplı Mal Davasında Onarım Bedeli ile Değer Kaybı Tazminatı İlişkisi", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 16, S. 177, 2021, s. 1002. Bu yönde olan bir Yargıtay kararında, tüketicinin kullanmak istediği seçimlik hakkının tespiti ile bu seçimlik hak dolayısıyla malda giderilemeyen bir zarar var ise bunun da değer kaybı olarak ayrıca istenebilmesinin mümkün olduğuna hükmedilmiştir (Yarg. 13. HD, T. 16.9.2019, E. 2016/21615, K. 2019/8292 (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022).

⁵⁶ Tutumlu, **Onarım ve Değer Kaybı**, s. 1002.

Bu görüşe karşılık ayıp nedeniyle değer kaybı ödetilmesi isteminin bedelde indirim hakkına yönelik olduğunu kabul eden Yargıtay'ın bir kararında⁵⁷, satım konusu dairedeki ayıp dolayısıyla değer kaybı talep edilmesi satış bedelinde indirim yapılması hakkının kullanılmak istendiği şeklinde nitelendirilmiştir. Başka bir kararda⁵⁸ ise bedelde indirim hakkının kullanılmasıyla giderilemeyen zarar eksik ifa bağlamında tazminat olarak değerlendirmiştir.

Kanaatimizce bedelde indirim hakkı ile tazminat birlikte talep edilmişse esas itibariyle ayıp sebebiyle uğranılan zarar talep edilmektedir. Bu durum bedelde indirim hakkının tazminat olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Satılndaki değer kaybı genellikle seçimlik hakkın kullanılmasıyla giderilmiş olur⁵⁹. Örneğin satın alınan bir bulaşık makinesinin ayıplı olan parçası onarıldığı takdirde maldaki ayıp ortadan kalkmaktadır. Ancak aynı parçanın ayıplı olması sebebiyle makinedeki bulaşıklar zarar görmüşse malın ayıplı olması dışında da bir zarara uğranmış olunur. Bu durumda sadece seçimlik hakkın kullanılmasıyla zarar karşılanamayacağı için bu zarar için tazminat isteminde bulunulabilir.

Belirmek gerekir ki değer kaybı ile bedelde yapılacak indirim miktarı birbirini etkilemektedir. Şöyle ki, ayıplı malın değerindeki azalma ayıp oranında bedelde yapılacak indirim miktarını belirlemektedir⁶⁰. Örneğin, kaza sebebiyle aracın bir parçası değişirse yapılan değişikliğin bedeline göre satış bedelinde indirim yapılacaktır. Fakat bu değer kaybı ayıplı mal sebebiyle uğranılan zarar değil bedelde yapılacak indirimin tespitine ilişkindir.

⁵⁷ Yarg. 13. HD, T. 31.10.2005, E.2005/9348, K.2005/16119(Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Başka bir kararda, davacının bedel iadesine yönelik talebi yerine 'çoğun içinde az da vardır' prensibi kapsamında bedelde indirim yönünde hüküm kurulması gerektiği belirtilmekle birlikte, bedelde indirim hakkı doğrudan değer kaybı ifadesi kullanılarak değerlendirilmiştir (Yarg. 3. HD, T. 14.6.2021, E. 2020/5500, K. 2021/6438, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022). Benzer yönde başka kararlar için bkz. Yarg. 13. HD, T. 5.2.2019, E. 2016/10529, K. 2019/1138, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 05.05.2022; Yarg. 13. HD, T. 17.10.2018, E. 2016/22641, K. 2018/9463, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

⁵⁸ Yarg. 19. HD, T. 28.6.2001, E. 2001/1069, K. 2001/5025, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

⁵⁹ Aydın Zevkliler, K. Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 144.

⁶⁰ Halûk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010, s. 190; İlker Hasan Duman, **İnşaat Hukuku**, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 846.

Satış bedelinin indirilmesi seçimlik hakkının hukuki niteliğine yönelik doktrinde üç farklı görüş bulunmaktadır. Bu bağlamda doktrinde ileri sürülen sözleşme görüşü, değiştirilmiş sözleşme görüşü ve yenilik doğuran hak görüşü şeklinde olan yaklaşımlar aşağıda ele alınacaktır.

A. Sözleşme Görüşü

Alıcının satış bedelinde yapılacak ayıp oranında indirim hakkı bakımından ileri sürülen görüşlerden birisi sözleşme görüşüdür. Sözleşme görüşü, seçimlik hakkın kullanılmasını satıcıya bir öneride bulunulması şartına tabii kılmaktadır. Başka bir deyişle, alıcının satıcıya yönelttiği hakkı bir öneri niteliğindedir⁶¹. Bu görüş uyarınca, sadece alıcının beyanı ile hakkın kullanılması mümkün değildir. Ayrıca alıcının bu önerisini satıcının da kabul etmesi gerekmektedir.

Bu öneri karşısında satıcı ile alıcının anlaşamaması halinde, alıcı dava açarak istenilen hakkın kullanılması yönünde yeni bir sözleşme kurulmasını talep etmektedir⁶². Ancak açılan dava sadece bedelde indirim hakkının kullanılmasına ilişkin olduğundan alıcı indirilen bedelin iadesi için de ayrıca dava açmalıdır⁶³.

Bu görüşü her ne kadar Türk ve İsviçre hukuklarında kabul eden yazarlar olsa da bunlar azınlıkta kalmaktadır⁶⁴. Alıcıya tanınan seçimlik hakların kullanımının tek taraflı iradeyle mümkün olmadığı görüşü Alman Hukukunda da bir kısım yazar tarafından benimsenmiştir⁶⁵. Alman Medeni Kanunu'nun eski 465 paragrafında alıcının kullandığı bedelde indirim hakkının ancak satıcı tarafından kabul edilmesiyle

⁶¹ Bu görüşe ilişkin açıklamalar için bkz. Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 136-137.

⁶² **a.e.**, s. 137. Yargıtay'ın bir kararında, alıcının onarım hakkını kullanması için satıcı ile anlaşmaları şartı aranmıştır (Yarg.13. HD, T. 16.3.1995, E. 1995/2380, K. 1995/2554, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022).

⁶³ Cemile Turgut, "Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı", **İÜHF**, C. LXXV, S. 1, 2017, s. 456.

⁶⁴ Detaylı açıklama için bkz. İlker Öztaş, "Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taşınır Satışında Alıcının Ayıplı Satılanın Değiştirilmesini Talep Hakkı", **MÜHF - HAD**, C. 22, S. 2, 2016, s. 333-334.

⁶⁵ Tamer İnal, **Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri**, 2. Baskı, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 2005, s. 443.

sonuç doğuracağı hususunda bir düzenleme bulunmaktaydı⁶⁶. Ancak söz konusu görüş ve düzenleme bugün geçerliliğini yitirmiştir.

B. Değiştirilmiş Sözleşme Görüşü

Bedelde indirim seçimlik hakkını değiştirilmiş sözleşme görüşüne göre yorumlayanlar, TBK m. 227/4 hükmünden hareket etmektedir. Nitekim m. 227/4 hükmü uyarınca alıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanmasına rağmen belirli şartlar altında hâkim bedelde indirim hakkına da hükmedebilecektir⁶⁷.

Bu görüşü savunan yazarlar, tüketicinin istediği sonucun satıcının bu talebi kabul etmesiyle veya mahkeme kararıyla gerçekleşeceğini, aksi halde onun tek taraflı ve varması gereken irade beyanının yeterli olmadığını ifade etmektedir⁶⁸. Bu doğrultuda, dava açıldığı takdirde alıcının seçimlik haklarından birini kullanabilmesi ancak hâkimin vereceği karar ile mümkündür⁶⁹. Bu yaklaşımın altında yatan sebep ise "*actio quanti minoris*"ın Roma hukukunda bir actio olarak nitelendirilmesinden ileri gelmektedir⁷⁰. Bir kısım yazar ise TBK m. 227/4 hükmünün, alıcının kullandığı sözleşmeden dönme seçimlik hakkının hakkaniyete aykırı olabileceği fikrinden getirilen bir düzenleme olarak görülmesi gerektiğini ifade etmektedir⁷¹.

Burada hâkimin vereceği karar inşaî niteliktedir. Sözleşme görüşünden farklı olarak, verilen karar sadece bedelde indirim hakkının kullanılmasının yerinde olup olmadığına yönelik değil, tüketiciye iade edilecek bedele ilişkin de olmaktadır⁷². Başka bir deyişle, tüketicinin iade edilecek bedele yönelik ayrı bir dava açması gerekmemektedir.

⁶⁶ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 136. Bu hüküm sözleşme teorisinin Alman hukukunda benimsenmesi sonucunu doğurmuştur.

⁶⁷ Kanunun bu hükmünün ancak bu şekilde anlam ifade edeceği ileri sürülmektedir (Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 144).

⁶⁸ Hugo Oser, Wilhelm Schöenberger, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Akdin Muhtelif Nevileri (İsviçre BK. 184/393- BK. 182/385)**, Çev. Kemal Fikret Arık, Ankara, 1966, s. 113; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 145.

⁶⁹ **a.e.**

⁷⁰ Harun Demirbaş, **Yenilik Doğuran Haklar**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 99 (Çevrimiçi), <https://tez.yok.gov.tr>, E.T. 10.5.2022.

⁷¹ Vedat Buz, **Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s. 181; Rona Serozan, **Sözleşmeden Dönme**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 319.

⁷² Buz, **a.g.e.**, s. 176; Turgut, **a.g.e.**, s. 456.

Netice itibariyle değiştirilmiş sözleşme görüşünü savunan yazarlar, eBK m. 202'deki "*semenin tenzil olunmasını dava eder*" cümlesi bulunduğunu, TBK'da ise "*dava eder*" ifadesinin yer almaması sebebiyle seçimlik hakkın yenilik doğuran hak olarak kabulünü uygun bulmaktadır⁷³. Nitekim eBK'daki hükmün bu şekilde yorumlanması, hem borçlar hukuku hem de tüketici hukuku ile benimsenen tüketicinin korunmasını sağlama amacıyla bağdaşmayacağı ileri sürülerek eleştirilmekteydi⁷⁴.

Değiştirilmiş sözleşme görüşü, Alman borçlar hukukunda reform yapılmadan önce bazı yazarlar tarafından desteklenirken İsviçre hukukunda da taraftar bulmuştur. Ancak reform sonrası bu görüş geçerliliğini yitirmiş ve yenilik doğuran hak görüşü savunulmaya başlanmıştır⁷⁵.

C. Yenilik Doğuran Hak Görüşü

Ayıp oranında bedelde indirim hakkının hukuki niteliği bakımından doktrine hâkim olan görüş yenilik doğuran hak görüşüdür⁷⁶. Bu görüşe göre, ayıp oranında bedelde indirim hakkı yenilik doğuran hak niteliğini haizdir. Bedelde indirim hakkının bu niteliği, satıcının ayıbı giderme borcunun, seçimlik hakkın alacaklı/tüketici tarafından kullanılmasıyla ortaya çıkmasından ileri gelmektedir⁷⁷.

⁷³ Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 144. Ancak bu görüşü savunanlar, tüketici işlemleri açısından tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını dava açılması koşuluna bağlamamıştır (**a.e.**). eBK'daki ifadenin bedelde indirim hakkının sadece dava açılarak kullanılabileceği anlamına gelmediği ileri sürülmektedir (Edis, **a.g.e.**, s. 122).

⁷⁴ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 139.

⁷⁵ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2017, s. 129.

⁷⁶ Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 116; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 134; İnal, **a.g.e.**, s. 441; Turgut Uygur, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, C. I, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 1301; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 180; Edis, **a.g.e.**, s. 98; Yavuz, **Borçlar**, s. 1268; Murat Aydoğdu, Nalan Kahveci, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)**, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 181. Bu hakkı kısmi bozucu yenilik doğuran hak olarak kabul edenler, bedelde indirim yapılmasıyla sözleşmenin satış bedeli yönünden kısmen hükümsüz olacağını kabul etmektedir (Çabri, **Tüketici**, s. 344; Özel, **a.g.e.**, s. 128). Satış bedelinin indirilmesi hakkını yenilik doğuran hak olarak kabul eden yazarlardan bir kısmı bu hakkın değiştirici yenilik doğuran hak olduğunu ileri sürmektedir (Şahin Akıncı, **Ayıplı Mal ve Hizmetlere Karşı Tüketicinin Korunması**, Konya, Cemre Yayınları, 1998, s. 103; Eren, **a.g.e.**, s. 147; İbrahim Kaplan, **İnşaat Sözleşmeleri Hukuku Ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 141; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 140).

⁷⁷ Buz, **a.g.e.**, s. 171.

Bedelde indirim hakkı yenilik doğuran niteliği sebebiyle tek taraflı varması gerekli bir irade beyanıyla kullanılabilir. Alıcı satış bedelinde indirim talebini dava açmak yoluyla kullansa dahi satım bedelinde indirim hakkı sadece alıcının iradesini bildirmesiyle hüküm doğurmaktadır⁷⁸. Satıcının dava açarak itiraz etmesi halinde dahi açılan dava yenilik doğuran bir dava değil tespit davası niteliğindedir⁷⁹. Bu bağlamda, hâkimin vereceği karar da yenilik doğuran karar değildir. Bedelde indirim hakkı yenilik doğuran hak olarak kabul edildiğinden, hakkın kullanılmasıyla bundan kural olarak geri dönülemez⁸⁰.

Bu görüşü savunanlar, TKHK m. 11/1 hükmü ile tüketicinin seçimlik haklarını satıcının kabulü gerekmesizin dilediği gibi kullanabileceğinin açıkça düzenlendiğini, bunun da kanunun amacına uygun olacağını belirtmektedir⁸¹. Bir kısım yazar da TBK m. 227/1'in son cümlesine dayanarak kanunda açık olarak bu görüşün savunulduğunu ileri sürmektedir⁸².

Her ne kadar Alman hukukunda reform öncesi bir kısım yazar tarafından diğer görüşler benimsense de Alman Medeni Kanununda 2002 yılında yapılan değişiklikle bedelde indirim hakkının yenilik doğuran hak niteliğinde olduğu hususunda Alman hukukunda da fikir birliği oluşmuştur⁸³. Nitekim Alman Medeni Kanunu'nun § 437 hükmü ile satış sözleşmesi bakımından bedelde indirim hakkının yenilik doğuran hak niteliğinde olduğu konusunda tartışma kalmamıştır⁸⁴.

Tüketicinin seçimlik hakkının yenilik doğurucu hak olarak tek taraflı ve varması gereken bir beyanla kullanılabileceği Yargıtay kararlarıyla da açıkça

⁷⁸ Aslan, **Tüketici**, s. 117; Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 171; Tandoğan, **C. I**, s. 188; Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, İstanbul, Sermet Matbaası, 1977, s. 172-173; Necip Bilge, **Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1971, s. 88; Yavuz, **Borçlar**, s. 1268; Ömer Adil Atasoy, Mustafa Taşkın, Hakan Acar, **Tüketiciyi Koruma Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2000, s. 70.

⁷⁹ Eren, **a.g.e.**, s. 130.

⁸⁰ Bu durum hakkın yöneldiği hukuki sonucun gerçekleşmesi ve yenilik doğuran hakkın sona ermesine bağlıdır. Yenilik doğuran haklara ilişkin detaylı bilgi için bkz. Serozan, **Dönme**, s. 43 vd. Bu kural ve istisnalarına ilişkin bkz. 2. Bölüm, VII.

⁸¹ Kalkan, **a.g.e.**, s. 205.

⁸² Eren, **a.g.e.**, s. 129.

⁸³ Buz, **a.g.e.**, s. 178; Michael Stöber, "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde Bedel İndirimi Hakkının Dönme Hakkı ve Tazminat Talepleriyle İlişkisi", **ABÜHFD**, ed. Sezgin Seymen Çebi, Çev. Kerem Öz, S. 11, 2018, s. 164.

⁸⁴ Buz, **a.g.e.**, s. 178.

benimsenmiştir⁸⁵. Ayrıca CISG m. 49 ve 50 çerçevesinde de satıcının sözleşmeyi ihlali halinde alıcıya tanınan hukuki imkânların yenilik doğuran hak niteliğinde olduğu kabul edilmiştir⁸⁶.

Bedelde indirim hakkını yenilik doğuran hak olarak kabul etmekle birlikte misli ile değişim ve ücretsiz onarım haklarının aynen ifaya ilişkin seçimlik bir alacak hakkı niteliğinde olduğunu ileri süren yazarlar vardır⁸⁷. Bu yaklaşıma göre, aynen ifaya yönelik talep yenilik doğuran hak değil alacak hakkı niteliğindedir⁸⁸. Bu ayrımın sebebi seçimlik hakların kullanılma amacından kaynaklanmaktadır⁸⁹. Sözleşme kurulduktan sonra alıcının haiz olduğu asli ifa talebinin içeriği satılanın teslim edilmesinden sonra değişmektedir⁹⁰. Alıcı, satın alınan mal ayıplı çıktığı takdirde aynen ifa talebini yine kullanabilir fakat bunun ismi onarım ya da misli ile değişim olur⁹¹. Ancak Yargıtay'ın bazı kararlarında doktrindeki bu görüşün aksine malın ayıpsız misli ile değişimi hakkı bozucu yenilik doğuran hak olarak kabul edilmektedir⁹². Ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakkı için var olan bu durum bedelde indirim hakkı açısından geçerli değildir. Nitekim bedelde indirim hakkının

⁸⁵ Yarg. 13. HD, T. 15.3.2012, E. 2012/2756, K. 2012/6433; Yarg. 13. HD, T. 7.12.2016, E. 2015/14634, K. 2016/22900 (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Benzer yönde Yargıtay kararları için bkz. Emrah Cengiz, **Tüketicinin Korunması (4822 Sayılı Kanun İle Değişik 4077 Sayılı Kanun Ve Yargı Kararları)**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007, s. 85-86.

⁸⁶ Eren, **a.g.e.**, s. 129, dp. 278.

⁸⁷ Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 173; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 227; Kadir Berk Kapancı, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk Ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 45; Kalkan, **a.g.e.**, s. 205; Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1125; Öztaş, **a.g.e.**, s. 336. Aksi yönde görüş için bkz. Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 121.

⁸⁸ Ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakkı Atamer tarafından tali ifa talebinin "kılık değiştirmiş" hali olarak adlandırılmıştır (Yeşim M. Atamer, "İfa Engelleri Hukukunu Yeniden Sistemize Etmeyi Düşünmek; Borca Aykırılık Türleri Yerine Yaptırımları Esas Alan Bir Sistematiği", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 239).

⁸⁹ Kalkan, **a.g.e.**, s. 206.

⁹⁰ Özdemir, **Ayıp**, s. 164.

⁹¹ **a.e.**

⁹² Yargıtay'ın bir kararında misli ile değişim ve sözleşmeden dönem hakkı bozucu yenilik doğuran hak olarak kabul edilmiştir (Yarg. 13. HD, T. 29.6.2004, E. 2004/8617, K. 2004/10239, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 10.5.2022). Onarım hakkının da yenilik doğuran hak olduğu yönündeki Yargıtay'ın başka bir kararı için bkz. Yarg. HGK, T. 24.6.2009, E. 2009/4-176, K.2009/279 (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

kullanılmasında sözleşmede kararlaştırılan edime uygun bir ifa amacı yoktur. Aksine sözleşmede esaslı bir değişiklik yapılmak istenmektedir⁹³.

Doktrinde bedelde indirim seçimlik hakkı baskın olarak yenilik doğuran hak olarak kabul edilse bile alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullandıktan sonra dava yoluyla bedelde indirim hakkını kullanabileceğini kabul edenler de vardır. Bunun altında yatan düşünce ise bedelde indirim ile satıcıya daha az külfet yüklendiğinden dönme beyanından rücu'nun mümkün olduğu kabulüdür⁹⁴. Bu yaklaşımın karşıt anlamından hareketle, bedelde indirim hakkı kullanıldıktan sonra dava yoluyla sözleşmeden dönme hakkının kullanılması mümkün olmayacaktır.

D. Kanaatimiz

Tüm açıklamalar ışığında, bedelde indirim hakkı doktrindeki baskın görüş uyarınca da benimsendiği üzere yenilik doğuran hak niteliğindedir. Ancak hakkın bu niteliği tüketicinin aleyhine durumlara da neden olabilir⁹⁵. Nitekim yenilik doğuran hakların özelliği gereği kullanılmakla değiştirilmesi mümkün değildir. Bu durumun özellikle tüketici işlemlerinde sorun teşkil etmesi söz konusu olabilir. Çünkü TKHK ile tüketicinin satıcı karşısında korunması amaçlanmakta iken sahip olunan hakkın niteliği tüketicinin elde edeceği menfaatleri kısıtlamaktadır. Bu nedenledir ki tüketicinin seçimlik haklarını seçmekte olduğu gibi yargılama sırasında değiştirme imkânının da olması gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁶.

Sözleşme ve değiştirilmiş sözleşme görüşü TKHK m. 11'in son cümlesindeki hükme aykırılık teşkil etmektedir. Seçimlik hakkını kullanma konusunda Kanunla serbest bırakılan tüketiciyi satıcının onay beyanına tabi tutmak Kanunun lafzının

⁹³ Kalkan, **a.g.e.**, s. 207-208. Yapı sahibinin ayıptan doğan hakları sözleşmenin devri, sözleşmeyi üstlenme ya da yeni sözleşmeye katılma ile sözleşme tarafına intikal etmektedir. Onarım hakkı alacak hakları gibi devredilebilirken bedelde indirim hakkının kendi başına devri söz konusu olmaz (Kaplan, **a.g.e.**, s. 137).

⁹⁴ Senai Olgaç, **Satış Trampa**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966, s. 92; Halil Arslanlı, **Ticari Bey**, C. I, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955, s. 289, dp. 81.

⁹⁵ Feryal Atay, **6502 Sayılı Kanun Uygulamasında Ayıplı Mal Ayıplı Hizmet**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 115.

⁹⁶ **a.e.** Seçimlik hakların ıslah yoluyla değiştirilme konusu 2. Bölüm, VII, B kısmında detaylandırılacaktır.

görmezden gelinmesine sebep olacaktır. Bu nedenle bedelde indirim seçimlik hakkının yenilik doğuran hak dışında bir görüş ile nitelendirilmesi mümkün değildir.

III. BEDELDE İNDİRİM HAKKININ İŞLEVİ

TKHK m. 1 ile Kanun'un amacının, tüketicilerin menfaatlerini kamu yararı doğrultusunda koruyan düzenlemelere ilişkin olduğu açıkça düzenlenmiştir. Öyle ki Anayasa'nın 172. maddesinde tüketicileri koruyucu önlemler almak konusunda devlet de yükümlü tutulmuştur. Kanun ve Anayasa ile öngörülen tüketicinin çıkarlarını muhafaza etme amacını gerçekleştirmek için tüketiciye ayıp oranında bedelde indirim seçimlik hakkı tanınmıştır.

Bir malın üretim sürecine dahil olmaksızın sadece mal edinme ilişkisinde yer alan tüketici daha zayıf konumdadır. TKHK'nın amacı da ekonomik ve sosyal olarak zayıf durumda olan tüketicinin haklarını özel olarak korumaktır⁹⁷. Kaldı ki tüketici hukuku kapsamında kanunlaşma yoluna gidilmesi Borçlar Kanunu'nun tüketici özelinde yeterli olmamasının doğal bir sonucudur⁹⁸.

Tüketicinin ayıplı mal sebebiyle menfaati zedelenmiş olduğundan bedelde indirim hakkı ile edimler arasındaki dengenin korunması hedeflenmektedir⁹⁹. Tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanmasıyla, taraflar arasında kurulan sözleşmenin sona erdirilmesi rizikosu da bertaraf edilmiş olur. Nitekim sözleşmeyi ayakta tutmaya yönelik hak niteliğinde olan bedelde indirim hakkı ile sözleşme konusu değiştirilmemekte ancak başlangıçta öngörüldüğü şekliyle ifa edilme hali ortadan kalkmaktadır. Hakkın kullanımı sonucunda sözleşme hâlâ varlığını koruduğundan diğer bir seçimlik hak olan sözleşmeden dönme hakkına nazaran etkisi daha hafiftir. Bu nedenle kurduğu sözleşme ilişkisini devam ettirmek isteyen tüketici ayıp oranında bedelde indirim hakkını kullanmalıdır.

⁹⁷ Ebru Ceylan, **6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler**, İstanbul, Leges Yayınları, 2015, s. 495.

⁹⁸ Yeşim M. Atamer, "Tüketici Hukukunun Gelişimi: Dünü, Bugünü Ve Yarını", **Tüketicilerin Korunması Semineri**, ed. Ebru Ceylan, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2006, s. 21. Buna karşılık İsviçre'de tüketicilere ilişkin özel bir mevzuat bulunmadığından İsviçre Borçlar Kanunu hükümlerine göre ayıp konusundaki ihtilaflar çözümlenmektedir (Yeşim M. Atamer, M. Murat İnceoğlu, **Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları Ve Avrupa Birliği Hukuku İle Uyum Sorunu**, Otomotiv Distribütörleri Derneği, İstanbul, 2012, s. 38).

⁹⁹ Şahin, **a.g.e.**, s. 157.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİNİN AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASININ ŞARTLARI VE METOTLARI

I. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMA ŞARTLARI

A. Maddi Şartlar

1. Satılan Mal Teslim Edilmiş Olmalı

Satış sözleşmesi uyarınca satıcının ifa ile yükümlü olduğu borç, satım konusu malı tüketiciye teslim etme ve mülkiyetini geçirmedir¹. Bu nedenle tüketicinin ayıplı ifadan kaynaklanan bedelde indirim hakkını kullanması satım konusu malın tüketiciye teslim edilmiş olmasına bağlıdır. Sadece sözleşmenin kurulması ayıplı maldan sorumluluğu doğurmamaktadır. Nitekim TKHK m. 8/1'de sözleşmeye aykırılıkların "*tüketiciye teslimi anında*" satılarda bulunması gerektiği, ayrıca m. 10/1 hükmünde "*teslim tarihinden itibaren*" ifadesine yer verilmek suretiyle ayıptan sorumluluk için teslim şartının arandığı açıkça belirtilmiştir. Buradaki teslim, malın mülkiyetinin tüketiciye geçmesine ilişkindir². Malın teslimi taşınırlarda TMK m. 763/1 uyarınca zilyetliğin devri, taşınmazlarda ise kural olarak tescil ile alıcıya geçmektedir.

2. Satılan Malda Ayıp Sayılan Bir Eksiklik Olmalı

a. Genel Olarak

Ayıptan sorumluluğun doğabilmesi için satılan malda ayıba ilişkin bir noksanlık bulunmalıdır. Bu bağlamda, ayıptan sorumluluk için öncelikle sözleşmeye konu olan malın teslim edilmesi gerekmektedir. Satım konusu malın yerine başka

¹ Yavuz, *Satıcının Sorumluluğu*, s. 43.

² Çabri, *Tüketici*, s. 284.

mal teslim edilmesi halinde ayıptan sorumluluk hükümlerinin uygulanması gündeme gelmeyecektir³.

b. Ayıp Kavramı

Ayıplı mal tanımı TKHK m. 8'de düzenlenmiştir. TKHK m. 8/1'de önce ayıplı malın tanımı yapılmış, sonrasında nelerin ayıplı mal olduğu fıkralar halinde sayılmıştır. TKHK m. 8/1 uyarınca ayıplı mal : *"...tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşınamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan maldır."* Maldaki ayıp, vaat edilen niteliklerin bulunmaması veya lüzumlu vasıflarda eksiklik olması şeklinde ortaya çıkabilir.

eTKHK'da *"niteliği etkileyen nicelik"* unsuru yer almasına rağmen bu kriter TKHK'da ayıplı malın özelliği olmaktan çıkarılmıştır⁴. Bunun yerine TKHK ile mevcut nitelik ve nicelikteki eksiklik ayıplı mal tanımına eklenmiştir. eTKHK'da ayıplı malın tanımı genel bir şekilde değil örnek üzerinden yapılmıştır. Bu düzenleme sebebiyle ayıplı malın ilk hali lüzumlu vasıflarda eksiklik, diğeri ise vaat edilen niteliklerde ayıp şeklinde ele alınmıştır. TKHK m. 8/1'deki ayıp tanımında her ne kadar bu örnekler yer verilmese de aynı maddenin 2. ve 3. fıkralarında söz konusu örnekler ayıplı malın kapsamına dahil etmiştir. Bu nedenle bugün de aynı düzenlemenin geçerli olduğu kabul edilmektedir⁵.

TKHK'daki ayıplı mal düzenlemesinde TBK'dan farklı olarak ayıplı malın taşınır ya da taşınmaz olması ayrımı yapılmamıştır⁶. Ancak taşınmaz olarak yalnızca

³ Bu durumda aliud ifa söz konusu olmaktadır. Aliud ifa, satım konusu maldan başka bir mal teslim edilmesi sebebiyle sözleşmeye aykırılığın meydana geldiği bir durumdur. Bu durumda satıcı, borcun gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle sorumlu tutulabilecektir.

⁴ Bu değişikliğin nedeni, maldaki nicel eksikliklerin ayıplı ifa olarak değil, eksik ifa olarak nitelendirilmesi gerektiği düşüncesinden ileri gelmektedir. Ayrıca söz konusu değişiklik, taşınmaz satışları açısından alan eksikliği olan hallerde eksik ifa hükümlerinin uygulanmasını sağlamaktadır. Böylece kat mülkiyetine tabi ortak alanların yüzölçümlerinde bulunan kusurlar için eksik ifa hükümlerinin tatbiki söz konusu olacaktır (Turgut Öz, "6502 Sayılı Kanunda İnşaat Sektörü Bakımından Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler", **6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 87).

⁵ Özel, **a.g.e.**, s. 113.

⁶ Ahmet Karakocalı, Ali Suphi Kurşun, **Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun Ve İlgili Yönetmeliklere Göre)**, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2015, s. 52.

konut ve tatil amaçlı taşınmazlar TKHK kapsamına dahil edilmiştir. Yine TBK'dan farklı olarak, TKHK m. 8/3 kapsamında geç ifa hâli de ayıplı mal kapsamına eklenmiştir.

AB Yönergesinde ise objektif ve sübjektif niteliklere aykırılık şeklinde ayıplı mal tanımı yapılmıştır. TKHK m. 8'in gerekçesinde AB Yönergesi doğrultusunda tanımlama yapıldığı belirtilmesine rağmen TKHK sistematik bir ayıplı mal tanımı içermemesi nedeniyle AB Yönergesinden daha karmaşıktır⁷. CISG'te ise ayıp kavramı sözleşmeye uygunluk başlığı altında birtakım nitelikler sayılmak suretiyle düzenlenmiştir. CISG m. 35 hükmünde belirtilen unsurlar satılarda bulunmadığı takdirde satıcının ayıptan sorumluluğu söz konusu olacaktır⁸.

Satılan malın ayıplı olup olmadığının tespitinde, sözleşme konusu kararlaştırılırken örnek alınan bir mal var ise ona, yok ise o mala eşdeğerde bir mala göre karşılaştırma yapılmaktadır⁹. Ayıp kelimesinin içeriği saptanırken bakılması gereken unsurlar Yargıtay'ın¹⁰ bir kararında, ilk olarak sözleşme maddeleri uyarınca kapsamının belirlenmesi gerektiği, bu konuda açık bir anlaşma yapılmamışsa zımnen bir anlaşmanın varlığının araştırılmasının önemli olduğu, bu hususta da bir sonuca varılamıyorsa sözleşmenin tamamının dürüstlük kuralına göre irdelenerek malda bulunması gereken özelliklerin tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Satılarda malda bir ayıp olduğu tespit edildikten sonra ayıbın niteliği saptanmalıdır. Öyle ki doktrinde bir görüş¹¹, tüketicinin ayıptan kaynaklanan seçimlik haklarını kullanılmasının ön koşulu olarak, ayıbın hangi nitelikte olduğunun bilinmesi gerektiğini aramaktadır. Aşağıda TKHK m. 8'deki ayıp tanımının unsurları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

⁷ Yeni Kanunda ayıplı mal tanımında bulunması gereken bir diğer husus, tüketicinin satıcıya bildirdiği ve satıcı tarafından kabul edilen özelliklerin satılarda bulunmaması halidir. Kanunda bu yönde bir kritere yer verilmemesi sebebiyle Kanun eleştirilmektedir (Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 23).

⁸ Hilal Lâle Ayhan, "Birleşmiş Milletler Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", **GÜHFD**, C. 15, S. 2, 2011, s. 7.

⁹ Özel, **a.g.e.**, s. 112.

¹⁰ Yarg. HGK, T. 4.2.2020, E. 2017/694, K. 2020/71, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

¹¹ İlhan Kara, "Otomobil Sektöründe Seri Üretimden Kaynaklanan Ayıplardan Sorumluluk ve Tüketicinin Seçimlik Hakları", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018, s. 514.

(1). Lüzumlu Vasıflarda Eksiklik

Satılan malda satın alınma amacına aykırı bir şekilde eksiklik bulunduğu takdirde malın lüzumlu vasıflarında eksiklik ortaya çıkmaktadır. Lüzumlu vasıflar, tüketicinin satın aldığı malda dürüstlük kuralı gereğince var olmasını beklediği unsurlardır¹². TKHK m. 8/2: *"Tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilir."* şeklinde tüketicinin makul bir şekilde beklediği yararlar esas alınmak suretiyle ayıplı malın hangi durumlarda ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Bu ifadeden hareketle, tüketicinin bir malı hangi amaçla kullanmak için satın aldığına tespiti önemlidir¹³. Bu tespiti yaparken tüketici ile satıcının ortak amaçlarının dikkate alınması gerekmektedir¹⁴. Tüketicinin makul olarak beklediği faydalar ile TKHK m. 8/1'deki objektif olarak bulunması gereken özelliklerin bulunmaması hâli ilişkilendirilerek okunmaktadır¹⁵. Tüketicinin buradaki beklentisi ise ortalama bir tüketicinin hayatın olağan akışına göre dürüstlük kuralı çerçevesinde makul sayılabilecek bir beklentisidir¹⁶.

Malın satın alınması ve kullanılması yönünden tüketici ile satıcı arasında müşterek bir amaç var ise ona göre, aksi halde malın satıldığı yerde hâkim olan görüşe, sözleşmenin içeriğine, malın bedeline, malın hayatın olağan akışı içerisinde hangi gaye ile kullanılacağı gibi hususlar göz önünde bulundurulmaktadır¹⁷. Lüzumlu vasıfların AB Yönergesindeki görünümü, m. 2/2-c de satılan malda kullanım amacına uygun olan niteliklerin bulunmaması hâli şeklindedir.

TKHK m. 8/2'deki muadili olan malların kullanım gayesine uygun olmayan haller de tüketicinin satılan maldan makul bir şekilde umduğu faydayı azaltan kriterin bir görünümüdür. Bu nedenle lüzumlu vasıflar başlığı altında ele

¹² Karakocalı, Kurşun, **a.g.e.**, s. 53.

¹³ Aslan, **Tüketici**, s. 100.

¹⁴ **a.e.**

¹⁵ Bu doğrultuda, objektif olarak malda bulunması gereken niteliklerin bulunmaması, maldan makul olarak beklenen faydanın sağlanamadığı anlamına gelmektedir. Bu bakış açısı ile eser sözleşmesinde güven ilkesi uyarınca eserde bulunması gerekli olan özelliklerin bulunmaması hali de ayıp kapsamında kabul edilmektedir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 88).

¹⁶ **a.e.**, s. 89.

¹⁷ Aslan, **Tüketici**, s. 100.

alınmaktadır¹⁸. Örneğin, bir markanın son model otomobilinde bulunan elektronik hafıza sistemi aynı marka ve model araçta bulunmuyorsa, muadil bir malda bulunması gereken özelliğin olmaması nedeniyle tüketicinin o araçtan makul olarak beklediği fayda sağlanmamış demektir. Ancak farklı model bir otomobildeki aynı kriter kıyaslanıyorsa muadil mal kapsamında değerlendirme yapılamayacaktır.

Ayıplı mal kavramı içerisinde lüzumlu vasıflar kapsamında yer alan unsurlardan birisi de TKHK m. 8/2, c. 2'deki niteliği teknik düzenlemesine aykırılık teşkil eden mallardır. 29.06.2001 tarihli 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun¹⁹ hükümleri uyarınca niteliği teknik düzenlemesine aykırılık teşkil eden unsurlar Kanun gereği satılarda bulunması gereken nitelikte olduğundan lüzumlu vasıflarda eksiklik kapsamında değerlendirilmektedir²⁰. Teknik düzenlemelere aykırılık olup olmadığının tespitinde başvurulacak hükümlerden biri aynı Kanun'un 3. maddesinin j bendinde *"Teknik düzenleme: 29/6/2001 tarihli ve 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanunda yer alan tanımları"* şeklindedir. Bir diğeri ise TKHK'nın Test, Muayene Ve Analizler başlıklı m. 81/2 hükmüdür. Bahsi geçen hükümler çerçevesinde, satılan malda bulunması gereken teknik özelliklerin bulunmadığı durumlar da malın ayıplı olması sonucunu doğurmaktadır²¹.

TKHK'da satılan malın objektif değerini ortadan kaldıran ya da sınırlayan bir ifadeye ayıplı mal tanımında yer verilmemiştir. Ancak her ne kadar Kanunda yer almasa da, doktrinde objektif değer eksikliğini esas alan ayıplı hizmet hakkındaki TKHK m. 13/2 düzenlemesinin ayıplı mallar için de geçerli olması gerektiği ifade edilmektedir²².

¹⁸ Hayrünnisa Özdemir, "TBK ve TKHK'a Göre Otomotiv Sektöründe Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Uçışık, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2016, s. 126-127. Muadilleri ile yapılacak kıyaslamada, malların benzer veya aynı olması gerekmektedir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 90).

¹⁹ R.G. Tarihi: 11.7.2001, R.G. Sayısı: 24459, Kabul Tarihi: 29.6.2001.

²⁰ **a.e.**; Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 30.

²¹ Özdemir, **Ayıplı Mal**, s. 126.

²² **a.e.**; Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 90.

(2). Sözleşme ile Kararlaştırılan Vasıfların Eksikliği

TKHK m. 8/1'de sözleşme ile kararlaştırılan vasıflardaki eksiklik ayıplı malın unsurlarından birisi olarak düzenlenmiştir. Söz konusu fıkra uyarınca, örnek ya da modele uygun olmayan mallar sözleşmede kararlaştırılan vasıfların eksikliği kapsamında değerlendirilmektedir²³.

TKHK m. 8/2 bağlamında düzenlenen satıcı tarafından bildirilen niteliklerin yokluğu hali, sözleşme ile kararlaştırılan vasıflardaki eksikliğe ilişkindir. Etiket, ambalaj, kullanım kılavuzu, internet portalı veya reklam ya da ilânlarda belirtilen içerikler satılанда bulunmuyorsa mal ayıplı sayılmaktadır. Kanunda belirtilen söz konusu yollarla tüketiciye nitelik vaadinde bulunulduğu takdirde, vaat edilen nitelik satılan malda bulunmuyorsa ayıplı mal gündeme gelmektedir²⁴.

Reklam ya da ilân yoluyla yapılan nitelik vaadi bu başlık altında değerlendirilmektedir. Bahse konu kavramların ayıplı malın bu başlığına dahil edilmesinin nedeni, satılan malda var olduğu belirtilen niteliklerin mevcut olduğu düşünülerek sözleşmenin kurulduğu kabulüne dayanmaktadır²⁵. Ancak abartılı reklamlar doktrinde bir nitelik vaadi olarak değerlendirilmemektedir²⁶. Satıcı, reklam veya ilânlardaki niteliklerin satılанда bulunmadığını biliyorsa bunu tüketiciye söylemelidir. Zira susması reklamdaki vaadin satıcı tarafından da benimsendiği anlamına gelmektedir²⁷. Ancak Kanunda satıcıya bu durumu bertaraf edecek bir düzenlemeye yer verilmiştir. TKHK m. 9/1 düzenlemesi ile satıcı reklamları yapılan açıklamaları bilmediğini ya da bilmesinin kendisinden beklenemeyeceğini veya

²³ Zarife Şenocak, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu, C. 9, S. Özel Sayı, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 31. Bu nitelik 4077 sayılı eTKHK'da bulunmamaktaydı. 6502 sayılı Kanun ile ayıplı mal kapsamına dahil edilmiştir.

²⁴ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 89.

²⁵ Atamer, **Revizyon**, s. 84.

²⁶ Abartı reklamların nitelik bildirimi olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin tartışma için bkz. Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 89.

²⁷ Kaldı ki malın ambalajında ve etiketinde bulunan unsurları benimsediği için söz konusu unsurlardan satıcının sorumlu olması da bu nedenledir (Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 24). eTKHK m. 4/6 düzenlemesi ile ayıplı malın üzerine veya ambalajına tüketicinin rahatlıkla okuyabileceği bir şekilde "özürdür" ifadesinin yer aldığı bir etiketin konulması gerektiği açıkça belirtilerek satıcıya aydınlatma yükümlülüğü öngörülmüştü. TKHK m. 8/3 gerekçesinde ise reklam veya ilânlarda yapılan bildirimlerden tüketici ve satıcının haberdar olduğu ve bu doğrultuda sözleşme kurdıkları belirtilmiştir.

açıklamanın sonradan değiştirildiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulma imkânına sahiptir. TKHK ile benzer şekilde AB Yönergesi m. 2/4'te de satıcı için kurtuluş kanıtı öngörülmüştür. Ancak TKHK'nın aksine eTKHK'da bu yönde bir hüküm bulunmamaktaydı.

Satıcı, satın konusu malın belirli özelliklere sahip olduğu yönünde tüketiciye karşı vaatte bulunmuş olabilir. Vaat edilen nitelik malın içeriğine ya da miktarına ilişkin olabilir. Ancak satıcının bu nedenle sorumlu tutulabilmesi için tüketicinin malı satın almasında vaat edilen özelliklerin bulunduğu inancının etkili olması gereklidir²⁸.

Malın sahip olduğu özelliklere ilişkin satıcının nasıl vaatte bulunacağı konusunda TKHK'da bir hüküm bulunmamaktadır. Sözleşmenin kurulduğu esnada sözlü olarak vaatte bulunulabileceği gibi yazılı olarak kararlaştırılması da mümkündür. Bu bağlamda, vaatte bulunmanın hiçbir şekle tâbi olmadığı açıktır²⁹.

(3). Geç İfa

TKHK'nın getirdiği yeniliklerden birisi ifada gecikme hâlinin ayıplı mal kapsamına dahil edilmesidir. Nitekim eTKHK'da geç ifa ayıplı mal tanımlamasında yer almamaktaydı. Buna karşılık TKHK m. 8/3 uyarınca, sözleşmede kararlaştırılan sürede malın teslim edilmemesi sebebiyle ifada gecikme yaşanmışsa satıcının ayıptan sorumluluğunu doğmaktadır. Maddenin gerekçesinde, tüketicilerin sıklıkla karşılaştığı bir sorun olan malın sözleşmede belirtilen sürede teslim edilmemesi halinin sözleşmeye aykırı ifa sayılacağı ve tüketicilerin bu şekilde ayıplı mala ilişkin hükümlerden faydalanabileceği belirtilmiştir. TKHK'dan farklı olarak TBK'da ve AB Yönergesinde teslimin geç yapılması ayıplı mal kapsamında yer almamaktadır. TKHK bu anlamda TBK ve AB Yönergesinden ayrılmaktadır.

TKHK ile geç ifanın ayıplı mal çerçevesinde yer alması birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Ayıp ile geç ifanın aynı hükümlere tabi olması temerrüt, gereği gibi ifa etmeme ve imkânsızlık şeklinde adlandırılan ifa engelleri ile

²⁸ Aslan, **Tüketici**, s. 99.

²⁹ **a.e.**

bağdaşmadığından yeni düzenleme eleştirilmektedir³⁰. Her ne kadar ifade gecikme TKHK ile açıkça ayıplı mal tanımına dahil edilmişse de bu durumda ayıplı mallara ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı konusu doktrinde bir hayli tartışmalıdır. Bir görüş³¹, satım konusu malın zamanında teslim edilmemesi durumunda sadece sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilceğini kabul etmektedir. Bu görüşü savunanlar, ifade gecikme sebebiyle ayıp hükümlerine gidildiğinde sadece sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilceğini, bu durumun da tüketicinin TBK m. 125'teki ifadan vazgeçme ile olumlu zararın tazmini talebini kısıtladığını ileri sürmektedir³². Bu doğrultuda, ayıplı mala ilişkin temerrüt halinde TKHK'daki kısa zamanaşımı sürelerinin uygulanacağı kabul edilmektedir³³. Diğer bir görüş ise³⁴, geç ifanın ayıp kapsamında düzenlenmesinin nitelik olarak ayıp anlamına gelmediğini, sadece geç ifade da ayıp sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını kabul etmektedir. Ancak bu görüşü savunanlar diğer görüşü savunanlar gibi geç ifa nedeniyle bedelde indirim hakkının kullanılması halinde ayıplı olarak teslim edilen bir mal olmadığı için ayıp oranında indirilecek bedelin de belirlenmesinin mümkün olmadığını kabul etmektedir³⁵. Bu bağlamda, tüketici geç teslimden kaynaklanan zararını TKHK m. 11/6 hükmüne göre talep edebilecektir. Başka bir görüş ise³⁶, malın sözleşmeye uygunluğu ve ifaya ilişkin sorumlulukların aynı hükme dayandırılmasını eleştirerek seçimlik hakların sadece ayıplı mal teslimi halinde kullanılabilceğini kabul etmektedir.

³⁰ Emre Cumalıoğlu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu, C. 9, Özel Sayı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 22. 6502 Sayılı Kanun ile geç ifa ve ayıp aynı düzenlemelere tabi tutulduğundan ifa engellerinin diğer hallerinin de ayıp kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunda Cumalıoğlu, geç ifa hükümlerinin istisnai nitelikte olduğunu ve dar yorumlanması gerektiğini belirtmektedir (**a.e.**, s. 23). Nitekim eksik ifa ve aliud ifa genel olarak ayıp sayılmamaktadır (Zevkliler, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 67).

³¹ Belirli vadede teslim etmemeden kaynaklanan ayıplı ifa durumunda, TKHK m. 8/3 ile TBK'daki borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerin birbiriyle özdeş olduğu ve yarışacakları ileri sürülmektedir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 91-92).

³² **a.e.** ; Gökyayla, **a.g.e.**, s. 23; Karakocalı, Kurşun, **a.g.e.**, s. 54.

³³ Gül Doğan, "Ayıplı Maldan Kaynaklanan Sorumluluk Ve Uygulama Sorunları", **YÜHFD**, C. 12, S. 2, İstanbul, Teknik Basım Matbaacılık, 2015, s. 132; Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 92.

³⁴ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 23; Erbek Odabaşı, **a.g.e.**, s. 619.

³⁵ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 23.

³⁶ A. Lâle Sirmen, "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu, C. 9, S. Özel Sayı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 160.

Niteliği gereği ayıplı mal kapsamında bulunmaması gereken ifade gecikmenin ayıplı mal kapsamına dahil edilmesi doktrinde "*sapkın kaya*" şeklinde ifade edilmiştir³⁷. Bu ifadeyle, ayıplı mal çerçevesinde yer almaması gereken bir unsurun bu kapsamda bulunmasına işaret edilmektedir. TKHK'nın bu düzenlemesinin hem TBK hem de AB Yönergesine aykırı olduğu, ifade gecikmeye Kanunda yer verilmek isteniyorsa ayrı bir başlık altında ele alınması gerektiği ileri sürülerek söz konusu hüküm eleştirilmektedir³⁸. Kanaatimizce TKHK m. 8/3 düzenlemesi AB Yönergesinden farklı olsa da, geç ifa ile tüketicinin bedelde indirim hakkını ileri sürebileceği birden fazla kurum oluştuğundan tüketicinin lehine bir düzenlemedir. Diğer bir ifadeyle, geç teslim halinde de ayıptan sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanması mümkündür.

(4). Montaj Eksiklikleri

TKHK m. 8/3 uyarınca, satıcı ya da işlemlerinden satıcının sorumlu olduğu bir kişi tarafından montajın gereği gibi ifa edilmemesi veya tüketicinin montaj talimatındaki noksanlık ya da hata sebebiyle yanlış montaj yapması halinde ayıplı mal gündeme gelmektedir. eTKHK döneminde montaj eksiklikleri ayıplı mal kapsamında yer almamaktaydı. Bu yönüyle ayıplı malın kapsamı genişletilmiş olup tüketicinin seçimlik hakkını kullanabileceği alan da arttırılmıştır. AB Yönergesi m. 2/5'te de malın gereği gibi monte edilmemesi ayıplı mal kapsamında düzenlemiştir³⁹.

Burada satıcının ayıptan kaynaklanan sorumluluğu, tüketicinin satılan maldan gereği gibi yararlanamamasından ileri gelmektedir⁴⁰. Kanundaki "*sorumluluk altında*" ifadesi çerçevesinde, üçüncü kişi yararına eser sözleşmesi uyarınca bağımsız bir şekilde iş gören üçüncü bir kişiye, yani ifa yardımcısına⁴¹ satıcı montaj yaptırdığı

³⁷ Erkan, **a.g.e.**, s. 300.

³⁸ **a.e.**, s. 301.

³⁹ TKHK ile montaj eksikliklerinin ayıplı mal çerçevesinde ele alınması AB Yönergesi ile uyum açısından isabetli olmuştur (Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 25-26). Montaj eksiklikleri uluslararası alanda IKEA klozu olarak adlandırılmaktadır. Nitekim söz konusu şirket, satılan malın monte edilmesini müşteriye bırakmaktadır (Atamer, İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 10, dp. 4; Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 23).

⁴⁰ **a.e.**, s. 24.

⁴¹ İfa yardımcısının fiilinden borçlunun sorumluluğuna ilişkin detaylı açıklama için bkz. Mehmet Karaca, "İfa Yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 5, S. 49, 2010, s. 47-62.

takdirde ayıplı ifadan sorumlu olmaktadır⁴². Nitekim ifa yardımcısının fiilinden borçlunun sorumlu olacağı TBK m. 116/1 fıkrası ile açıkça düzenlenmiştir. Ancak satıcının herhangi bir ilişkisinin olmadığı kişi tarafından hatalı montaj yapılmışsa satıcının bundan sorumluluğu söz konusu değildir. Bu bağlamda, montaj eksikliklerine dayanarak seçimlik hakkın kullanılabilmesinin ön şartı, satıcının ifa yardımcısına emir ve talimatta bulunmuş olması gerektiğidir.

c. Ayıp Türleri

(1). Maddi - Hukuki - Ekonomik Ayıp

eTKHK'da olduğu gibi TKHK ile de ayıplı türleri açıkça Kanunda düzenlenmiştir⁴³. TKHK m. 8/2'de ayıp türleri satılan malda hukuki, ekonomik ya da maddi noksanlıkların bulunması şeklinde sayılmıştır. Maddi ayıp, satın alınan malın fiziksel özelliklerindeki eksikliklere ilişkin olup uygulamada en sık karşılaşılan ayıp türüdür⁴⁴. Örneğin, satılan alınan tabletin kullanılmış olması, çantanın sapının kopuk olması ya da kitabın birkaç sayfasının yırtık olması hallerinde maddi ayıp ortaya çıkmaktadır.

Kamu hukukuna ilişkin olan hukuki ayıp ise, satılan maldan yararlanma ya da tasarrufta bulunma imkânını ortadan kaldıran veya kısıtlayan unsurların bulunması halinde söz konusu olmaktadır⁴⁵. Örneğin, binanın imar planına uygun yapılmaması sebebiyle yıkım kararı alınması veya imar planına göre yapı yasaklı alanda bulunan bir yere yapı yapılması durumunda hukuki ayıp meydana gelmektedir⁴⁶. Hukuki ayıptan doğan nitelik eksikliğinin CISG m. 41 düzenlemesiyle sınırlandırıldığı kabul

⁴² Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 92.

⁴³ AB Yönergesinde böyle bir nitelendirme yoktur.

⁴⁴ **a.e.**, s. 90. CISG'te sözleşmeye aykırılık halleri; kalite eksikliği, miktar eksikliği, tür eksikliği ile paketleme ve muhafaza eksikliği şeklindedir. Ancak CISG m. 35'in lafzından tarafların iradesinin daha çok maddi eksikliğine yönelik olduğu anlaşılrsa da hukuki ve ekonomik ayıp niteliklerin de korunması gerektiği kabul edilmektedir. Detaylı açıklama için bkz. Hayrünnisa Özdemir, **Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013, s. 101-112.

⁴⁵ Edis, **a.g.e.**, s. 14. Gümrük tarafından el konulan malların hukuki ayıplı olduğu konusundaki karar için bkz. Yarg. HGK, T. 24.1.2007, E. 2007/19-25, K. 2007/21(Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

⁴⁶ BGE 98 II 197, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 7.10.2022.

edilmektedir⁴⁷. Nitekim CISG m. 41 ile hukuki ayıbın doğması üçüncü kişilerin hem hak hem de taleplerinin bulunması şartına tabii kılınmıştır. Yargıtay bir kararında⁴⁸ satın alınan bir işletmenin ödenmemiş vergi borçlarını hukuki ayıp çerçevesinde değerlendirmiştir.

Diğer bir ayıp türü olan ekonomik ayıp ise⁴⁹, satılan malda hayatın olağan akışı içerisinde elde edilmesi beklenen gelir ya da etkinliğin bulunmamasıdır.

(2). Aşikâr - Açık - Gizli Ayıp

TBK m. 222/2 gereğince satılanın olağan gözden geçirilmesiyle görülebilen ayıplar aşikâr ayıptır. Aslında aşikâr ayıp, satıcının ayıptan sorumluluğunu ortadan kaldıran nitelikte bir ayıptır. Nitekim TBK m. 222/1 hükmü ile alıcının bildiği ayıplardan satıcı muaf tutulmuştur⁵⁰. Örneğin, televizyon ekranı boydan boya çatlak ise ve tüketici bunu görmesine rağmen televizyonu satın almışsa satıcının ayıptan sorumluluğuna gidemeyecektir.

Açık ayıp ise, satılan malın olağan bir şekilde incelenmesiyle anlaşılabilen ayıplardır. Aşikâr ayıp ile açık ayıbın farkı, aşikâr ayıpta malı inceleme bakımından bir yoğunluğa ulaşılmamasının aranmamasıdır⁵¹. Diğer bir ifadeyle, satılndaki ayıbın görülebilmesi için ayrıca bir gözden geçirmeye gerek kalmaksızın malın ayıplı olduğu anlaşıyorsa aşikâr ayıp söz konusudur.

6502 sayılı Kanunda açık ayıp - gizli ayıp ayırımına yer verilmemiştir. TBK ve İsviçre Borçlar Kanunu'nda da bahse konu ayıplardan açıkça bahsedilmemişse de zımnen açık ve gizli ayıp ayırımı yapılmıştır⁵². Kullanım sürecinde ortaya çıkan, makul bir gözden geçirme ile anlaşılamayan ayıplar gizli ayıplardır. Gizli ayıp ile

⁴⁷ Özdemir, **Ayıp Sorumluluğu**, s. 98.

⁴⁸ Yarg. 13. HD, T. 6.12.2007, E. 2007/14454, K. 2007/14736, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

⁴⁹ 4077 sayılı eTKHK'da ekonomik ayıp kavramına yer verilmesine karşın eBK'da yer almıyordu. Ne var ki doktrinde eBK açısından da ekonomik ayıbın varlığı kabul edilmekteydi. TBK'da ekonomik ayıbın da ayıplı mal kapsamına dahil edilmesiyle bu eksiklik giderilmiştir (Özel, **a.g.e.**, s. 122).

⁵⁰ Aşikâr ayıp bakımından satıcının sorumluluğu, ayıbın bulunmadığı yönünde bir nitelik vaadinde bulunması halinde de söz konusu olmaktadır. Bu durumda satıcı zamanaşımı süresinden faydalanamayacaktır (Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 25-26).

⁵¹ Gümüş, **C. I**, s. 75.

⁵² Özdemir, **Ayıp**, s. 151.

açık ayıbı birbirinden ayıran en önemli kriter, olağan gözden geçirme ile fark edilip edilememeleridir. Örneğin, sıfır kilometrede satın alınan aracın motoru 3.000 kilometrede arızalanmışsa tüketicinin bunu olağan bir incelemeyle anlaması mümkün değildir. Ancak belirli bir kullanım süresinde ortaya çıkmakla araçtaki ayıbın gizli ayıp niteliğinde olduğu söylenebilir.

3. Maldaki Ayıbın Önemli Olmasının Gerekmemesi

TKHK uyarınca ayıbın önemli olması, satıcının ayıptan sorumlu tutulabilmesi için bir şart olarak aranmamaktadır⁵³. Ayıbın niteliği, kullanılabilecek seçimlik haklar için önemlidir⁵⁴. Buna karşılık TBK'nın 219. maddesinde satıcının ayıptan sorumluluğu için, ayıbın malın değerini "*önemli derecede azaltan*" nitelikte olması gerekmektedir⁵⁵. Başka bir deyişle, ayıp nedeniyle seçimlik haklara başvurulabilmesi ayıbın önemli olmasına bağlıdır⁵⁶. CISG uyarınca da bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi için maldaki ayıp esaslı sözleşme ihlali niteliğinde olmamalıdır. Alıcının ayıplı ifa nedeniyle yaşadığı mağduriyet bedelde indirim hakkının kullanılması ile giderilebiliyorsa sözleşmedeki ihlal esaslı değildir⁵⁷.

Tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması açısından ayıbın önemli olması TKHK yönünden aranmaz iken, hem AB Yönergesi hem de 2019/771 (AB) sayılı Yönergede ayıbın önemsiz olması halinde tüketici sözleşmeden dönme hakkını kullanamamaktadır⁵⁸. TKHK'da bu yönde bir hüküm bulunmamasına rağmen, AB Yönergeleri ile benzer olarak Türk hukukunda da önemli olmayan ayıplarda

⁵³ Aslan, **Tüketici**, s. 101; Atay, **a.g.e.**, s. 134.

⁵⁴ Bu konuya ilişkin bkz. 3. Bölüm, I.

⁵⁵ TBK m. 475 uyarınca inşaatın ayıplı olması halinde bedelde indirim hakkını kullanabilmek için önemli bir ayıp bulunması aranmazken, eBK m. 360/2'de ayıbın sözleşmeden dönme hakkını kullanmayı gerektirmeyecek nitelikte önemli olmaması şartı da mevcuttu (Köksal Kocağa, **İnşaat Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 163). Eser sözleşmesi bakımından her ne kadar TBK'da ayıbın önemli olması şartı söz konusu değilse de ayıplı eserin değerinin ayıpsız olması ihtimalinde sahip olacağı değerden daha düşük olması gerekir (Tandoğan, **C. II**, s. 188-189).

⁵⁶ Yargıtay, misli ile değişim hakkının kullanılabilmesi için araçtaki ayıbın önemli olması gerektiğini kabul etmiştir (Yarg. 13. HD, T. 24.1.2006, E. 2005/13380, K. 2006/473, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022).

⁵⁷ Toker, **a.g.e.**, s. 243.

⁵⁸ Ünver, **a.g.e.**, s. 881.

sözleşmeden dönme yerine TBK m. 227/4 hükmü uyarınca tüketicinin diğer seçimlik haklarını kullanmasının kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵⁹.

4. Ayıbın Var Olması Gereken An

TKHK m. 8/1 uyarınca "*tüketicie teslimi anında*" ifadesine yer verilmek suretiyle ayıbın tüketicie teslim edildiği anda satılarda bulunması gerektiği belirtilmiştir. Kanunda açıkça malın teslim edilmesi ifadesi yer aldığından satın alınan teslimi ancak zilyetliğin devri şekillerinden "*eşyanın teslimi*" ile gerçekleşmektedir⁶⁰. Eşyanın teslimi ile satıcının mal üzerindeki tasarruf imkânı sona ermekte ve böylece satış sözleşmesi gereği yerine getirmekle yükümlü olduğu mülkiyeti geçirme borcunu ifa etmiş olmaktadır⁶¹.

TBK m. 208/2 hükmü uyarınca alacaklı temerrüde düştüğü takdirde, yarar ve hasardan alacaklı sorumludur⁶². Buna karşılık doktrinde bir görüş⁶³, TKHK kapsamında ayıplı maldan sorumluluk için teslim şartı arandığından, tüketici temerrüde düşerek malı teslim alsa bile teslim zamanına kadar ortaya çıkacak ayıplardan satıcının sorumlu olması gerektiğini kabul etmektedir.

5. Tüketicinin Ayıbın Varlığını Bilip Bilmemesinin Etkileri

TKHK m. 10/2 hükmü gereği, tüketicinin sözleşmenin kurulduğu anda ayıbın varlığını bildiği ya da bilmesinin kendisinden beklendiği hallerde sözleşmeye aykırılık bulunmamaktadır⁶⁴. Bu düzenleme kapsamında, teslim anında satın alınan malın ayıplı olduğu aşikâr ise tüketici seçimlik haklarını kullanamaz. Ancak tüketici, satılan mal aşikâr ayıplı olmasına rağmen sözleşmenin kurulduğu anda satılardaki

⁵⁹ Özdemir, **Ayıp**, s. 149.

⁶⁰ **a.e.**, s. 148; Özdemir, **Ayıplı Mal**, s. 130. Malın teslim edildiği anda ayıplı olması gerektiği yönündeki bir Yargıtay kararı için bkz. Yarg. HGK, T. 1.7.2009, E. 2009/4-246, K. 2009/297, (Çevrimiçi), <https://www.kazanci.com.tr>, E.T. 5.5.2022.

⁶¹ Özdemir, **Ayıp**, s. 148.

⁶² Mesafeli Sözleşmeler Hakkında Yönetmelik m. 9/2 uyarınca, sözleşme hizmet ifasına ilişkin ise sözleşmenin kurulmasıyla, mal teslimine ilişkin ise malın tüketici ya da tüketicinin belirlediği kişiye teslimiyle tüketici cayma hakkını kullanabilecektir. Mesafeli sözleşmeler kapsamında yarar ve hasarın geçişi de bu doğrultuda olacaktır (RG Tarihi: 27.11.2014, RG Sayısı: 29188).

⁶³ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 24. Bu görüşün altında yatan sebep, tüketicinin temerrüt haliyle birlikte hasardan sorumlu olmasına karşılık satıcının da ayıptan sorumluluğunun doğması şeklinde karmaşık bir durumun ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır (**a.e.**).

⁶⁴ **a.e.**, s. 25; Özel, **a.g.e.**, s. 124.

ayıbı bilmiyorsa bu durum hakkın kullanılmasına engel değildir⁶⁵. Aksi halde, aşikâr ayıpta görerek teslim alma unsuru TMK m. 2 uyarınca dürüstlük kuralına aykırılığa sebebiyet verecektir. Nitekim tüketici gizli ya da açık ayıp olarak nitelendirilen eksikliği sözleşmenin kurulduğu anda da biliyor olabilir.

TKHK'daki *"haberdar olmasının kendisinden beklendiği"* ve TMK m. 2 uyarınca hâlin gerektirdiği özeni göstermesi hâlinde bilecek durumda olma unsurları TBK m. 222/1'deki *"aşikâr ayıba"* karşılık gelmektedir. TKHK'daki bu düzenleme AB Yönergesinin m. 2/3 düzenlemesi ile uyumludur⁶⁶.

Tüketicinin sadece bildiği ayıplardan değil, bilmemesinin kendisinden beklenmediği ayıplar bakımından da satıcının sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir. Satılan mal aşikâr ayıplı olmasına rağmen tüketici malı görmeden satın almışsa satıcının ayıp sorumluluğu sona ermemektedir⁶⁷. TBK m. 222/2'de satılанда aşikâr ayıp bulunmasına rağmen satıcının ayıbın var olmadığı yönünde vaadi bulunduğu takdirde sorumluluğunun devam edeceği yönünde düzenleme bulunmaktadır. Tüketicinin haklarını koruyucu nitelikte bir Kanun olduğu ileri sürülen TKHK'da bu yönde bir düzenleme bulunmaması, önemli bir eksiklik olduğu ileri sürülerek doktrinde eleştirilmektedir⁶⁸.

eTKHK m. 4/5 uyarınca, tüketicinin satın aldığı malın ayıplı olduğunu sadece bildiği durumda satıcının sorumluluğuna gidemeyeceği düzenlenmişti⁶⁹. TKHK m. 10/2 ile buna ek olarak haberdar olmasının kendisinden beklendiği hallerde de ayıp sorumluluğuna dayanmasının mümkün olmadığı hükmü getirilmiştir. Bilinebilir nitelikteki ayıplardan satıcının sorumluluğu böylece bertaraf edilmiştir. Ancak malın

⁶⁵ Madde gerekçesinde: *"...Ancak tüketicinin haberdar olmadığı ayıplar da sözleşmeye aykırılık oluşturmaz. Örneğin üzerinde çizik olduğu bilinerek ve etiketinde de açıkça belirtilerek satışa sunulan bir buzdolabının motorunun arızalanması durumunda, söz konusu arıza için tüketicinin dört seçimlik haktan faydalanma imkânı vardır."* şeklinde ifade edilmiştir.

⁶⁶ Atamer, **Revizyon**, s. 87.

⁶⁷ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 25.

⁶⁸ Doğan, **a.g.e.**, s. 137. Bu tartışma bağlamında, TBK m. 222/2'nin TKHK bakımından da tatbik edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 100).

⁶⁹ Satıcı maldaki açık ayıbı biliyorsa ve buna rağmen mal tüketiciye satılmışsa tüketicinin bilerek ve istenerek yanıltıldığı kabul edilerek hile hükümlerine dayanılmaktadır (Kara, **Ayıptan Sorumluluk**, s. 513-514).

muayene etmek amacı ile kullanılması ayıplı olarak kabul edildiği anlamına gelmemektedir⁷⁰.

Satın alınan maldaki ayıp açık ise seçimlik hakkın uzun süre kullanılmaması hâlinde tüketici hakkın kötüye kullanılması yasağı ile karşılaşabilecektir. Bu durumda eTKHK döneminde doktrinde bir görüş⁷¹, açık ayıpların gizli ayıp olarak nitelendirilerek seçimlik hakkın kullanılmasının sağlanabileceğini kabul etmekteydi. Bu doğrultuda, TKHK döneminde de aynı prensip benimsenerek ayıplı malın niteliğinin tam olarak tespit edilemediği durumlarda gizli ayıplı olarak kabul edilmesi ile tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasının önünün açılması gerektiği ileri sürülmektedir⁷².

Satım konusu malın üçüncü bir kişiye teslimi hâlinde ayıbın bilinip bilinmemesi de üzerinde durulması gereken başka bir konudur. Nitekim bu durumda alıcının ayıbın varlığının bilip bilmemesi önemli değildir⁷³. Hatta doktrinde bir görüş⁷⁴, devir dışında satım konusu üzerinde üçüncü kişi lehine sınırlı bir ayni hak kurulmuşsa ayıbın varlığının bilinmesinin seçimlik hakların kullanımını engellemediğini ileri sürmektedir. Başka bir görüş⁷⁵ ise, alıcı ancak ayıbın varlığını bilmiyorsa ve satım konusu mal üzerinde üçüncü kişi lehine sınırlı ayni hak tanımışsa seçimlik haklarını kullanabileceğini kabul etmektedir. Diğer bir deyişle ayıbın varlığı bilindiği takdirde seçimlik hakkın kullanımı sınırlandırılacaktır.

Satın alınan malın ayıplı olup olmadığının tespitinin nasıl yapılması gerektiği TKHK m. 10/3'de açıkça düzenlenmiştir. TKHK m. 10/3 uyarınca ambalajında ya da üzerinde malın ayıplı olduğunu belirten ibareler mevcut ise ve tüketici buna rağmen

⁷⁰ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 136; Edis, **a.g.e.**, s. 98. Buna karşılık açık ayıplarda, muayene kullanımı ile ayıbın anlaşılabilir olması ayıbın tüketici tarafından bilinebilirliğinin kabulü konusunda etkili olabilir.

⁷¹ İpek Yücer Aktürk, **Satım Ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 204.

⁷² Serap Helvacı, Fatma Zeynep Altınar Yolcu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un İspat Yüküne İlişkin Getirdiği Düzenleme", **MÜHF-HAD**, C. 24, S. 2, 2018, s. 817.

⁷³ Kapancı, **a.g.e.**, s. 64.

⁷⁴ Tandoğan, **C. I**, s. 189.

⁷⁵ Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 190-191.

malı satın almışsa bundan satıcı sorumlu tutulmayacaktır⁷⁶. Sözleşmenin kurulduğu anda tüketicinin malın ayıplı olduğunu bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı hususunda ispat yükü satıcıdadır. Nitekim TKHK m. 10/1'de teslim tarihi itibarıyla altı ay içerisinde anlaşılan ayıpların teslim tarihinde de satılarda bulunduğu hükmü yer almaktadır⁷⁷.

6. Satıcının Sorumluluğunun Kaldırılması Ya Da Sınırlandırılmasının Mümkün Olmaması

Satıcının ayıplı mal nedeniyle sorumluluğunu sınırlandıran ya da kaldıran bir anlaşma yapılabileceği konusunda TKHK'da düzenleme bulunmamaktadır⁷⁸. Kanunda bu konuda bir hüküm bulunmasa bile Tüketici Kanunundaki düzenlemeler emredici nitelikte olduğundan satıcının ayıplı maldan sorumluluğunu ortadan kaldıran bir anlaşma yapılması mümkün değildir⁷⁹. Her ne kadar satıcının sorumluluğunu tüketici aleyhine ortadan kaldıran bir anlaşma yapılması mümkün değilse de tüketici lehine sözleşmede değişiklik yapılabilir⁸⁰. Buna karşılık doktrinde bir görüş⁸¹, belirli şartlar halinde satıcının sorumluluğunu kaldıran veya sınırlandıran hükmün geçerli olacağı kabul etmektedir. Nitekim TBK m. 221 uyarınca satıcının ağır kusurunun olmadığı durumda sorumluluğun kaldırılmasıyla da kısıtlanması mümkündür⁸². Ancak sorumsuzluğu içeren kaydın geçerli olabilmesi için sözleşmedeki hüküm hakkında tüketicinin bilgilendirilmesi gerekmektedir⁸³. Bilgilendirilme aranmasının sebebi ise hiç kimsenin sahip olduğunu bilmediği bir haktan vazgeçemeyeceği ilkesine dayanmaktadır⁸⁴.

⁷⁶ Bununla birlikte malın ayıplı olduğu açıkça belirtilmesine rağmen başka sebeple bir ayıp ortaya çıkarsa satıcı bundan sorumlu olacaktır (Özel, **a.g.e.**, s. 135).

⁷⁷ Bu konuya ispat yükü başlığı altında detaylıca yer verilecektir.

⁷⁸ Bunun aksine TBK kapsamında hilenin varlığı kapsam dışı bırakarak taraflar satıcının sorumluluğunu sınırlayan veya ortadan kaldıran anlaşma yapabilirler (**a.e.**, s. 122).

⁷⁹ Özdemir, **Ayıp**, s. 154; Kahveci, **a.g.e.**, s. 106. Bu görüşün aksine Özel, tüketiciyi koruyucu hükümlerin emredici nitelikte olduğu yönünde Kanunda bir hüküm bulunmadığını ileri sürerek böyle bir yoruma ulaşılmasına temkinli yaklaşmaktadır (Özel, **a.g.e.**, s. 123).

⁸⁰ Çiğdem Çilci, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Ayıplı Mal Satışı Nedeniyle Müttesil Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 183.

⁸¹ Aslan, **Tüketici**, s. 107.

⁸² Kahveci, **a.g.e.**, s. 105.

⁸³ Aslan, **Tüketici**, s. 107.

⁸⁴ **a.e.**

Bu konuda TKHK'da bir hüküm olmasa da Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkındaki Yönetmelik⁸⁵ Ek 1 m. 1/b uyarınca, ayıp nedeniyle sözleşmeyi düzenleyen sorumluluğunu bertaraf eden veya ölçüsüzce sınırlandıran şartlar haksız şart olarak nitelendirilmiştir. Haksız şartlar gibi garanti belgelerinde bulunan ve tüketicinin seçimlik haklarını sınırlandıran kayıtlar da geçersiz kabul edilmektedir. Garanti belgesi ile tüketici kendisini daha güvende hissettiğinden garanti adı altında haklarının kısıtlanması mümkün değildir.

B. Şekli Şartlar

1. Genel Olarak

Tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanabilmesi için aranan maddi şartlarla birlikte genel olarak yerine getirilmesi gereken gözden geçirme ile bildirim şeklinde şekli şartlar vardır. Seçimlik hakların kullanabilmesi açısından aranan şekil şartlarından gözden geçirme ve bildirimin hukuki niteliği hakim görüşe göre bir külfettir⁸⁶. Peki bu durumda bildirimde bulunulup bulunulmadığını hâkimin re'sen incelemesi mümkün müdür? Tüketici bildirimde bulunmaksızın dava açmış ise davalı satıcının bunu ileri sürmesi gerekmektedir⁸⁷. Hâkim kendiliğinden inceleyemez. Bu bağlamda bildirimin yapılmadığının ileri sürülmesinin def'i niteliğinde olduğu söylenebilir⁸⁸. Ancak şekli koşulların bulunup bulunmaması taraflar arasındaki sözleşme tarihine göre önem arz etmektedir. Nitekim TKHK ile tüketiciye ne gözden geçirme ne de bildirim yönünde bir külfet yüklenmiştir. Aşağıda tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanması için şekli şartların yerine getirilip getirilmeyeceği hususuna yer verilecektir.

⁸⁵ R.G. Tarihi: 17.6.2014, R.G. Sayısı: 29033.

⁸⁶ Tandoğan, C. I, s. 177; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 113; Aslan, **Tüketici**, s. 103. Satılardaki ayıpların satıcıya bildirilmesinin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş, bu açıklamayı hukuki muamele çerçevesinde ele alırken, diğer bir görüş ise tasavvur açıklaması olarak görmektedir (Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 113-114).

⁸⁷ Benzer yönde Yargıtay kararları için bkz. Yarg. 13. HD, T. 11.10.2018, E. 2016/28276, K. 2018/9273; Yarg. HGK, T. 4.5.2016, E. 2014/13-1125, K. 2016/587 (Mehmet Akif Tutumlu, "Ayıplı Mal Satışında İhbarın Yapılmaması Bir İtiraz Konusu Mudur Yoksa Def'i Konusu Mu?", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 14, S. 150, 2019, s. 382-386).

⁸⁸ Mehmet Akif Tutumlu, **Ayıplı Mal Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 143.

2. Gözden Geçirme ve Bildirim Şartının Aranmaması

TKHK'da tüketicinin seçimlik hakkını kullanılabilesinin bir koşulu olarak aranan hiçbir şekil şartı bulunmamaktadır. eTKHK'da var olan bildirim şartı da TKHK ile kaldırılmıştır⁸⁹. Böylece tüketicinin hangi seçimlik hakkını tercih ettiğini satıcıya bildirmesi hakkın kullanımı açısından yeterli olmaktadır. Gözden geçirme yükümlülüğü açısından ise eTKHK'da da bir hüküm yer almadığından TKHK bu konuda değişikliğe uğramamıştır. Bununla birlikte sadece tüketici satışları değil tüketici işlemlerine ilişkin bütün sözleşmelerde bildirim ve gözden geçirme külfeti aranmamaktadır⁹⁰. TKHK'da yer almayan şekil şartlarının tarafların yapacakları sözleşme ile kararlaştırılması mümkün değildir⁹¹.

eTKHK'nın yürürlükte olduğu dönemde tüketicinin seçimlik hakkını kullanabilmesi için bildirim ek olarak gözden geçirme şartının da aranıp aranmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardı. Bu doğrultuda doktrinde bir görüş⁹², Kanunda öngörülmeven gözden geçirme külfetinin tüketiciye yüklenemeyeceğini kabul etmekteydi. Buna karşı olarak eTKHK'da bildirim şartı aranmışsa gözden geçirmenin de yerine getirilmesi gerektiği ileri sürülen başka bir görüş⁹³. Bu görüş uyarınca, bildirim yükümlülüğü beraberinde gözden geçirme

⁸⁹ TKHK m. 10'un gerekçesinde: "AB Yönergesinin mecburi unsurları arasında yer almayan ihbar yükümlülüğü bugün örneğin Avusturya, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, İngiltere, İrlanda, Letonya, Lüksemburg ve Yunanistan'da düzenlenmemiştir. Nitekim tüketicinin seçimlik haklarından birini kullandığı yönünde satıcıya her halükarda bildirimde bulunması gereğinin olması, bunun öncesinde ayrıca bir de ayıbı ihbar etmesi zorunluluğunu anlamsız kılmaktadır.." denilmektedir. TKHK'nın aksine TBK m. 223'te alıcının bildirim ve gözden geçirme yükümlülüğü vardır. CISG m. 38/1 hükmü uyarınca alıcıya gözden geçirme külfeti yüklenmiştir. Madde 39/1 kapsamında alıcı, satılarda ortaya çıkan ayıbı makul süre içerisinde satıcıya bildirmediği takdirde sözleşmeye aykırılıktan satıcının sorumluluğuna gidemeyecektir. CISG çerçevesinde düzenlenen muayene ve ihbar yükümlülük olduğu için yerine getirilmemesi bir sorumluluğa sebep olmamaktadır. Buna karşılık alıcının sahip olduğu haklardan vazgeçtiği anlamı taşımaktadır (Yasemin Durak, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 210). CISG uyarınca ihbar külfetinin istisnalarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. a.e., s. 211 vd.

⁹⁰ Murat Aydoğdu, "Ayıplı Araç Satışlarında Tüketici Hakları, Özellikle Ayıplı Araç Değişimi Ve İadelerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Sorumlu Kişi/Kişiler", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 325.

⁹¹ Murat İnceoğlu, "Ayıba Karşı Tekeffül Ve Garanti Sorumluluğu", **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı**, Der. M. Murat İnceoğlu, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 176.

⁹² Aslan, **Tüketici**, s. 103.

⁹³ Zevkililer, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 75-76.

külfetini de getirmektedir. Başka bir görüş ise⁹⁴, TBK ile alıcıya gözden geçirme ve bildirim külfeti yüklendiğinden tüketicici bakımından da aynı külfetlerin olması gerektiğini ileri sürmekteydi. Diğ r bir görüş ise⁹⁵, hem gözden geçirme hem de bildirim külfetinin ticari satışlara özgü olduğunu, zaten zamanaşımı süresi içinde tüketicinin ayıbı ileri sürebileceğini ifade ederek bildirim ve gözden geçirme şartlarının aranmaması gerektiğini kabul etmekteydi.

eTKHK m. 4/2'de satılndaki ayıbın otuz gün içinde satıcıya ihbar edilmesi şartı aranmaktaydı⁹⁶. 4077 sayılı Kanunun ilk halinde bu süre on beş gün iken 4822 sayılı Kanun ile otuz güne çıkarılmıştı. 4077 sayılı Kanunun ilk halinde ihbarın sadece açık ayıplar bakımından söz konusu olduğı anlamı çıkmakta iken 4822 sayılı Kanunla yapılan değişikle bu hüküm kaldırıldığından çelişki giderilmişti⁹⁷. Ancak 6502 sayılı TKHK'da gözden geçirme külfeti yer almadığından otuz günlük bir bildirim süresi de bulunmamaktadır. TKHK'da sadece taşınırlar için iki yıl, taşınmazlar için ise beş yıl şeklinde zamanaşımı süreleri mevcuttur. Bu şekilde malda gizli ayıp niteliğinde bir ayıp olmasa bile zamanaşımı süreleri içinde tüketicici seçimlik hakkını ileri s rebilecektir⁹⁸.

Yargıtay'ın bu konuya yaklaşımı ise gözden geçirmenin odak noktasına alınmaması gerektiğı yönündedir. Başka bir deyişle, seçimlik hakkın kullanımına esas teşkil edecek olan unsur, ihbar yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğidir. Buna rağmen bazı Yargıtay kararlarında TBK hükümlerinin tüketicici işlemlerinde de

⁹⁴ Akıncı, **a.g.e.**, s. 76.

⁹⁵ Atamer, **Revizyon**, s. 91-92.

⁹⁶ İnal, **a.g.e.**, s. 434; Yarg. 13. HD, T. 18.12.2019, E. 2018/1477, K. 2019/12824, ( evrimi i), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 7.5.2022. Yargıtay Tüketicici Sorunları Hakem Heyeti'ne başvurmayı bildirim şartının yerine getirilmesi olarak nitelendirmiştir (Yarg. 13. HD, T. 4.5.1998, E. 1998/2555, K. 1998/3864 sayılı kararı için bkz. Aslan, **Tüketicici**, s. 104).

⁹⁷ Helvacı, Yolcu, **a.g.e.**, s. 811.

⁹⁸ Yarg. 13. HD, T. 5.4.2018, E. 2016/20664, K. 2018/4223 ( evrimi i), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Mustafa  nl tepe, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğı Bakımından Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğı S reler", **MÜHF-HAD**, C. 24, S. 1, 2018, s. 322.

uygulanacağı görüşü benimsenerek karar verilmiştir⁹⁹. Netice itibariyle TKHK ile tüketici seçimlik haklarını kullandığında her halükarda bildirimde bulunacağından ayrıca bir bildirim külfeti aranmamıştır¹⁰⁰.

TKHK'da gözden geçirme yükümlülüğü bulunmamasına rağmen doktrinde bir görüş¹⁰¹, TKHK m. 83 atfıyla TBK m. 223 hükmünün tüketici işlemlerinde uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Ancak bu görüş, tüketiciye bu şekilde gözden geçirme külfeti yüklenmesinin isabetli olmadığını, malı teslim aldıktan kısa süre sonra ayıbı tespit etmesine rağmen seçimlik hakkın kullanılmamasını TKHK m. 10'un gerekçesinde de belirtildiği üzere TMK m. 2 uyarınca hakkın kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmektedir¹⁰². Bu bağlamda, satılan maldaki ayıp uzun süre bildirilmeksizin kullanılmışsa ayıplı haliyle kabul edilmiş demektir¹⁰³. O halde TMK m. 2'den ziyade TBK m. 223/2 bağlamında malın ayıplı bir şekilde kabul edilmiş sayılması mümkündür¹⁰⁴.

Aksi görüşte olan yazarlar ise¹⁰⁵, TBK m. 223/2'de belirtilen uygun süre içinde ihbar yükümlülüğünün tüketiciler açısından geçerli olmayacağını ileri sürmektedir. Bir başka görüş ise¹⁰⁶, AB Yönergesi ile öngörülen iki aylık süre bile TKHK'da yer almamışken tüketici bakımından bildirim yükümlülüğünün aranmasının da mümkün olmadığını kabul etmektedir. Ancak bu hüküm tüketici lehine yorumlanarak hakkın kullanılması bakımından aranan uzun süre buna göre tayin edilmelidir. Buna göre, tüketicinin hakkın kötüye kullanılması yasağı ile

⁹⁹ Yarg. 13. HD, T. 19.6.2017, E. 2015/37131, K. 2017/7568 (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Yargıtay'ın bu kararını kanun koyucunun açık iradesine rağmen ona aykırı karar vermesi sebebiyle eleştiren görüş için bkz. Mehmet Akif Tutumlu, "6502 Sayılı TKHK Hükümleri Bakımından Ayıbı İhbar Yükümlülüğü İhbarın Hukuki Niteliği, Şekli ve İspatı", **Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Vefa Andacı II**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 544-545.

¹⁰⁰ Aydoğdu, **Ayıplı Araç**, s. 327.

¹⁰¹ İlgili açıklama için bkz. Helvacı, Yolcu, **a.g.e.**, s. 815.

¹⁰² **a.e.** Ayıbın tespit edilmesine rağmen uzun süre bildirilmemesinin TMK m. 2/2'ye aykırılık teşkil edeceği yönündeki görüş için bkz. Çabri, **Tüketici**, s. 308.

¹⁰³ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 33; Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 27; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 131.

¹⁰⁴ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 27.

¹⁰⁵ Turgut Öz, "Konusu Taşınmaz Olan Tüketici Sözleşmelerinde Geçerlilik ve Borca Aykırılık", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 148. Hatta taraflar arasında yapılacak bir anlaşma ile dahi şekil şartına ilişkin yükümlülüklerin kabul edilmesinin mümkün olmadığı ileri sürülmektedir (İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 176).

¹⁰⁶ Helvacı, Yolcu, **a.g.e.**, s. 816.

karşılaşabilmesi için AB Yönergesinde belirtilen iki aylık süre geçmelidir¹⁰⁷. Bu süre sonundaki tespitler somut olayın şartlarına göre tayin edilmelidir.

Yargıtay da bazı kararlarında¹⁰⁸ TKHK'da bildirim yükümlülüğüne ilişkin hüküm bulunmadığından TKHK m. 83 atfıyla TBK m. 223 hükümlerine göre bildirim şartının aranacağını kabul etmiştir. Bu yönde verilen bir kararla, gizli ayıplar bakımından derhal bildirim külfetinin yerine getirilmesi gerektiği belirtilerek tüketici hem gözden geçirme hem de bildirimde bulunmaktan sorumlu tutulmuştur. Ancak bu karar, TKHK'nın AB Yönergesiyle uyum sağlama gayesini ve TKHK m. 10 ile bildirim külfetinin kaldırıldığını göz ardı ettiği gerekçesiyle eleştirilmektedir¹⁰⁹. Bununla birlikte aynı dairece verilen başka bir kararda bu yaklaşım terk edilerek TKHK m. 10/1 hükmüne uygun karar verilmiştir¹¹⁰.

Federal Mahkeme ise satıcıya ayıp bildiriminde bulunulmasının satıcının bildirim konusunda bilgi sahibi olmasını sağlayacağını kabul etmektedir¹¹¹. Bu durumda malın teslim tarihinden itibaren altı ay içerisinde anlaşılan ayıpların satıcıya bildirilmesi gerekmeyecek fakat sonrasında anlaşılan gizli ayıpların satıcıya bildirilmesi şartı aranacaktır¹¹². Aksi takdirde satılan mal ayıplı haliyle kabul edilmiş sayılacaktır.

Tüketici için her ne kadar bildirim külfeti kaldırılmışsa da satın alınanda bulunan ayıbın uzun bir süre bildirilmemesi zararın artmasına sebep olmuşsa, tüketicinin talep edeceği tazminat bakımından birlikte kusur hükümlerinin

¹⁰⁷ a.e.

¹⁰⁸ Yarg. 13. HD, T. 19.4.2017, E. 2016/13927, K. 2017/4724, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Ayıp bildiriminin TBK'ya dayandırılmadan arandığı karar için bkz. Ankara BAM, E. 2020/1279, K. 2020/1223 sayılı karar için bkz. Özdemir, **Ayıp**, s. 154-155-156, dp. 95. Yine bu bağlamda Yargıtay bir kararında ihbarda bulunma yetkisinin sadece ilgili tüketicide olduğunda hükmetmiştir (Yarg. 13. HD, T. 19.12.2017, E. 2016/16028, K. 2017/12740, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022).

¹⁰⁹ Helvacı, Yolcu, **a.g.e.**, s. 820.

¹¹⁰ Yarg. 13. HD, T. 24.4.2017, E. 2017/4596, K. 2017/4877, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 7.6.2022.

¹¹¹ Eugen Bucher, Vedat Buz, "Mağdur Edilen Alıcı", **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 150. Ancak satıcının satış sözleşmesi kurulmadan önce malı inceleme imkânına sahip olduğu ileri sürülerek bu kabul eleştirilmektedir (a.e.).

¹¹² Mehmet Akif Tutumlu, "Yeni Yargıtay İçtihatlarına Göre Ayıplı Mal Davasında İspat", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, S. 140, 2018, s. 102.

uygulanacağı doktrinde ileri sürülmektedir¹¹³. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesince, tüketicinin bildirimde bulunmaksızın ayıbı ileri sürdüğü takdirde sadece bedelde indirim hakkını kullanabileceği prensip olarak benimsenmiştir¹¹⁴. Yine aynı doğrultuda, alıcı bildirimde bulunmamışsa bütün seçimlik haklarını kullanmasının yerinde olmadığı, sadece bedelde indirim hakkını kullanabilmesinin isabetli olduğunu kabul eden yazarlar da vardır¹¹⁵.

CISG'te ise TKHK'nın aksine alıcıya gözden geçirme ve bildirim külfeti yüklenmiştir. Gözden geçirme külfetinin CISG m. 38/1'deki "*kısa bir süre içerisinde*" düzenlenmesi ile TBK'daki "*imkân bulunur bulunmaz*" ifadesi birbirine benzerdir¹¹⁶. İhbar külfetinin yer aldığı m. 39'da "*makul süre içerisinde*" satıldaki ayıpların satıcıya bildirilmesi gerektiği ifadesi bulunmaktadır¹¹⁷. Söz konusu hüküm çerçevesinde, alıcı ayıp ihbarında bulunurken satılan maldaki ayıbı somutlaştırarak, detaylı bir şekilde belirtmelidir¹¹⁸.

Bildirim ve gözden geçirme külfeti bakımından Türk ve İsviçre Hukukları ile CISG arasındaki önemli bir farklılık, CISG m. 40 uyarınca satıcının haberdar olduğu veya haberdar olmasının kendisinden beklendiği ayıpları alıcıya bildirmemesi halinde, alıcının bildirim ve gözden geçirme şartlarını yerine getirmese dahi ayıptan doğan seçimlik haklarını kullanabilmesine ilişkindir¹¹⁹. Bununla birlikte bildirim ve gözden geçirme külfetini yerine getirememesinin önünde makul bir gerekçesi olan alıcı, CISG m. 44 uyarınca da bedelde indirim hakkını kullanabilecektir¹²⁰. Ayıp

¹¹³ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 33; Başak Baysal, **Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur)**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 40.

¹¹⁴ Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 149.

¹¹⁵ **a.e.**

¹¹⁶ Tuba Akçura Karaman, "Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu**, İstanbul, Beta Yayın, 2013, s. 232.

¹¹⁷ eBK m. 198'de "*gecikmeksizin*" ifadesi ile ihbar şartı yer almaktaydı. CISG'teki ifade ile bu kavramın sonuçları bakımından farklılık olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır. İlgili tartışma için bkz. Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 161.

¹¹⁸ Hayrünnisa Özdemir, "Türk Borçlar Kanunu'na Ve Milletlerarası Satım Sözleşmesine Göre Ayıbın İhbar Edilmesi", **MÜHF-HAD**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 2318.

¹¹⁹ Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 161-162.

¹²⁰ **a.e.**, s. 162. Bu durum, bedelde indirim hakkının tarafların edimleri açısından dengeleri kurmak ve alıcının malın değerinden fazlasını ödemesinin önüne geçmeye yönelik bir hak olmasından ileri gelmektedir (Akçura Karaman, **a.g.e.**, s. 241).

ihbarında bulunmayan alıcı, kâr kaybı hariç bedelde indirim hakkını kullanma imkânına sahiptir¹²¹.

C. Şartlara İlişkin İspat Yükü

TKHK m. 10/1 uyarınca, malın tesliminden itibaren altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıplar nedeniyle malın ayıplı olmadığını ispat yükü satıcıdadır. Kanuni karine¹²² gereği, malın teslim tarihinden itibaren altı aylık süre içerisinde anlaşılan ayıpların teslim tarihinde var olduğu kabul edilerek satıcı ispatla yükümlü tutulmuştur¹²³. Malın teslimi üzerinden altı ay geçmesi ile ispat yükümlülüğü yer değiştirmekte ve malın ayıplı olduğunu ispatlama külfeti tüketiciye geçmektedir. Tüketicinin ispat edeceği husus, ayıbın üretimden kaynaklandığı, kullanım hatası bulunmadığı yönündedir¹²⁴. Madde gerekçesinde; hayatın olağan akışı içinde bir malın altı ay boyunca arızalanmaksızın çalışabileceği ve yine bu sürede bir ayıp ortaya çıkarsa ayıbın teslim anında da var olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Bu madde ile getirilen düzenleme AB Yönergesi m. 5/3 hükmü ile de uyumludur¹²⁵.

İspat yükü için öngörülen altı aylık sürenin başlangıcı ayıbın niteliğine göre değişmektedir. Ayıp montaj eksikliğinden kaynaklanıyorsa, altı aylık sürenin montajın satıcı tarafından yapıldığı ya da yaptırıldığı veya satıcı tarafından montajın yapılmasına ilişkin talimat verilmişse, bu şekilde yapılan montajın teslim edilmesinden itibaren başlaması gerekmektedir¹²⁶.

TKHK'da bulunan bu düzenlemenin mutlak olarak uygulanması halinde taraflar mağduriyet yaşayabilir. Nitekim malın ya da ayıbın niteliği gerektirdiği

¹²¹ Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 162.

¹²² Kanuni karineye dayanan tarafın bilinen bir olayı ispatlaması gerektiğinden onun açısından lehe bir durum ortaya çıkmaktadır (Murat Yavaş, "Medeni Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı", **MÜHF-HAD**, C. 21, S. 2, Özel Sayı: Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın'a Armağan, 2015, s. 756).

¹²³ Özel, **a.g.e.**, s. 125. Bu karine ikinci el satışlarda da uygulama alanı bulacaktır. Zira TKHK m. 12/2 ile ikinci el satışlar tüketici işlemi bağlamında kabul edilmiş ve m. 10 gerekçesinde ikinci satışlara yönelik örneklerle yer verilmesiyle ikinci el satışlar bakımından da uygulama alanı bulacağı açıkça düzenlenmiştir (Mehmet Akif Tutumlu, "İkinci El Satışlarda İspat Yükü Bağlamında Ayıplı Mal Karinesinin Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 10, S. 112, 2015, s. 120-122).

¹²⁴ Malın ayıplı olduğu servis kayıtları, bilirkişi incelemesi, uzman raporu, tanık gibi deliller yoluyla ispatlanabilir (Tutumlu, **İspat**, s. 103).

¹²⁵ Kalkan, **a.g.e.**, s. 255.

¹²⁶ Cumalıoğlu, **a.g.e.**, s. 24.

takdirde altı aylık süre içerisinde ortaya çıkan ayıplardan tüketicinin sorumlu tutulması da söz konusu olabilir. Başka bir deyişle, tüketicinin kullanım hatasından kaynaklanabilecek bir ayıptan ötürü satıcının sorumlu tutulmaması gerekmektedir. Nitekim TKHK m. 10/1 son cümlesinde, ayıbın ya da malın özelliği ile uyuşmadığı takdirde bahse konu karinenin uygulanmayacağı belirtilmektedir. Örneğin, aracın el freni açık bir şekilde kullanılmasından kaynaklanan ayıp sebebiyle satıcı ispatla yükümlü tutulamaz. Bu nedenle ispat yükünün kimde olduğunun tespitinde satılndaki ayıbın niteliği de dikkate alınarak teslim anında malın ayıplı olduğu hususunda ispat yükünün tüketicide olması mümkündür¹²⁷.

II. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ İLERİ SÜRÜLMESİ

A. İleri Sürülebilecek Kişiler

1. Sadece Satıcının Sorumlu Olduğu Durum

TKHK m. 11/2 fıkrası ile üretici ya da ithalatçıya karşı ileri sürülebilecek haklar sadece malın ayıpsız misli ile değişimi ve ücretsiz onarım hakkıyla sınırlandırılmıştır¹²⁸. Söz konusu fıkranın karşıt anlamından, tüketicinin bedelde indirim hakkını yalnızca satıcıya yöneltebileceği anlaşılmaktadır¹²⁹. TKHK m. 11/2'den doğrudan anlaşılmasa da ham madde ve ara mal üreticileri ayıptan sorumlu değildir¹³⁰.

eTKHK döneminde tüketici tüm seçimlik hakları bakımından üretici, ithalatçı, acente ve bayiye başvurma imkânına sahipti¹³¹. TKHK'da bu düzenlemeye yer verilmesinin temel sebebi ise, madde gerekçesinde açıkça belirtildiği üzere

¹²⁷ Kalkan, **a.g.e.**, s. 256.

¹²⁸ Ankara BAM, 3. HD, T. 7.2.2019, E. 2018/1325, K. 2019/191, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.5.2022. TKHK m. 11/2 hükmü mevcut olsa da ithalatçı ve üretici, malın piyasaya sürülmesinden önce mevcut olan ayıplar bakımından sorumlu olmaktadır.

¹²⁹ Tüketici ithalatçı ya da üretici ile sözleşme yapmamış olduğundan bedelde indirimin bu kişilerden istenmesi hukukun genel ilkelerine aykırılık teşkil edecektir (Kalkan, **a.g.e.**, s. 228).

¹³⁰ Erhan Kanişlı, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu", **YÜHFD**, C. 18, S. 2, 2021, s. 1031.

¹³¹ Tüketicinin seçimlik hakkını ileri sürebileceği kişilerin kapsamının geniş olması tüketicinin lehinedir (Mehmet Akcaal, Alper Uyumaz, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", **İÜHFD**, C. 4, S. 2, 2013, s. 264).

tüketicinin üretici veya ithalatçı ile bir sözleşme ilişkisinin bulunmamasıdır¹³². Tüketici ithalatçı ve üretici ile sözleşme yapmamakla birlikte ödeme de yapmadığı için ondan bedelde yapılacak indirimi istemesi mümkün değildir. Misli ile değişim ve ücretsiz onarım hakkının ithalatçıya yöneltilebilmesi, elinde yeni mal bulunan veya ürünü onaracak olan kişinin ithalatçı olmasından kaynaklanmaktadır¹³³. Bu durumda sözleşmenin nispiliği ilkesi aşılarak tüketicinin doğrudan satıcı dışındaki kişilere başvurabilmesi mümkündür¹³⁴.

AB Yönergesinde ise bu konuda açık bir hüküm yer almamaktadır. Bu durum, üye ülkelerin çoğunluğunun tüketiciye satıcı dışında satım zincirinde bulunan kişilere dava açılmaması gerektiği yönünde görüş belirtmesinden kaynaklanmaktadır¹³⁵.

Bunlar dışında TKHK'da yetkili servisin ayıplı maldan sorumlu olacağına ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Bu nedenle ayıplı mal sebebiyle servisin sorumlu tutulması mümkün değildir¹³⁶. Nitekim aracın sigorta bedelinin tahsilinin istendiği bir davada Yargıtay¹³⁷, servisin sadece servis hizmeti verdiğini, ayıplı maldan sorumlu olamayacağını ileri sürerek davanın husumetten reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

TKHK ile bedelde indirim hakkı açısından ithalatçı veya üreticiye başvurma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Tüketici satın alınan mal ayıplı ise genellikle tamir ettirmek ya da değiştirmek için servise başvurmaktadır. TKHK'nın 58. maddesi uyarınca servis istasyonları kurma yükümlülüğü üretici ve ithalatçıda olduğu için

¹³² İlgün, **a.g.e.**, s. 572; Umut Yeniocak, "Ayıplı Otomobil Alan Tüketicinin Seçimlik Haklarına İlişkin Yargıtay Uygulamaları", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s. 706.

¹³³ Hakan Tokbaş, Emel Özer, Mehmet İmrek, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2013, s. 50.

¹³⁴ **a.e.**

¹³⁵ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 52.

¹³⁶ Mehmet Akif Tutumlu, "Ayıplı Mal Davası İle Eser Sözleşmesi Bağlamında Yetkili Servisin Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, S. 155, 2019, s. 1442. Bununla birlikte, servis ile araç sahibi arasında aracın bakımına ilişkin yapılan sözleşme eser sözleşmesi niteliğindedir. Araç sahibi, eser sözleşmesi uyarınca yetkili servisin sorumluluğuna gidebilecektir (**a.e.**).

¹³⁷ Yarg. 13. HD, T. 23.3.2006, E. 2006/555, K. 2006/4313, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

onlara başvurulması gerekmektedir. Kaldı ki Yargıtay bir kararında ithalatçıyı ve üreticiyi ifa yardımcısı olarak kabul edilmiştir¹³⁸.

Üretici veya ithalatçı aynı zamanda "*satıcı*" konumunda olursa onların da ayıptan sorumlulukları doğmaktadır¹³⁹. Başka bir deyişle tüketici, ithalatçı, üretici ya da bayi ile işlem yapmışsa bu kişiler de satıcıyla birlikte müteselsilen sorumludur¹⁴⁰. Örneğin, halı üretimi yapan bir üretici, ürettiği halıları doğrudan doğruya tüketiciye satıyorsa satıcı konumundadır. Bununla birlikte, üreticinin ayıplı malın objektif olarak sahip olması gereken özelliklerinin olmamasından, yani malın üretim sürecinden kaynaklanan ayıplardan sorumlu tutulabileceği kabul etmektedir¹⁴¹. Ancak satıcının satılarda var olduğunu iddia ettiği niteliklerin bulunmamasından vaatte bulunan kişi olan satıcı sorumludur.

TBK'da ise TKHK ile benzer bir şekilde bedelde indirim hakkının yöneltilebileceği kişi olarak sadece satıcı belirtilmiştir. eTKHK yürürlüğe girmeden önce genel hükümlere dayanarak hak talep edilebildiğinden tüketici işlemleri bakımından sadece satıcının sorumluluğu söz konusuydu. eTKHK ile bedelde indirim hakkı açısından üretim ve satım aşamasına dahil olanların birlikte sorumluluğunun getirilmesiyle tüketicinin daha etkin bir şekilde korunması sağlanmıştı¹⁴². Fakat eTKHK yürürlükten kalkarak TKHK'nın kabul edilmesiyle bu düzenlemeden vazgeçilmiştir. TKHK'daki bu değişikliği, borçların nispiyeti ilkesine uygun bulmakla birlikte TBK ile uyumlu bir düzenleme içermesi sebebiyle isabetli bulan yazarlar vardır¹⁴³. Buna karşılık günümüzde TKHK'nın mevcudiyeti dolayısıyla her ne kadar doğrudan genel hükümlere dayanılmasa da hakkın ileri sürülebileceği kişilerin sınırlandırılmasıyla eTKHK dönemi öncesine geri dönüldüğü ileri sürülmektedir¹⁴⁴. Bu da tüketicinin sorumlu olarak ulaşabileceği kişileri

¹³⁸ Murat Aydoğdu, **Yeni Tüketici Dersleri**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s. 184.

¹³⁹ Kalkan, **a.g.e.**, s. 229.

¹⁴⁰ Atay, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁴¹ Özdemir, **Ayıp**, s. 190.

¹⁴² İnal, **a.g.e.**, s. 436.

¹⁴³ Er, **a.g.e.**, s. 277; Murat Aydoğdu, **Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi Soru Ve Cevaplarla Tüketici Haklarımız-Hak Arama Yollarımız 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında (Yeni) Kanun İle İlgili Soru Ve Cevaplar-Genel Açıklama-Örnek Belgeler-Kanun Metni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014, s. 54.

¹⁴⁴ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 25.

kısıtladığından aleyhe sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle TKHK ile getirilen düzenlemenin zincirleme satışlar açısından yerinde olmadığı, satıcı, üretici ve ithalatçının müteselsilen sorumlu olması gerektiğini belirtilerek yeni Kanunu eleştiren yazarlar vardır¹⁴⁵.

Bedelde indirim hakkından sadece satıcı sorumlu tutulsa bile satıcı, iade ettiği indirim bedelini üretici ya da ithalatçıya karşı rücu edebilir¹⁴⁶. Bu durum satıcının sorumluluğunu azaltacak neticeleri ortaya çıkarmakta, ancak tüketici için bir değişiklik yaratmamaktadır.

2. TKHK m. 56/3 Uyarınca Garanti Belgesi İle Satılması Zorunlu Olan Mallar Bakımından Satıcı Dışındaki Kişilerin De Sorumlu Tutulması

TKHK m. 56/1 hükmü ile garanti belgesinin tanzimi zorunluluğu açıkça belirtilmiştir¹⁴⁷. Bu madde kapsamında zorunlu garanti belgesi düzenlemekle yükümlü olan kişiler ithalatçı ve üreticidir. İthalatçı ve üretici yalnızca Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin¹⁴⁸ ekli listesinde bulunan mallar bakımından garanti belgesi düzenlemekten sorumludur. Bu bağlamda, TKHK m. 56 ve Garanti Belgesi Yönetmeliğine dayanarak garanti belgesinden kaynaklanan sorumluluğun doğabilmesi için ayıplı malın ekli listede yer alması gerekmektedir. AB hukukunda üretici ve ithalatçının garanti verme taahhüdü ise isteğe bağlıdır. Satıcı dışındaki bu

¹⁴⁵ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 184.

¹⁴⁶ Er, **a.g.e.**, s. 276.

¹⁴⁷ İthalatçı ve imalatçıya zorunlu garanti belgesi düzenleme yükümlülüğü verilmesi sözleşme özgürlüğü prensibine aykırılık teşkil etmekle birlikte, satılardaki ayıp nedeniyle satıcıyla birlikte üretici ve ithalatçıya başvurma imkânına sahip olan tüketici için gerekli korunmanın sağlandığı ileri sürülmektedir (Atamer, **Revizyon**, s. 104). Ancak 6502 sayılı TKHK ile bedelde indirim ve sözleşmeden dönme hakkı bakımından imalatçı ve ithalatçının sorumluluğu kaldırıldığından söz konusu eleştirinin gerekçesi konusuz kalmıştır. Aynı Kanunun 57. maddesinde de ihtiyari garanti belgesi düzenlenmiştir.

¹⁴⁸ RG. Tarihi: 13.6.2014, R.G. Sayısı: 29029, Kabul Tarihi: 13.6.2014.

kişiler ayrıca bir taahhütte bulunmamışsa ayıplı maldan sorumlu olacak tek kişi satıcıdır¹⁴⁹.

Üretici ve ithalatçıdan farklı olarak satıcının garanti belgesi düzenleme zorunluluğu bulunmamaktadır¹⁵⁰. TKHK m. 56/1, son cümle: *"Bu belgenin tekemmül ettirilerek tüketiciye verilmesi sorumluluğu satıcıya aittir."* hükmü gereğince satıcının bu konudaki tek sorumluluğu ithalatçı ya da üreticinin düzenlediği garanti belgesini ürünü satın alan tüketiciye vermektir¹⁵¹. Esasen bu düzenlemenin getirilme sebebi, onarım hakkını kullanarak mağduriyetini gideremeyen tüketiciyi korumaya yöneliktir¹⁵². Bununla birlikte Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin 8. maddesi uyarınca satıcının malın onarımını yapmaktan sorumlu tutulacağı belirtilmiştir.

TKHK m. 56/3 uyarınca tüketici, onarım hakkını kullandıktan sonra garanti süresi içinde malın yeniden arızalanması ya da onarımı için gerekli olan azami sürenin geçmesi veya onarımının mümkün olmadığını anlaması durumunda başka seçimlik haklarını kullanabilmektedir. Tüketicinin söz konusu talebinden ithalatçı ve üretici müteselsilen sorumludur.

TKHK m. 11/4 gereğince misli ile değişim ve ücretsiz onarım hakları üretici veya ithalatçıya karşı da ileri sürülebildiği için bedelde indirim hakkı bakımından da zorunlu garanti belgesi düzenleme sorumluluğu kapsamında üretici ve ithalatçının sorumlu tutulup tutulmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş¹⁵³, Kanunun lafzından bedelde indirim hakkı kullanıldığında indirilen bedel iade edilmemişse ya da hiç indirim yapılmamışsa hakkın üretici ve ithalatçıya karşı ileri sürülebileceği

¹⁴⁹ Er, **a.g.e.**, s. 284. Yönergede garanti taahhüdünün ihtiyari olarak düzenlenmesinin temel nedeni, gönüllülük prensibine dayanan garanti taahhüdünün tüketiciye zaten sahip olduğu haklar dışında üretici tarafından ek bir hak tanınmasıdır. Bunun zorunluluk esasına tabii tutulması tüketicinin taleplerinin karışmasına sebep olmaktadır (Atamer, İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 53).

¹⁵⁰ Erbek Odabaşı, **a.g.e.**, s. 614.

¹⁵¹ **a.e.**

¹⁵² Er, **a.g.e.**, s. 281.

¹⁵³ Satıcı konumundaki küçük esnaf yüksek miktarda bedeli ödeme gücü bulunmadığından tüketicinin zararını karşılayamamaktadır. Bu nedenle garanti belgesi düzenleme zorunluluğuna dayanarak tüm seçimlik haklar için üretici ya da ithalatçıya başvurulabilir (Aydoğdu, **Ayıplı Araç**, s. 342) . Yargıtay eTKHK zamanında üretici veya ithalatçıya zorunlu garanti belgesi düzenleme sorumluluğu verilmesiyle satıcının da bu belgeyi tüketiciye vermekle yükümlü tutulması sebebiyle garanti sözleşmesi hükümleri uyarınca satıcıya başvurulmasının mümkün olduğunu kabul etmişti (Yarg. HGK, T. 19.10.2011, E. 2011/19-505, K. 2011/636; Yarg. 4. HD, T. 22.5.2003, E. 2003/114, K. 2003/6678, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022).

anlamı çıktığını ileri sürmektedir. Bu görüşün aksine başka bir görüş¹⁵⁴, Kanunda *"diğer seçimlik haklarını kullanabilir"* ifadesinden yola çıkarak, onarım hakkının kullanılması ile tatmin edici sonuç alamayan tüketicinin sonrasında kullanılabileceği tek hakkının misli ile değişim hakkı olduğunu kabul etmektedir¹⁵⁵. Başka bir ifadeyle, zorunlu garanti belgesi düzenleme sorumluluğu uyarınca bedelde indirim hakkının satıcı dışındaki kişilere ileri sürülemeyeceği kabul edilmektedir. Bu yaklaşımın benimsenmesinin nedeni, ücretsiz onarım hakkı kullanıldıktan sonra ayıp sona ermediği takdirde, tüketici diğer seçimlik haklara başvurduğunda satıcıyla birlikte satım zincirinde yer alan kişilere de başvurulabileceği şeklinde bir anlam çıkmasından ileri gelmektedir¹⁵⁶. Nitekim tüketicinin üretici ve ithalatçı ile kurduğu garanti ilişkisi Kanundan kaynaklanmakta olup ihtiyari değildir¹⁵⁷. Bu nedenle Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 56 uyarınca diğer seçimlik haklara başvurulması mümkün değildir.

Tüketicinin bedelde indirim hakkını üretici ve ithalatçıya karşı kullanabileceğini kabul eden görüş, müteselsil ve kusursuz sorumluluk yalnızca Kanun veya sözleşmeden doğabileceğinden ara satıcıların haksız fiil hükümlerine göre sorumluluklarının doğacağını ileri sürmektedir¹⁵⁸. Nitekim Yargıtay¹⁵⁹ da bir kararında, üreticinin hatalı mal üretmesini hukuka aykırı bir fiil olarak nitelendirerek genel hükümlere göre üreticinin sorumluluğuna gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay başka bir kararında ise¹⁶⁰ ithalatçının sözleşmeden dönme hakkından

¹⁵⁴ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 55-56; Şenocak, **a.g.e.**, s. 37; Kanişlı, **a.g.e.**, s. 1032; Erbek Odabaşı, **a.g.e.**, s. 637. TKHK m. 11/4'te bedelde indirime ya da dönmeye ilişkin talep yerine getirilmez ise üretim aşamasındaki zincirde yer alan diğer kişilere ileri sürülebileceğine ilişkin bir hüküm yoktur. Bununla birlikte, zorunlu garanti belgesi düzenlenmesi gereken mallar için hakkın ileri sürülebilirliği bakımından imkân sağlandığı düşünülse de bu görüşün kabulü mümkün değildir (**a.e.**, s. 637-638).

¹⁵⁵ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 55.

¹⁵⁶ TKHK'nın amacı ve 11. maddeye yapılan atıf dikkate alındığında bu yorumu yapmanın isabetli olmadığı ileri sürülmektedir (Er, **a.g.e.**, s. 282).

¹⁵⁷ Bu nedenle Kanuna 56. maddeye dayanarak kullanılacak hakkın 11. maddedeki usul ve esasları temel aldığına ilişkin düzenleme getirilmesi gerektiği belirtilmektedir (**a.e.**).

¹⁵⁸ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 187. Yarg. 19. HD, T. 28.9.2006, E. 2006/ 3358, K. 2006/8948, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

¹⁵⁹ Yarg. 4. HD, T. 11.4.2000, E. 2000/517, K. 2000/3348, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022. Benzer yöndeki Yarg. 13. HD, T.19.3.1998, E. 1998/2040, K. 1998/2557 sayılı kararı için bkz. Er, **a.g.e.**, s. 289.

¹⁶⁰ Yarg. 3. HD, T. 24.11.2020, E. 2020/7343, K. 2020/6974, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

sorumluluğu kapsamında TKHK m. 11/2 ile m. 56'nın birlikte değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Malın üretilmesinden tüketiciye teslimine kadarki süreçte birden fazla kişi bulunuyorsa zincirleme satış olmaktadır. Bu durumda, bir malın üretilmesinden satış anına kadar arada bulunan tüm kişiler satıcı, ancak tüketiciye malı satan kişinin son satıcı olduğu ileri sürülmektedir. Ancak Kanunun lafzında bedelde indirim ve sözleşmeden dönme hakkından sorumlu olacak kişinin satıcı olduğu belirtilerek zincirleme satış sürecine dahil olan tüm satıcıların sorumlu olacağı şeklinde bir anlam çıkmaktadır. Bu nedenle Kanundaki ifadenin "*son satıcı*" şeklinde değiştirilmesinin isabetli olacağı ileri sürülmektedir¹⁶¹.

Üretici veya ithalatçının TKHK m. 56/3 hükmüne dayanarak bedelde indirim hakkından sorumlu tutulacağı kabul edilse bile, ayıptan doğan sorumluluktan kurtulabilmesinin yolu Kanunda açıkça düzenlenmiştir. TKHK m. 11/2, c. 2 uyarınca, ithalatçı ya da üretici ayıbın kendisinden sonra piyasa sürülmesiyle oluştuğunu ispatlarsa sorumluluktan kurtulabilecektir. Yargıtay garanti süresi dolmamışsa yeni maliklerin bu süre sonuna kadar ayıbı ileri sürebileceğini kabul etmektedir¹⁶².

Kanaatimizce TKHK m. 56/3 uyarınca onarım hakkını kullanamayan tüketici bedelde indirim hakkını kullandığında satım zincirinde yer alan diğer kişilerle başvuramayacaktır. Aksi halde TKHK m. 11 düzenlemesi ile çelişki oluşmasına sebep olunacak ve bu hükmün bir anlamı kalmayacaktır. Bu nedenle Kanundaki ifadenin seçimlik haklardan sorumlu olacak kişileri tam olarak belirleyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

¹⁶¹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 187.

¹⁶² Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 176.

3. Bağı Kredilerde Kredi Veren Sorumluluğu

TKHK m. 30/4 gereğince, bağı kredilerde kredi verenler sözleşmeden dönme ve bedelde indirim hakkından satıcı ile birlikte müteselsilen sorumludur¹⁶³. Satış ve kredi sözleşmeleri hukuken farklı nitelikte olsa da, iç ilişkilerindeki bağılık nedeniyle tüketiciye karşı banka da satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olmaktadır¹⁶⁴. Yargıtay bir kararında¹⁶⁵ taşınmaz bedelinin ödenmesi için kullanılan konut kredisi sebebiyle teslim edilmeyen taşınmazlardan bağı kredi kullandıran bankanın satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağına hükmetmiştir. TKHK m. 30/4-2 uyarınca bağı kredi sözleşmesi çerçevesinde kullanılan bedelde indirim hakkı bakımından yapılacak indirim kadar bağı kredide de indirim yapılmaktadır.

Konut finansmanı kuruluşlar için konut tesliminin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle konut finansmanı kuruluşun satıcı ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağı TKHK m. 35/2 hükmünde öngörülmüştür. Ayıpsız misli ile değişim ve ücretsiz onarım haklarının aksine, bağı kredi sözleşmelerinde tüketici kredi veren kuruluşa da başvurabileceği için tüketici lehine bir düzenlemedir. eTKHK m. 4/3 fıkrasında da benzer düzenleme mevcut idi.

Bağı kredi sözleşmesi kapsamında kredi verenin ayıptan sorumluluğu mutlak değildir. Nitekim TKHK m. 30/4, c. 4 çerçevesinde, kullandırılan kredi miktarı kadar kredi verenin sorumluluğu bulunmaktadır. Kredi miktarını aşan kısım bakımından sadece satıcı sorumludur. Yargıtay'ın¹⁶⁶ bir kararında, ortak alandaki eksik üretimden dolayı bankanın kullandırılan kredi miktarı ile bedelde indirim hakkından sorumlu olacağı kabul edilmiştir.

Kredi verenin sorumluluğunun kapsamının ne olduğu konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş kredi verenin anapara ve faizin toplamından sorumlu

¹⁶³ Bağı tüketici kredisi sözleşmelerinin hukuki niteliğine ilişkin doktrindeki tartışmalar için bkz. Hüseyin Kılınç, (6502 sayılı TKHK md. 30'a göre) **Bağı Tüketici Kredi Sözleşmesi Ve Kredi Veren Sorumluluğu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 102-106.

¹⁶⁴ Tamer İnal, **Tüketici Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 1257.

¹⁶⁵ Yarg. 13. HD, T. 30.6.2014, E. 2014/6600, K. 2014/22027, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

¹⁶⁶ Yarg. 13. HD, T. 19.6.2019, E. 2016/15091, K. 2019/7454, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

tutulması gerektiğini ileri sürerken, başka bir görüş satıcıdan sadece anaparanın talep edilebileceğini kabul etmektedir¹⁶⁷. Yargıtay kararlarıyla kredi verenin sadece anaparadan sorumlu olacağı görüşü benimsenmektedir¹⁶⁸.

Kredi vereninin sorumluluğunun bir diğer sınırı da süre bakımındandır. Kredi veren bir yıl süreyle satıcı ile birlikte sorumlu tutulabilir. Bu sürenin başlangıcı mal ya da hizmetin hiç ifa edilmemesi ihtimalinde satış veyahut bağlı kredi sözleşmesinde yer alan teslim tarihinden, mal ya da hizmet ifa edilmişse ifa tarihinden itibaren başlamaktadır¹⁶⁹.

Sözleşmedeki tarihten başka bir zamanda edim ifa edilirse bir yıllık sürenin başlangıcının ne olacağı da üzerinde durulması gereken bir konudur. Zira sözleşmede belirtilen tarihte mi yoksa fiili teslim tarihinin mi sürenin başlangıcı olarak alınacağı hususunda Kanunda bir açıklık yoktur. Doktrinde bir görüş¹⁷⁰, Kanun açıkça teslim tarihine işaret ettiği için teslim tarihinin esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Bahse konu sürenin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı mı olup olmadığı da tartışmalıdır. Yargıtay genel olarak hak düşürücü nitelikte olduğu yönünde kararlar vermektedir¹⁷¹. Buna karşılık doktrinde bir yıllık sürenin zamanaşımı süresi olduğunu ileri süren yazarlar da vardır¹⁷².

Bağlı kredi verenin sorumluluğunun tüketici aleyhine daraltılması mümkün değilken, kredi verenin sorumluluğunun arttırılması mümkündür¹⁷³. Nitekim Yargıtay¹⁷⁴ da bir kararında kredi verenin sorumluluğunu ortadan kaldıran sözleşme maddesini kanuna aykırı bulmuştur.

¹⁶⁷ Berna Dönek, "Bağlı Kredi Sözleşmeleri", **SÜAMYOD**, C. 3, S. 1, 2020, s. 76; Çabri, **Tüketici**, s. 581.

¹⁶⁸ Yarg. 13. HD, T. 26.11.2015, E. 2014/43186, K. 2015/34533; Yarg. 3. HD, T. 19.4.2021, E. 2020/12100, K. 2021/4225, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

¹⁶⁹ Dönek, **a.g.e.**, s. 76.

¹⁷⁰ Çabri, **Tüketici**, s. 583.

¹⁷¹ Yarg. 13. HD, T. 13.3.2018, E. 2015/ 40531, K. 2018 / 3017. Benzer yönde kararlar için bkz. Yarg. 15. HD, T. 4.2.2019, E. 2017/728, K. 2019/388; Yarg. 13. HD, T. 8.10.2015, E. 2014/36933, K. 2015/29203, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

¹⁷² Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 212; Sezer Çabri, "Konut Finansmanında Bağlı Krediler", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s. 368.

¹⁷³ Dönek, **a.g.e.**, s. 77.

¹⁷⁴ Yarg.13. HD. T. 19.2.2004, E. 2003/13819, K. 2004/1888, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

Ayrıca kredi veren her ne kadar kredi verilen miktar oranında satıcıyla birlikte sorumlu tutulsa da ödeme yaptıktan sonra ödediği miktarı satıcıya rücu edebilecektir¹⁷⁵. Yargıtay'ın¹⁷⁶ bir kararında, bankanın ayıplı mal sebebiyle ödemek zorunda kaldığı miktarı satıcıdan rücu edebilmesinin mümkün olduğu kabul edilmiştir.

B. İleri Sürülme Şekli

Bedelde indirim hakkı tek taraflı ve varması gereken bir beyanla kullanılmaktadır. Tüketici bedelde indirim hakkını kullanma iradesini satıcıya ileterek hakkını kullanabilir. Diğer bir ifadeyle, indirim beyanının satıcıya varmasıyla hak kullanılmış olmaktadır. Ayrıca satıcının rızasına gerek yoktur. Satış bedelinden indirilecek miktarı taraflar kendi aralarında belirleyebilecekleri gibi mahkeme kararıyla tespiti de mümkündür.

Tüketicinin satış bedelinin indirilmesi beyanı TBK m. 117/1 çerçevesinde bir ihtar niteliğindedir¹⁷⁷. Ayıp oranında bedelde indirimin istendiği an, satıcının ihtar sebebi ile temerrüde düştüğü zamandır¹⁷⁸.

Ayıp ihtarının def'i niteliğine karşılık seçimlik hakların ihbarı, uygulanacak Kanuna göre tatbik edilmelidir. Nitekim TBK uyarınca alıcıya gözden geçirme ve bildirim külfeti yüklendiğinden doktrinde bir görüş¹⁷⁹, açılan bir davada TBK m. 227/4'te alıcının sahip olduğu bedel indirimi ya da ayıbın giderilmesi hakkının def'i yoluyla satıcı tarafından ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Satıcının bu hakkının def'i mi itiraz mı olduğu konusunda ise Yargıtay'ın genel yaklaşımı hâkimin TBK m. 227/4 hükmünü re'sen uygulayacağı yönündedir¹⁸⁰.

¹⁷⁵ Dönek, **a.g.e.**, s. 77.

¹⁷⁶ Yarg. HGK, T. 21.10.2015, E. 2013/2294, K. 2015/2330, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

¹⁷⁷ Çabri, **Tüketici**, s. 348. Ayıp ihtarının zamanında yapılamaması hakkı sona erdiren bir unsur olarak nitelendirilmektedir, hakkın doğmasını sağlamaz (Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 156).

¹⁷⁸ Çabri, **Tüketici**, s. 348.

¹⁷⁹ Gümüş, **C. I**, s. 132. Gümüş, satıcının buradaki def'i hakkının sürekli def'ilere benzer nitelikte yenilik doğuran hak vasfında olduğunu ileri sürmektedir.

¹⁸⁰ Yarg. 13. HD, T. 6.12.1990, E. 1990/4611, K. 1990/8265. Benzer yönde kararlar için bkz. Yarg. 13. HD, T. 3.6.2003, E. 2003/2803, K. 2003/7304; Yarg. HGK, T. 26.3.2003, E. 2003/19-184, K. 2003/200, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

III. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMA METOTLARI

A. Hakkı Kullanma Metotları

TKHK'da bedelde indirim seçimlik hakkı "*satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme*" şeklinde ifade edilmiş ancak hak kullanıldığında yapılacak olan indirimin nasıl olması gerektiği düzenlenmemiştir¹⁸¹. Federal Mahkeme, ayıbın tamamen giderilmesi açısından yapılacak masrafları aşmayacak şekilde bedelde indirim yapılması gerektiği yaklaşımını benimsemiştir¹⁸². Kanunda bu yönde bir açıklık bulunmadığından indirilecek miktarın tarafların anlaşmasıyla belirlenmesi mümkündür¹⁸³. Anlaşma sağlanamadığı takdirde tüketicinin açacağı dava ile bedelde yapılacak indirimi belirleme yetkisi hâkimdedir. Mahkemece verilecek bu hüküm eda ya da tespit hükmü niteliğindedir¹⁸⁴. Aşağıda ise bedelde yapılacak indirimin tespiti bakımından ileri sürülen metotlar incelenecektir.

1. Mutlak Metot

Ayıp oranında yapılacak bedelde indirimin tespitinde kullanılabileceği ileri sürülen metotlardan birisi mutlak metottur. Mutlak metoda göre, malın ayıplı ve ayıpsız değeri takdir edilerek aralarındaki fark satış bedelinden indirilmektedir¹⁸⁵.

Mutlak metot yöntemini bir örnek ile açıklamak gerekirse;

Satış Bedeli = 30.000 TL, Ayıpsız değer = 20.000 TL, Ayıplı değer = 12.000 TL

İndirilecek bedel = Ayıpsız değer - Ayıplı değer

İndirilecek bedel = 20.000-12.000= 8.000 TL

¹⁸¹ TKHK'nın aksine CISG m. 50'de, malın teslim tarihindeki değeri ve ayıpsız malın değeri arasındaki bedelle orantılamaya yapılmak suretiyle bedel indiriminde kullanılacak yöntem açıkça belirtilmiştir.

¹⁸² BGE 105 11 102, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.5.2022.

¹⁸³ Kalkan, **a.g.e.**, s. 227; Kahveci, **a.g.e.**, s. 107.

¹⁸⁴ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 103. Bedelde indirim hakkı yenilik doğuran hak olduğu için mahkemece verilecek karar tespit niteliğindedir (Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 45).

¹⁸⁵ Olgaç, **Satış**, s. 93.

Ödenecek Bedel = 30.000-8.000= 22.000 TL

30.000 TL'ye satılan bir bilgisayarın ayıpsız değeri 20.000 TL, ayıplı değeri 12.000 TL ise ayıplı değer ve ayıpsız değer arasındaki fark olan 8.000 TL'nin satış bedelinden indirilmesiyle tüketicinin ayıplı mal sebebiyle satıcıya ödemesi gereken satım bedeli 22.000 TL olarak bulunmaktadır.

eBK yürürlükte iken bedelde yapılacak indirimde mutlak metodun kullanılması gerektiğini ileri süren yazarlar vardı¹⁸⁶. Ancak TBK m. 227/1'in 2. bendinde "*ayıp oranında*" ifadesine yer verilmesiyle mutlak metodun uygulanmasına dayanak olabilecek hüküm ortadan kaldırılmıştır. Buna rağmen TBK'nın ilgili hükmü emredici nitelikte olmadığından taraflar aralarında yapacakları bir anlaşma ile mutlak metot uyarınca bedelde indirim yapılacağını kabul edebilirler¹⁸⁷. Ayrıca bu görüşe göre, TKHK m. 11/1 hükmü emredici nitelikte olduğundan tüketici işlemi bağlamında mutlak metodun tarafların anlaşmasıyla kabul edilmesi mümkün değildir¹⁸⁸.

Mutlak metot TBK ve TKHK'daki değişiklikler sebebiyle artık önemini yitirmiştir¹⁸⁹. Bununla birlikte günümüzde her ne kadar mutlak yöntemin basit ve kullanışlı olduğunu ileri süren yazarlar¹⁹⁰ olsa da baskın görüş, bu yöntemin malın değerinden çok fazla ya da az tespit edilmesi halinde hakkaniyetsiz sonuçlar doğurabileceği kanaatindedir¹⁹¹. O kadar ki Yargıtay mutlak metot uyarınca bedelde indirim yapılması yönünde karar veren yerel mahkeme kararlarını bozmaktadır¹⁹².

¹⁸⁶ Honsell, Art. 205 N. 9, s. 1135 (Gümüş, C. I, s. 125'den naklen).

¹⁸⁷ **a.e.**

¹⁸⁸ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 114.

¹⁸⁹ Buna karşılık İsviçre'de 14.11.1911 tarihli Hayvan Ticareti Konusunda Tekeffül Hakkında Kararnamenin 11. maddesinde mutlak metot benimsenmiştir (Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 104).

¹⁹⁰ İlhan Kara, **Tüketici Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Engin Yayınevi, 2012, s. 378.

¹⁹¹ Aslan, **Tüketici**, s. 128. TKHK m.11 emredici nitelikte olduğundan ve kanunda açıkça "*ayıp oranında*" ifadesi yer aldığından mutlak metot yöntemine başvurulması mümkün değildir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 114).

¹⁹² Yarg. 13.HD, T. 22.2.2011, E. 2010/11397, K. 2011/2561, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.5.2022.

2. Tazminat Metodu

Doktrinde satış bedelinden yapılacak indirim hesabında ileri sürülen diğer metot da tazminat metodudur. Tazminat metodu gereğince, malın ayıplı haliyle haiz olduğu değer ve karşılaştırılan bedel arasındaki farkın satış bedelinden indirilmesi suretiyle bedelde indirim miktarı belirlenmektedir. Başka bir deyişle satıcıya malın ayıplı değeri ödenmektedir. Bu yöntem uygulamada "*nesafet kuralı*" olarak da adlandırılmaktadır¹⁹³.

Tazminat metoduna göre yapılacak indirim hesaplamasına örnek olarak;

Satış Bedeli = 30.000 TL, Ayıplı değer = 12.000 TL

İndirilecek bedel = Satış bedeli - Ayıplı değer

İndirilecek bedel = 30.000-12.000 = 18.000 TL

Ödenecek Bedel = 30.000-18.000 = 12.000 TL şeklinde yapılacak hesaplama ile tüketicinin ödemekle yükümlü olduğu bedel malın ayıplı değeridir.

eBK m. 202/1'deki kıymetin noksanı mukabilinde bedelde indirim yapılması ifadesinin tazminat metoduna işaret ettiği şeklinde yorumlanamayacağı ileri sürülmektedir¹⁹⁴. Ayrıca tazminat metodu Yargıtay'ın eski tarihli kararlarıyla benimsendiği¹⁹⁵ gibi İsviçre Federal Mahkemesi tarafından da kabul edilmiştir¹⁹⁶. Buna karşılık her ne kadar söz konusu hükmün tazminat metoduna uygun olduğunu doktrinde ileri süren yazarlar olsa da, TBK'da yapılan değişik ile "*ayıp oranında*" bedelde indirim yapılacağı hükmüne yer verildiğinden bu görüşün çıkış noktasının ortadan kalktığı kabul edilmektedir¹⁹⁷. Nitekim TKHK'da de ayıp oranında bedel indirimi denildiğinden Kanunun lafzı bu yöntemin kabulüne imkân vermemektedir.

¹⁹³ Yusuf Büyükay, **Eser Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014, s. 142.

¹⁹⁴ Tandoğan, C. I, s. 196.

¹⁹⁵ Yarg. TD. T. 28.5.1953, E. 1952/3195, K. 1953/3273 sayılı karar için bkz. Senai Olgaç, **Kazai Ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi: Akdin Muhtelif Nevileri: (Madde 182-371)**, Ankara, Olgaç Matbaacılık, 1976, s. 170; Yarg. HGK, T. 30.10.1991, E. 1991/15-373, K. 1991/533, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

¹⁹⁶ BGE 81 II 207, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.5.2022.

¹⁹⁷ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 105.

Tazminat metodu kullanılarak indirim hesaplaması yapıldığında, mal eğer gerçek değerinden daha ucuza satılmışsa bedelin indirilmesine fırsat kalmayacağından bu durum satıcı açısından ağır sonuçlar doğurabilecektir. Malın satış değeri gerçek değerinden daha düşük olarak karşılaştırılmışsa tüketici bedelde indirim hakkını kullanamayıp sözleşmeden dönme hakkını tercih etmek zorunda kalacağından tazminat metodu bu yönüyle eleştirilmektedir¹⁹⁸.

3. Maliyete Göre Hesaplama Metodu

Türk Mahkemelerince verilen kararlara yansıyan diğer bir bedelde indirim hesaplama metodu da maliyete göre hesaplama metodudur¹⁹⁹. Maliyete göre hesaplama metodu, uygulamada bilirkişi raporlarında daha çok inşaat sözleşmelerinde karşılaşılan bir yöntem olup doktrinde bahsi geçmemektedir²⁰⁰. Bu yöntemde göre, yapının bitimine kadar malzeme ile işçilik alacakları gider hesabında dikkate alınmaktadır. Sonrasında ayıp sebebiyle ortaya çıkan kusurun ortadan kaldırılması için gerekli olan masraf hesaplanmaktadır. Bu masraf ile toplam maliyet birbirine oranlanarak ayıp oranında bedelden indirilecek miktar tespit edilir²⁰¹.

Maliyete göre hesaplama metodunu bir örnek ile açıklamak gerekirse;

Kararlaştırılan bedel = 100.000 TL

Toplam maliyet = 50.000 TL

Ayıbın giderilme masrafı = 25.000 TL

Ayıbın giderilme masrafı olan 25.000 TL ile toplam maliyet miktarı 50.000 TL'nin oranlanmasıyla bulunan 1/2 değer, karşılaştırılan bedelle çarpılarak bedelde yapılacak indirim miktarı 50.000 TL olarak bulunmaktadır.

¹⁹⁸ Özel, **a.g.e.**, s. 128.

¹⁹⁹ M. Turgut Öz, **İnşaat Sözleşmesi ve İlgili Mevzuat**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, s. 208.

²⁰⁰ **a.e.**

²⁰¹ **a.e.**

4. Nispi Metot

Tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanmasıyla bedelden indirilecek tutarın tespiti bakımından ileri sürülen son görüş ise nispi metottur²⁰². Doktrinde baskın görüş, TKHK m. 11/1, b ile "*ayıp oranında*" satış bedelinden indirim istenebileceği belirtildiğinden nispi metot uyarınca bedelde yapılacak indirimin hesaplanması gerektiği yönündedir²⁰³. Ayrıca TKHK m. 11'deki hükmün emredici nitelikte olduğu ileri sürülerek bedelde yapılacak indirimde diğer metotlara başvurulmasının mümkün olmadığı kabul edilmektedir²⁰⁴. Yargıtay'ın yerleşik uygulaması da ayıp oranında bedelde indirim hakkının nispi metoda göre belirleneceği yönündedir²⁰⁵.

Nispi metot uyarınca, malın ayıpsız ve ayıplı değeri arasındaki oran kararlaştırılan bedele oranlanarak bedelden indirilecek miktar bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, satılan maldaki ayıp, sözleşmede belirtilen kullanımı fiilen azalttığı oranda bedelden indirim yapılmaktadır²⁰⁶. Ancak nispi metot yaklaşımıyla hesaplama

²⁰² Diğer bir ifade ile oranlama yöntemi (Efrail Aydemir, **Eser Sözleşmesi Ve İnşaat Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 356).

²⁰³ Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 181; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku: Özel Bölüm**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s. 102; Akıncı, **a.g.e.**, s. 107; Hüseyin Yavuzer, "Motorlu Araç Satışlarında Tüketicinin Korunması", **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümlerine Göre Tüketici Hukuku Uygulamalarında Tüketicinin Korunması**, ed. Selin Sert Sütçü, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 84; Osman Devrim Elvan, "Mobilyada Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Hakları", **Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, C. 3 , S. 1, 2018, s. 29. Kanunda bu şekilde bir ifade kullanılmasıyla indirilecek tutarın nispi metot yöntemine göre tespit edilmesi amaçlanmıştır (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 113; Atay, **a.g.e.**, s. 132). Yargıtay'ın hem güncel hem de eski tarihli kararları ile bu yöntem benimsenmiştir. Eski tarihli karar için bkz. Yarg. 13. HD, T. 26.12.1997, E. 1997/7580, K. 1997/10870, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁰⁴ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 114. Ayıplı hizmetin ifasında ayıplı malda olduğu gibi nispi metot benimsenmiştir (Betül Tiryaki, **Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 113). Bu doğrultudaki bir Yargıtay kararı için bkz. Yarg. 13. HD, T. 13.2.2014, E. 2013/6059, K. 2014/3705, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁰⁵ Yarg. 13. HD, T. 23.10.2019, E. 2016/24607, K. 2019/10414; Yarg. 3. HD, T. 29.6.2021, E. 2020/6426, K. 2021/7477, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022; Ankara BAM, 3. HD, T. 3.5.2019, E. 2018/1754, K. 2019/819; Erzurum BAM, 3. HD, T. 7.3.2019, E. 2018/256, K. 2019/392, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.5.2022. Benzer yönde kararlar için bkz. Mustafa Reşit Karahasan, **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. 3, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004, s. 357-360. Sadece ayıptan sorumlulukta değil, eksik ifade da nispi metot kabul edilmektedir (Yarg. 13. HD, T. 9.3.2015, E. 2014/15922, K. 2015/6917, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 7.5.2022).

²⁰⁶ İncoğlu, **a.g.e.**, s. 182.

yapılırken malın ayıplı ve ayıpsız değeri, satış bedelinde meydana gelen kâr dikkate alınmaksızın belirlenmelidir²⁰⁷.

Mecelle'nin 346. maddesiyle farklı bir formülasyonla da olsa nispi metot kabul edilmiştir²⁰⁸. İsviçre Federal Mahkemesi kararlarında²⁰⁹ da yine nispi metot benimsenmektedir. Buna paralel olarak CISG kapsamında bedelde indirim bakımından nispi yöntem kabul edilmiştir²¹⁰. Aynı şekilde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Avrupa Ortak Satım Hukukuna Dair Tüzük Taslağı (CESL) m. 120/1 hükmü uyarınca nispi metot açıkça kabul edilmiştir²¹¹.

Nispi metot hesaplaması yapılırken; örneğin, ayıpsız değeri 20.000 TL olan son model bir cep telefonunun ayıplı değeri 12.000 TL ise bu iki değer birbirine oranlanır. Bulunan değer cep telefonunun satış bedeli olan 30.000 TL'ye oranlanarak çıkan bedel satış bedelinden indirilir ve tüketicinin satıcıya ödeyeceği bedel bu şekilde tespit edilir.

Bu yöntemin kabul görmesinin sebebi, tüketicinin sözleşme kurulurken aldığı indirim oranının mal ayıplı çıktığı takdirde aynı oranda satış fiyatında indirim yapılmasına imkân vermesinden kaynaklanmaktadır²¹². Nitekim satılanı daha ucuz fiyata almış olan tüketicinin ya da yüksek fiyata satan satıcının alım satımındaki kârları bu şekilde korunabilmektedir²¹³. Bu bağlamda nispi metot, sözleşme taraflarından birinin diğerinden daha fazla zarar görmesinin önüne geçilmesini sağlayacak bir yöntemdir²¹⁴.

Kanaatimizce, ayıp oranında bedelde yapılacak indirim bakımından nispi metodun esas alınması sözleşmenin her iki tarafının menfaatini de gözettiğinden isabetlidir. Kaldı ki TKHK'nın lafzında dahi "*ayıp oranında*" ifadesiyle indirimin

²⁰⁷ Yarg. 16. HD, T. 31.3.1997, E. 1997/6841, K. 1997/7405 sayılı kararı için bkz. Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 139.

²⁰⁸ Detaylı formül için bkz. Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 184.

²⁰⁹ BGE 81 II 207; BGE 88 II 410, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 5.5.2022.

²¹⁰ Zeytin, **a.g.e.**, s. 224.

²¹¹ Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 45.

²¹² Kara, **Ayıptan Sorumluluk**, s. 517.

²¹³ Osman Altuğ, Sezai Dumanoglu, **Tüketicinin El Kitabı & Ayıplı Mallar**, İstanbul, Yasa Yayınları, 1996, s. 228.

²¹⁴ Ramazan Zeybek, **Taşınmaz Satımında Eksik İfa Ve Ayıp**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 164.

"oranlanarak" yapılacağı açıkça belirtildiğinden nispi metot dikkate alınarak hesaplama yapılacağından şüphe yoktur.

B. Ayıplı ve Ayıpsız Malın Bedelinin Tespiti

Bedelde indirim hakkı uyarınca yapılan indirim hesaplamasında malın satış bedeli esas alınmaktadır. Satılan malın değerindeki azalma ise, malın ayıplı ve ayıpsız değerinin sözleşmenin kurulduğu tarihteki rayiç değerine göre tespit edilmektedir²¹⁵. Diğer bir ifadeyle dava tarihindeki rayiç bedele göre hesaplama yapılması mümkün değildir²¹⁶. Yargıtay bir kararında²¹⁷ piyasa rayiç bedellerinin göz önünde bulundurulması ile ikame aracın ücretinin belirlenmesi gerektiği yönünde hüküm kurmuştur. Yine başka bir kararda²¹⁸, nispi metot çerçevesinde yapılacak bedelde indirim hesaplamasında malın ayıplı ve ayıpsız değerinin satış tarihindeki rayiç değerine göre tespit edilmektedir. Ancak bu konuda önemli olan bir husus da malın ayıplı ve ayıpsız değerinin ayrı ayrı belirlenerek birbirine oranlanması gerektiğidir²¹⁹. Birbirine oranlanmadan doğrudan satış bedelinden indirim yapılamaz. Ayıplı ve ayıpsız değer birbirene oranlanması sonrasında bulunan değer taraflarca belirlenen satış bedelinden indirilir. CISG çerçevesinde satılan malın değerinin tespitinde, sözleşmenin kurulduğu tarihte kararlaştırılan satış bedeli esas alınmaktadır²²⁰. Teslim etme ve teslim alma aynı anda gerçekleşiyorsa malın fiilen teslim tarihindeki değeri dikkate alınmaktadır²²¹.

²¹⁵ Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 156. Eser sözleşmesinde ayıbın teslimden sonra ortaya çıkıp çıkmamasından bağımsız olarak teslim edilen gündeki rayiç bedel dikkate alınarak hesaplama yapılması gerektiği kabul edilmektedir (Tandoğan, **C. II**, s. 190).

²¹⁶ Kara, **Tüketici**, s. 379. Eser sözleşmesi bakımından bedelde indirimin tespitinde kullanılacak yöntemden bağımsız olarak, davanın açılmasından önce mevcut olan ayıplar için gecikmeksizin dava açılmışsa ve zararın artmasına neden olunmamışsa, dava tarihindeki rayiç değerin dikkate alınması gerekirken, sonradan anlaşılan gizli ayıplar için keşif tarihindeki değer esas alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir (Duman, **a.g.e.**, s. 846).

²¹⁷ Yarg. 19. HD, T. 16.5.2019, E. 2018/3744, K. 2019/3262, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 6.5.2022.

²¹⁸ Yarg. 3. HD, T. 19.4.2021, E. 2020/5985, K. 2021/4238, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 7.5.2022.

²¹⁹ Yarg. 13. HD., T. 16.12.2019, E. 2019/6029, K. 2019/12664, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 6.5.2022.

²²⁰ Atamer, **Satıcının Yükümlülüğü**, s. 391; Kara, **Ayıptan Sorumluluk**, s. 517. Satılan malın değerinin hangi pazara göre tayin olunacağı konusunda bkz. Zeytin, **a.g.e.**, s. 224.

²²¹ Teslim ve tesellümün aynı anda gerçekleşmediği satışlarda malın teslim edilme anının esas alınması hususundaki tartışmalar için bkz. Atamer, **Satıcının Yükümlülüğü**, s. 392.

C. Yarar ve Hasarın Geçiş Anının İndirim Açısından İşlevi

Hasar intikali, satıcıya yüklenemeyen sebeplerle satılan malın ifasının ya da gereği gibi ifasının mümkün olmadığı durumlarda ortaya çıkan ve bedelin ödenip ödenmeyeceği veya ödenen bedelin iade alınamayacağını tespitine ilişkin bir durumdur²²². Ayıptan sorumluluk bağlamında, yarar ve hasarın geçtiği anda ayıbın satılarda bulunması gerekmektedir²²³. Ancak TKHK'da yarar ve hasarın geçişine ilişkin bir hüküm bulunmadığından TKHK m. 83'ün atfıyla genel hükümlerin uygulanması gerekmektedir. TBK m. 208 hükmü gereğince taşınırın zilyetliğinin devri, taşınmazların ise tescil edilmesiyle birlikte satılardaki yarar ve hasar alıcıya geçmektedir²²⁴.

Ayıp oranında bedelde yapılacak indirimde kıymet takdiri hasarın geçme anına göre belirlenmektedir²²⁵. Hasarın geçme anı açısından satım konusu malın zilyetliğinin alıcıya temlik edildiği zaman esas alınmalıdır²²⁶. Ancak hakkın kullanıldığı zaman ile hasarın geçtiği zaman bakımından malın değerinde önemli bir değer farkı oluşmuşsa, indirim miktarının nasıl tespit edileceği belirsizdir. Doktrinde bir görüş²²⁷, bu durumda hasarın geçtiği zamana göre tespit edilen indirim bedelinin, hakkın ileri sürüldüğü zamana göre güncellenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu şekilde oluşabilecek hak kaybının önüne geçilebilmesi mümkün olacaktır.

²²² Hayrünnisa Özdemir, "Satış Sözleşmesinde Yarar Ve Hasarın İntikali", **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3 - 4 Haziran 2011)**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012, s. 351.

²²³ İstisnai hallerde hasarın geçmesinden önce de alıcının bedelde indirim hakkını kullanabileceği hususunda bkz. Markus Müller- Chen, "Sözleşmenin Satıcı Tarafından İhlali Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkânlar", **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi**, ed. Ingeborg Schwenzer, Pınar Çağlayan Aksoy, 1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 921. Ayrıca çeşit satışlarında satılanın alıcıya gönderilmek üzere postaya verilmeden, parça satışlarında ise sözleşme kurulmadan önce ayıbın satılarda bulunması gerekir (Hatemi, Serozan, Arpacı, **a.g.e.**, s. 90). Zorunlu garanti kapsamında satıcının sorumluluğu garantiden kaynaklandığı için tüketicinin haklarını kullanabilmesi bakımından ayıbın hasarın geçtiği andan önce veyahut sonra ortaya çıkması mühim değildir (Erbe Odabaşı, **a.g.e.**, s. 666).

²²⁴ Mesafeli satış sözleşmelerinde malın tüketicie ya da tüketicinin belirlediği kişiye teslimi ile birlikte hasar tüketicie geçer. Bu sözleşmelerde taşıyıcı satıcı tarafından belirlendiğinden malın taşıyıcıya teslim edilmesiyle hasardan tüketici sorumlu tutulamaz. Örneğin, kargoya verilen mal taşıma esnasında zarar görmüşse buradaki hasardan satıcı sorumludur (Çabri, **Tüketici**, s. 896).

²²⁵ Tandoğan, **C. I**, s. 197.

²²⁶ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 106.

²²⁷ Çabri, **Tüketici**, s. 347.

Yarar ve hasarın geçişinde TBK ve AB Yönergesi uyumlu bir yaklaşım benimsemektedir²²⁸. Ancak AB Yönergesinde hasarın geçişine ilişkin açıkça bir hükme yer verilmemiştir. Bununla birlikte AB Yönergesi m. 3/1'de tüketicinin malı teslim aldığı esnada malda bulunan ayıplardan satıcının sorumlu tutulacağı belirtilmek suretiyle teslim anından ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur²²⁹. Nitekim 2011/83 sayılı Avrupa Birliği Direktifi ile²³⁰ tüketici satışlarında götürme borcu olduğundan malın tüketiciye teslim edilmesine kadar ortaya çıkan zararlardan satıcının sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Bununla birlikte CISG m. 36/1 hükmünde, sözleşmeye aykırılıklardan satıcının sorumluluğunun hasar ve yararın alıcıya geçmeden önce satılana bulunması gerektiği belirtilmiştir²³¹. Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa hasarın geçişi CISG m. 66-70 uyarınca yapılacaktır. CISG kapsamında hasarın geçişi bakımından satılana fiili olarak hâkim olma olgusu dikkate alınmaktadır²³². CISG m. 68 çerçevesinde aranan malın teslim şartı ile TBK hükümleri uyumludur. Diğer bir ifadeyle hasar, satılana fiili olarak hâkim olan taraf üzerindedir.

IV. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENİP ÖDENMEMESİNE GÖRE AYIP ORANINDA İNDİRİM YAPILMASI

Tüketici ayıp oranında bedelde indirim hakkını hem satış bedelini ödediği hem de ödemediği durumlarda kullanabilir. Satış bedelini henüz ödemeyen tüketici,

²²⁸ Özdemir, **Ayıp**, s. 150.

²²⁹ Atamer, **Revizyon**, s. 86.

²³⁰ Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council Text, (Çevrimiçi), www.eur-lex.europa.eu, E.T. 5.9.2022 ; Ünver, **a.g.e.**, s. 864.

²³¹ Akçura Karaman, **a.g.e.**, s. 230. CISG m. 36/2'de hasarın alıcıya geçmesinden sonra da satıcının ayıptan sorumlu tutulabilmesinin önünü açan hükme yer verilmiştir. Buna göre satılan malın belirli niteliklere haiz olduğu konusunda alıcıya beyanda bulunulmuşsa satıcı ayıplı maldan sorumlu tutulabilecektir. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. Ayhan, **a.g.e.**, s. 21. CISG çerçevesinde hasarın geçişine ilişkin tartışmalar için bkz. Adem Yelmen, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına Göre Hasarın İntikali", **MÜHF-HAD**, Cevdet Yavuz'a Armağan, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012, s. 2953-2961.

²³² Sabah Altay, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Hasarın Alıcıya Geçişi", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu**, İstanbul, Beta Yayın, 2013, s. 203.

satış sözleşmesinden doğan satım bedelini ödeme borcunu indirimli bir şekilde ifa edebilecektir.

A. Satış Bedeli Ödenmişse

Tüketici satış bedelinin tamamını satıcıya ödemişse, malın ayıplı ve ayıpsız değerinin oranlanmasıyla elde edilen değer satış bedeline oranlanır ve bulunan bedel satış bedelinden indirilerek aradaki fark tüketiciye iade edilir²³³. TKHK m. 11/5 hükmü uyarınca tüketici satış bedelini ödemişse, satıcının indirilen miktarı derhal²³⁴ tüketiciye iade etmesi gerekmektedir. Satış bedelinden indirilecek miktarın derhal iade edilmiş olarak kabul edilebilmesi için iadenin yapılması gereken azami süreyi belirleme yetkisi ise hâkimdedir²³⁵.

Satıcının ödeme tarihinden başlayarak satış bedelinden indirilen miktar üzerinden faiz ödemekle yükümlü olup olmadığı ise doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda bir görüş²³⁶, satıcının iade edilecek miktar üzerinden faiz ödemesi gerektiğini kabul ederken, diğer bir görüş ise²³⁷ faiz talebinin dayanağı olmadığından talep edilemeyeceğini, satıcıların malın tesliminden itibaren ayıbı bilmesinin çoğu durumda mümkün olmadığını ileri sürmektedir.

Tüketicinin indirilen miktar üzerinden faiz talep edebileceği kabul edildiği durumda, satıcı faiz ve iade borcunu yerine getirmediği takdirde sorumluluğunun

²³³ Şenyüz, **a.g.e.**, s. 285. İş sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde yükleniciye arsa payı vermesi sebebiyle bedelde indirim hakkı kullanılarak verilen arsa payı oranında azalma meydana gelecektir (Öz, **İnşaat**, s. 206). Yüklenicinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde para borcu bulunmamaktadır. Bu nedenle bedel indirimin para ile mi yoksa arsa payı oranında mı yapılacağına ilişkin doktrinde farklı görüşte olan yazarlar vardır. İlgili tartışma için bkz. Ayşenur Şimşek, "İnşaat Sözleşmelerinde Yüklenicinin Ayıp Nedeniyle Sorumluluğu", **İnşaat Sözleşmeleri**, ed. Vehbi Umut Erkan, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 185.

²³⁴ Kanundaki derhal ifadesi somut ve belirli bir süreye işaret etmediğinden Kanunda açıkça kısa bir süre belirtilmesi gerekirdi (Abdülkerim Yıldırım, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağının Bazı Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler, **GÜHFD**, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1041).

²³⁵ Şenocak, **a.g.e.**, s. 34.

²³⁶ Şahin, **a.g.e.**, s. 158; Aslan, **Tüketici**, s. 127. Bu düşüncenin altında yatan sebep, satıcının haksız bir şekilde parayı elinde bulundurması nedeniyle kullanım karşılığını ödemesi gerektiğidir (Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 48). İsviçre Federal Mahkemesinin bu doğrultudaki kararı için bkz. BGE 116 II 305, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022.

²³⁷ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 182-183.

hangi hükümlere dayanacağı Kanunda düzenlenmemiştir. Doktrinde²³⁸, satıcının bu durumda borçlu temerrüdü hükümlerine göre sorumlu olması gerektiği kabul edilmektedir. Satılan maldaki ayıp sebebiyle bedelden indirim yapılması talebi TBK m. 117/1 hükmü kapsamında bir ihtardır²³⁹. TKHK m. 11/5 hükmü kanuni temerrüt kuralı niteliğinde olduğundan tüketicinin bedel indirimi hakkını kullanması ile satıcı iade borcu açısından temerrüde düşmektedir²⁴⁰.

Satış bedeli indirim yapılmadan ödendiği durumda tüketicinin ayıp oranında yapılacak indirim bedelinin talep hakkı doğmaktadır. Ancak bu talep hakkı sebepsiz zenginleşme niteliğinde değildir²⁴¹. Nitekim haklı bir sebebe dayanarak kurulan sözleşme uyarınca satım bedeli satıcıya ödenmiştir. Bu durum satıcının malvarlığında haksız bir artış olduğu anlamına gelmemektedir. Ayrıca satış bedelinin tamamen ödenmiş olması, bedelde indirim hakkından feragat edildiği anlamına da gelmemektedir²⁴². Satış bedeli olarak alıcı tarafından birden fazla çek keşide edildiği durumda ise, ödenmemiş çekler için menfi tespit davası açılması mümkündür²⁴³.

Satış bedelinin tamamen ödendiği durumlarda tüketiciye iade edilmesi gereken bedeli formülize etmek gerekirse²⁴⁴,

Ödenen Bedel-[Bedel X (Ayıplı Değer / Ayıpsız Değer)] = İade Edilmesi Gereken Tutar, şeklindedir.

²³⁸ Gümüş, **TKK Şerhi**, s. 114. Tüketici satış bedelinden indirim hakkını kullandığından malın kullanım karşılığını istemeyeceği için borçlu temerrüdü hükümlerinin uygulanması gerekmektedir (Kalkan, **a.g.e.**, s. 234).

²³⁹ Çabri, **Tüketici**, s. 348.

²⁴⁰ Bedelde indirim tutarının tüketiciye derhal iade edilmemesi ihtimalinde kanun koyucu tarafından idari yaptırım öngörülmemiştir (Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 114; Çabri, **Tüketici**, s. 250).

²⁴¹ Öz, **İnşaat**, s. 206; Tandoğan, **C. II**, s. 187; Ayrıca satış bedeli ödenmişse iade alınacak fazla ödeme ile müteahhidin ücret alacağı sona erdiği için fazla ödeme ile ücret alacağı takas edilemez (**a.e.**).

²⁴² İpek Yücer Aktürk, "Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Sorumluluğu", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 2015, s. 232.

²⁴³ Nurşen Ayan, "Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu" , **SÜHFD**, C. 15, S. 1, 2007, s. 30. Bu yöndeki Yarg. 19. HD, T. 28.6.2001, E. 2001/1069 K. 2001/5025 sayılı kararı için bkz. **a.e.**

²⁴⁴ Şenyüz, **a.g.e.**, s. 285.

B. Satış Bedeli Ödenmemişse

Tüketicinin satım konusu malın bedelini satıcıya ödemediği durumda satıcının iade borcu bulunmamaktadır. Aksine, tüketicinin kararlaştırılan satış bedelinden yapılacak indirimden kalan miktarı satıcıya ödeme yükümlülüğü mevcuttur. Bu durumda satıcı yalnızca malın ayıplı ve ayıpsız değerinin oranlanmasıyla elde edilen değer satış bedelinden indirilmesinden kalan bedeli talep edebilecektir²⁴⁵. Bu şekilde satıcının tüketiciden indirilen bedel dışında kalan miktarı talep hakkı varlığını korumaktadır²⁴⁶.

Tüketicinin satış bedelini ödemediği durumda satıcıya yapılması gereken ödeme; ayıplı değer ile ayıpsız değer oranlanmasıyla elde edilen değer satış bedeliyle çarpılması suretiyle ödenecek bedel tespit edilmektedir.

V. TÜKETİCİNİN BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASI SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN MASRAFLAR

TKHK m. 11/6, c. 1 uyarınca tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanması sebebiyle ortaya çıkan masraflardan, borcu ifa etmesi için seçilen kişi sorumludur. Bu bağlamda, TKHK kapsamında bedelde indirim hakkının ileri sürülebileceği kişi satıcı olduğundan, bu hakkın kullanılmasından kaynaklanan masraflar da satıcı üzerindedir. eTKHK'da yalnızca onarım hakkı bakımından yer alan masraflardan sorumluluk konusu, TKHK ile tüm seçimlik hakları kapsayacak şekilde

²⁴⁵ a.e., s. 286.

²⁴⁶ Eser sözleşmesi bakımından satış bedelinin ödenmediği durumlarda iş sahibi yüklenici ile borcunu takas edebilmektedir (Büyükcay, a.g.e., s. 141).

düzenlenmiştir²⁴⁷. Bu masraflar nakliye, usta masrafları ya da dava açılmışsa bilirkişi, vekâlet ücreti şeklinde olabilir²⁴⁸.

VI. SEÇİMLİK HAKLARIN BELLİ BİR SIRAYLA KULLANILMASININ GEREKİP GEREKMEDİĞİ SORUNU

TKHK'da seçimlik hakların belirli bir sırayla kullanılmasını öngören bir hüküm bulunmamaktadır. Bunun aksine AB Yönergesi m. 3/3 uyarınca ayıp nedeniyle tüketicinin kullanabileceği seçimlik haklar arasında bir derecelendirme yapılmıştır²⁴⁹. Bu düzenlemenin kaynağı "*pacta sunt servanda*" ilkesidir²⁵⁰. Bu kapsamda, sözleşmenin gereği gibi ifasını sağlamak için imkânsız ya da orantısız güçlüklerle sebep olmayacaksa tüketici ilk olarak ücretsiz onarım ve yenisiyle değiştirme hakkını talep edebilir. Başka bir ifadeyle, AB Yönergesi gereğince tüketici ancak sözleşmeye uygun bir ifaya ulaşamadığında bedelde indirim hakkını kullanabilecektir²⁵¹. AB Yönergesi m. 3/5 bağlamında tüketicinin bedelde indirim hakkı talep edebilmesi; tüketici değiştirme veya onarım hakkına sahip değilse, satıcı tüketicinin bu taleplerini uygun bir vakitte ifa edemediyse ve satıcının tüketiciye önemli bir rahatsızlık vermeden değişim veya onarımı yerine getirmediği durumlarda mümkündür²⁵².

AB Yönergesi'nin 3. maddesinde, orantısızlığın tayininde malın ayıpsız

²⁴⁷ Inceoğlu, **a.g.e.**, s. 93. eTKHK'da tüm seçimlik haklar bakımından masraflardan sorumluluk konusunda değişiklik yapılması gerektiği konusundaki görüş için bkz. Renan Baykan, **Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun Eksik ve Aksak Yönleri ile Tadiline İlişkin Çözüm Önerileri**, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 2008, s. 104-105.

²⁴⁸ Tokbaş, Özer, İmrek, **a.g.e.**, s. 52; Aydın Zevkliler, Çağlar Özel, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 182. Madde gerekçesinde posta, nakliye ya da iletişim giderlerinin istenebileceği belirtilerek tüketicinin talep edebileceği masraflar örneklendirilmiştir.

²⁴⁹ Ünver, **a.g.e.**, s. 864.

²⁵⁰ Atamer, **Revizyon**, s. 90; Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 36.

²⁵¹ **a.e.**, s. 45.

²⁵² Ünver, **a.g.e.**, s. 865. eTKHK uygulamasında tüketicinin haklarını kullanırken "*objektif iyiniyet kuralları*" çerçevesinde hareket edip etmediği kriteri Yargıtay kararlarında esas alınmıştır. TKHK'da ise misli ile değişim ya da ücretsiz onarım hakkının kullanılmasının "orantısız güçlüklerle" sebep olması halinde bedelde indirim ya da sözleşmeden dönme hakkından birinin kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Kullanılan hakkın satıcı yönünden orantısız güçlüğe neden olduğu anlaşılıyorsa TKHK'nın amacı da göz önünde bulundurularak bedelde indirim hakkına karar verilmesi gerektiğine ilişkin açıklamalar için bkz. Atay, **a.g.e.**, s. 137.

değeri, ayıbın esaslı olup olmadığı ve başka seçimlik hakları kullanmanın tüketicinin menfaatine uygunluğunun tespiti gibi objektif unsurların dikkate alınacağı belirtilmiştir²⁵³. Ayrıca değişim için yapılan işçilik ve taşımacılık gibi unsurlar da orantısızlığın tayininde göz önünde bulundurulmaktadır²⁵⁴. AB Yönergesindeki bu düzenleme, Kanunun amacına uygun olmadığı gibi tüketicinin bedelde indirim hakkını da ilk olarak kullanmak isteyebileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir²⁵⁵.

CISG'te alıcıya tanınan seçimlik hakların kullanılması bakımından bir sıralama mevcuttur. Sözleşmeyi ayakta tutma prensibi benimsenerek sözleşmenin esaslı ihlaline dayanan sözleşmeden dönme hakkı son çare olarak öngörülmüştür. Bununla birlikte, daha çok uluslararası sözleşmeler bakımından sözleşmeden dönme hakkının kullanılması sebebiyle nakliye sorunu ortaya çıkabilecektir. Nitekim uluslararası satışlarda malı taşıma maliyeti ve güvenliğin sağlanması bir risk olabileceğinden CISG uyarınca sözleşmeden dönme hakkı son tercih edilecek hukuki mekanizmadır²⁵⁶.

Alman hukukunda da seçimlik hakların kullanılması için belirli bir sıralama öngörülmüştür. Öncelikle onarım ve değişim haklarının kullanılması gerekmekte olup bunun belirli bir süre içinde yapılması şarttır. Bu hakların öncelik sırasına sahip olmasının nedeni, sözleşmeyi ayakta tutmayı benimseyen yaklaşımdan etkilenilmiş olmasıdır²⁵⁷. İsviçre ve Türk Hukuklarında ise seçimlik hakların belli bir sırada kullanılması şartı olmadığı gibi değişim ve onarım hakkını talep etmek için de süre belirleme sınırlaması yoktur²⁵⁸.

TKHK'da tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını belirli bir sıralamaya tabii tutan hüküm bulunmasa da AB Yönergesinde bu yönde bir düzenleme

²⁵³ Öztaş, **a.g.e.**, s. 343.

²⁵⁴ **a.e.**; Başak Başoğlu, "Ayıplı Taşınmazın Yenisiyle Değiştirilmesi Olanağının Satış ve Kira Sözleşmesi Bağlamında Değerlendirilmesi", **Prof. Dr. Hâluk Burcuoğlu'na Armağan**, C. 1, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 414.

²⁵⁵ Atamer, **Revizyon**, s. 90.

²⁵⁶ Işıl Yelkenci, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 23, (Çevrimiçi), <https://tez.yok.gov.tr>, E.T. 10.9.2022.

²⁵⁷ Kahveci, **a.g.e.**, s. 139. Avusturya Medeni Kanunu da Alman hukukuna ve AB Yönergesine benzer bir şekilde seçimlik hakların belli bir sırayla kullanılması prensibini benimsemiştir (Atamer, İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 28).

²⁵⁸ Bu konudaki açıklamalar için bkz. Kahveci, **a.g.e.**, s. 139.

bulunması Türk hukukunda da tartışmalara yol açmıştır. Bu bağlamda, doktrinde bir görüş²⁵⁹, TKHK bakımından böyle bir derecelendirme söz konusu olmadığından hakların serbestçe kullanılabilceğini ileri sürmektedir. Diğer bir görüş ise²⁶⁰, AB Yönergesi ile uyum sağlama amacı güden TKHK'da bu sıralamanın yer almamasını isabetsiz bulmaktadır.

Bununla birlikte TKHK m. 56 uyarınca bir nevi derecelendirme yapıldığı da ileri sürülmektedir²⁶¹. Nitekim tüketici garanti çerçevesinde bir seçimlik hak kullanıyorsa öncelikle onarım hakkını kullanması gerekmektedir. Tüketicinin onarım hakkı hiç ya da gereği gibi yerine getirilmediği takdirde diğer seçimlik haklar kullanılabilir. Her ne kadar Türk hukukunda seçimlik haklar açısından kademelendirme yapılamayacağı belirtilse bile uygulamada tüketiciler satıcılar tarafından ilk olarak onarım hakkını kullanmaya yönlendirilmektedir²⁶². Bu durum da seçimlik haklar arasında zımnen bir sıralama olduğu algısı oluşmasına neden olmaktadır.

Doktrine karşılık Yargıtay, TKHK m. 11/3 ile seçimlik hakların belirli bir sırayla yer aldığını, Kanunun lafzından öncelikle ücretsiz onarım ve misli ile değişim haklarının kullanılması gerektiği anlamının çıktığını, hakkaniyete aykırı sonuç doğduğu takdirde diğer hakların kullanılabilceğini kabul etmiştir²⁶³. Hatta Yargıtay bir kararında²⁶⁴, ayıbbı oluşturan araçtaki boya kalınlığının boyutu ve nedeni tespit edilemediğinden misli ile değişim yerine değer kaybına hükmedilmesi gerektiğini belirterek tüketicinin talebi yönünde karar veren yerel mahkeme kararını bozmuştur.

²⁵⁹ Kalkan, **a.g.e.**, s. 201; Erbek Odabaşı, **a.g.e.**, s. 622-623; Özdemir, **Ayıp**, s. 164. TKHK m. 11 uyarınca, satıcının tüketicinin talebini yerine getirmekle yükümlü olduğu belirtildiğinden derecelendirme yapılmayacağı açıkça düzenlendiği kabul edilmektedir.

²⁶⁰ Akçaal, Uyumaz, **a.g.e.**, s. 263.

²⁶¹ Kanışlı, **a.g.e.**, s. 1032.

²⁶² Özdemir, **Ayıp**, s. 165. Ancak bu tutum TKHK m. 11'deki tüketicinin istediği seçimlik hakkını kullanabilceği düzenlemesine aykırıdır. Bununla birlikte her ne kadar tüketiciler onarım hakkını kullanmaya yönlendirilse de TKHK m. 56/3'te yer alan durumlar ortaya çıktığında diğer seçimlik haklarını kullanabilecektir.

²⁶³ Yarg. 3. HD, T. 22.9.2020, E. 2020/4254, K. 2020/4590, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022

²⁶⁴ Yarg. 13. HD, T.15.10.2018, E.2016/2117, K.2018/9371, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

VII. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ KULLANILDIKTAN SONRA BAŞKA BİR SEÇİMLİK HAK İLE DEĞİŞTİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Doktrindeki baskın görüşe göre tüketicinin ayıp oranında bedelde indirim hakkı yenilik doğuran haktır. Yenilik doğuran hakların niteliği gereği bir kere kullanılmakla sona ermektedir. Diğer bir ifadeyle kullanıldıktan sonra değiştirilmesi kural olarak mümkün değildir. Ancak yenilik doğuran hakların bu keskin özelliği seçimlik hakların kullanılmasında her durumda uygulanacak mıdır? Bu husus doktrinde bir hayli tartışmalıdır. Bir görüş²⁶⁵, ayıp oranında bedelde indirim hakkı netice itibarıyla yenilik doğuran hak niteliğini haiz olduğundan tüketicinin hakkını kullandıktan sonra değiştiremeyeceğini kabul etmektedir. Nitekim onarım ve misli ile değişim hakkının yerine getirilmesi için azami otuz iş günü süresi vardır. Yani seçimlik hakların serbest bir şekilde değiştirilemeyeceği bir süre öngörülmüştür²⁶⁶. Bu görüşü savunanlar her ne kadar ayıp oranında bedelde indirim hakkını yenilik doğuran hak olarak kabul etse de, tarafların sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde yapacakları bir sözleşme ile kullanılan hakkın değiştirilmesi yönünde karar alabileceğini de ileri sürmektedir²⁶⁷. Başka bir görüş²⁶⁸ ise, bedelde indirim hakkı kullanıldıktan sonra değiştirilmesinin mümkün olmadığını, ancak ilk önce sözleşmeden dönme hakkı kullanılmışsa sonradan yapılacak değişiklikte bedelde

²⁶⁵ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 103; Eren, **a.g.e.**, s. 131; Gümüş, **C. I**, s. 116-117; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 180; Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 134. Alman hukukunda da baskın görüş bu yöndedir (Stöber, **a.g.e.**, s. 163-175). Cevdet Yavuz, bedelde indirim hakkının yenilik doğurucu hak niteliğini kabul etse de hakkın gereği yerine getirilmediği takdirde sözleşmeden dönme hakkı doğduğunu, ancak buradaki sözleşmeden dönme hakkının ayıptan doğmadığını, seçimlik hakkın gereği yerine getirilmediğinden temerrüde bağlı bir hak olduğunu kabul etmektedir (Saibe Oktay Özdemir, "Eser Sözleşmesi", **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansı III**, İsmet Sungurbey'e Armağan, İstanbul Barosu Yayınları, 2012, s. 285-286).

²⁶⁶ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 192.

²⁶⁷ Yenilik doğuran hakkın kullanılmasından sonra değişiklik yapılması yönünde açıklamalar için bkz. M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, **Medeni Hukuk**, 24. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 167.

²⁶⁸ Olgaç, **Satış**, s. 92. Nitekim TBK m. 227/4 uyarınca alıcı sözleşmeden dönme hakkını kullanmasına rağmen bedelde indirim ya da onarım hakkına karar verme yetkisi hâkime tanınmıştır (Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 151, dp. 10).

kullanılabileceğini kabul etmektedir. Bir diğer görüş²⁶⁹ ise, tüketiciye tanınan tüm seçimlik hakların kullanıldıktan sonra değiştirilmesinin mümkün olduğunu kabul etmektedir. Bu görüş uyarınca, yapılacak değişikliğin dürüstlük kuralından veya Kanundan kaynaklanan istisnai hallerle sınırlı tutulması gerekmektedir²⁷⁰.

Söz konusu görüşler dışında, tüketicinin kullanmış olduğu seçimlik hakkını değiştirmesini satıcının korunmaya değer bir menfaatinin bulunup bulunmadığı koşuluna bağlayan yazarlar da vardır²⁷¹. Bu yaklaşımı benimseyenler değiştirilecek haklar yönünden bir ayırım yapmaktadır. Bu bağlamda, sözleşmeden dönme hakkını kullanan tüketici değişim talebini sadece bedelde indirim yönünden kullanabilecektir²⁷². Başka bir ifadeyle, sözleşmeden dönme hakkı kullanıldıktan sonra ücretsiz onarım ya da misli ile değişim hakkından faydalanılması mümkün değildir. Baskın görüş, devredilebilecek haklar bakımından farklı görüşte olsa da, tüketicinin seçimlik hakkını kullandıktan sonra değiştiremeyeceği yönündedir²⁷³.

Yargıtay²⁷⁴ ise genel olarak seçimlik hakların kullanıldıktan sonra değiştirilemeyeceği yönünde karar vermiştir. İsviçre Federal Mahkemesi de yenilik doğuran hak niteliğinde olan bedelde indirim hakkının değiştirilemeyeceğini kabul etmektedir²⁷⁵. CISG kapsamında da alıcının bedelde indirim hakkı yenilik doğuran hak olarak kabul edilmektedir. Ancak bedelde indirim hakkının hukuki niteliği ile kullanıldıktan sonra değiştirilip değiştirilemeyeceği konusunun ayrı tutulması gerektiği ifade edilmektedir²⁷⁶.

²⁶⁹ Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 219. Serozan, seçimlik hakların kullanıldıktan sonra değiştirilerek bir tür "*seçimlik yarışma*" içerisinde olduğunu ileri sürmektedir (**a.e.**).

²⁷⁰ Bu konuya 3. Bölüm, I maddesinde değinilecektir.

²⁷¹ Eren, **a.g.e.**, s. 131; Aygöl Kızılay, "Türk Borçlar Kanunu ile Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Cısg) Hükümleri Çerçevesinde Satış Sözleşmesinde Ayıptan Sorumlulukta Alıcının Seçtiği Hakkın Sonradan Değiştirilebilirliği Sorunu", **Hacettepe HFD**, 7(2) 2017, s. 206.

²⁷² Kahveci, **a.g.e.**, s. 147.

²⁷³ Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı**, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 87. Yarg. 13. HD, T. 9.11.1998, E. 1998/6654, K. 1998/8835, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁷⁴ Yarg. 13. HD, T. 28.4.2010, E. 2010/15622, K. 2010/5824 sayılı karar için bkz. Nihat Yavuz, **Ayıplı İfa**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 60.

²⁷⁵ BGE 123 III 22, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022.

²⁷⁶ Müller-Chen, **a.g.e.**, s. 844.

Alman satış hukukunda sözleşmeden dönme hakkı kullanıldıktan sonra bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi için satıcının muvafakati ile yapılmış bir sözleşme aranmaktadır. Peki, bu şekilde bedelde indirim hakkı kullanıldıktan sonra dönme hakkının kullanılması mümkün müdür? Satılandaki ayıp önemli ise ve alıcı ilk olarak bedelde indirim hakkını kullanmışsa bu hakkını dönme yönünde değiştirme imkânına sahiptir²⁷⁷.

B. Ayıp Oranında Bedelde İndirim Hakkının Islah Yoluyla Değiştirilmesi

Tüketicinin bedelde indirim seçimlik hakkını kullandıktan sonra değiştirip değiştiremeyeceği konusunda ele alınan hukuki mekanizmalardan birisi ıslahıdır. Islah yoluyla seçimlik hakkın değiştirilip değiştirilemeyeceği konusunda doktrinde bir fikir birliği bulunmamaktadır. Nitekim doktrinde bazı yazarlar seçimlik hakların değiştirilmesi konusunda ıslah yoluna başvurulamayacağını kabul ederken²⁷⁸, diğer bir görüş ise usul hukuku izin verdiği ölçüde ıslah yoluyla seçimlik hakkın değiştirilebileceğini kabul etmektedir²⁷⁹. Her ne kadar seçimlik hakkın ıslah yoluyla değiştirilmesinin kabul edilemeyeceği doktrindeki hâkim görüş olsa da satıcının korunmaya değer bir menfaati bulunmuyorsa alıcının sözleşmeden dönerek bedelde indirim hakkını kullanabileceği ileri sürülmektedir²⁸⁰.

Yargıtay bir kararında²⁸¹ tüketicinin onarım hakkını inşai hak olarak nitelendirerek ıslahın seçimlik hakların değiştirilmesine imkân vermeyeceğini kabul

²⁷⁷ Ancak alıcının seçimlik hakkını değiştirmesi satıcı bakımından hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuruyorsa alıcının seçiminin önüne geçilebilir (Stöber, **a.g.e.**, s. 163-175). Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi bir kararında, alıcının bedelde indirim hakkını kullandıktan sonra sözleşmeden dönme hakkını kullanmasına cevaz vermemiştir (Bu konudaki açıklamalar için bkz. Kerem Öz, "Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Bir Kararı", **ABÜHFD**, C. 8, S. 15, 2020, s. 215-221).

²⁷⁸ Eren, **a.g.e.**, s. 131; Mehmet Akif Tutumlu, "Ayıplı Mal-Kullanılan Seçimli Hakkın Islah Yoluyla Değiştirilip Değiştirilemeyeceği Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 5, S. 51, 2010, s. 171.

²⁷⁹ BGE 96 II 181, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 5.8.2022.

²⁸⁰ Eren, **a.g.e.**, s. 131.

²⁸¹ Yarg. 13. HD, T. 5.6.2008, E. 2008/1735, K. 2008/7867, (Çevrimiçi), <https://www.kazanci.com.tr>, E.T. 2.5.2022.

etmiştir. Bu kararın aksine başka bir kararda²⁸², başlangıçta misli ile değişim hakkını kullanan davacının bu talebini ıslah dilekçesi ile bedelde indirim yönünde değiştirmesine cevaz vermiştir.

Satılndaki ayıp sebebiyle bir seçimlik hak kullanıldıktan sonra yeni bir ayıp ortaya çıkarsa tüketicinin hangi haklara sahip olacağı da ıslah bağlamında üzerinde durulması gereken bir konudur. Tüketici, yeni bir ayıp sebebiyle ilk olarak kullandığı seçimlik haktan bağımsız olarak istediği bir seçimlik hakkı kullanabilir²⁸³. Bu durum yenilik doğuran hakkın değiştirilmesi yasağı kapsamı dışında kalmaktadır. Nitekim Yargıtay²⁸⁴ bir kararında yargılama sırasında aracın gizli ayıplı olduğunun anlaşılması üzerine ıslaha ihtiyaç duyulmaksızın seçimlik hakkın değiştirilebileceğini belirtmiştir.

Yargıtay bazı kararlarında yargılama sırasında seçimlik hakkın değiştirilmesini ıslah bağlamında değerlendirmeksizin talep sonucunun azaltılması olarak yorumlamıştır²⁸⁵. Netice itibariyle Yargıtay'ın seçimlik hakların kullanılmasında hem ıslahın mümkün olduğu hem de olmadığı yönünde kararları mevcuttur.

Uygulamaya bakıldığında, tüketiciler çoğunlukla seçimlik haklarını terditli olarak talep etmektedir. Tüketicilerin terditli taleplerine karşılık hâkimin tüketicinin hangi hakkı talep ettiğini açıklığa kavuşturması gerekmektedir²⁸⁶. Bu husus

²⁸² Yarg. 13. HD, T. 29.1.2019, E. 2016/15694, K. 2019/763, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022; Yarg. 13. HD, T. 22.2.2010, E. 2010/10879, K. 2010/2168 sayılı karar için bkz. Tutumlu, **Islah**, s. 169-170. Benzer yönde kararlar için bkz. Özlem Tüzüner, Hakan Tokbaş, **6502 Sayılı Kanun Kapsamında Otomotiv Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s. 116-125.

²⁸³ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 193.

²⁸⁴ Yarg. HGK, T. 29.9.2010, E. 2010/13-389, K. 2010/429 (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

²⁸⁵ Yarg. 13. HD, T. 30.6.2020, E. 2017/4147, K. 2020/5500 (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

²⁸⁶ Atay, **a.g.e.**, s. 117. Hâkim, HMK'nın 31. maddesi ile kendisine verilen davayı aydınlatma ödevi gereğince tüketicinin hangi hakkı talep ettiğini açıklığa kavuşturmalıdır. Ancak Başoğlu, alıcı talep etmediği takdirde hâkimin alıcının lehine olduğunu düşündüğü hakka karar veremeyeceğini kabul etmektedir. Alıcı hakkını terditli olarak ileri sürdüğü takdirde ilk talep edilen hakkın şartları oluşmamışsa diğer hakka hükmedilmelidir (Başoğlu, **a.g.e.**, s. 415).

Yargıtay'ın pek çok kararına da konu olmuştur²⁸⁷. Bu noktada seçimlik hakların terditli olarak kullanılıp kullanılmayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Doktrinde bir görüş, tarafların menfaati ve olayın şartları dikkate alınarak terditli olarak seçimlik hakların ileri sürülebileceğini kabul ederken²⁸⁸, Yargıtay'a göre seçimlik hakların terditli olarak ileri sürülmesi mümkün değildir²⁸⁹. Nitekim tüketici yenilik doğuran haklarından sadece birini kullanabilmektedir.

C. Ücretsiz Onarım Hakkının Kullanılmaması Sebebiyle Diğer Seçimlik Hakların Kullanılması

Tüketicinin seçimlik haklarını değiştirmesine imkân tanıdığı ileri sürülen bir diğer düzenleme, ücretsiz onarım hakkının kullanılması ile belli şartlar gerçekleştiği takdirde diğer haklara da başvurulabilmesi hâlidir. Seçimlik hakların yenilik doğuran niteliğinin istisnalarından birisi olan bu durum TKHK'nın 56. maddesinde düzenlenmiştir. TKHK m. 56/3 düzenlemesi ile garanti süresi içerisinde malın bozulması, tamiri bakımından verilen sürenin geçmesi veya tamir edilemeyeceğinin anlaşılması koşullarının gerçekleşmesiyle ücretsiz onarım hakkı kullanıldıktan sonra diğer seçimlik haklar da kullanılabilir²⁹⁰. Bu durum hakkın yenilik doğurucu niteliğini etkilemez²⁹¹.

²⁸⁷ Yargıtay'ın bir kararında, seçimlik haklarını terditli bir şekilde ileri süren davacının esas olarak hangisini talep ettiğini beyan etmesi hususunda davacıya süre verilmesi gerektiği belirtilmiştir (Yarg. 13. HD, T. 9.12.2019, E. 2016/28811, K. 2019/12255, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022). Yarg. 13. HD, T. 2.10.2019, E. 2016/25865, K. 2019/9328; Yarg. 13. HD, T. 12.2.2019, E. 2016/12231, K. 2019/1676; Yarg. 13. HD, T. 14.5.2019, E. 2017/8704, K. 2019/6095 (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

²⁸⁸ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 174; Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 173.

²⁸⁹ Yarg. 13. HD, T. 22.3.2005, E. 2004/17883, K. 2005/4535, (Çevrimiçi), www.legalbank.net, E.T. 8.9.2022.

²⁹⁰ Ücretsiz onarım hakkının kullanılmasıyla ayıp giderildiği takdirde diğer seçimlik hakların kullanılmayacağı yönündeki Yargıtay kararı bkz. Yarg. 3. HD, T. 13.10.2021, E. 2020/12311, K. 2021/10023, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁹¹ Kahveci, onarım ve misli ile değişim hakkını aynen ifaya yönelik hak olarak nitelendirmekte olup, gereği gibi yerine getirilmeyen ifa sebebiyle diğer seçimlik hakların kullanılabileceğini kabul etmektedir (Kahveci, **a.g.e.**, s. 137).

Ayrıca malın ayıplı olup olmadığının belirlenmesi için servise gönderilmesi, onarım hakkının kullanıldığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Tüketicinin ayıbı ve ayıbın kapsamını öğrendikten sonra hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir²⁹².

TKHK m. 56/3 hükmünün bir görünümü de TKHK m. 11/4'te yer almaktadır. TKHK m. 11/4 düzenlemesi uyarınca, ücretsiz onarım ve misli değişim hakları süresi içerisinde ifa edilmediği takdirde diğer haklar kullanılabilecektir. Kanun gereği sonradan değişikliğe imkân veren haklar ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakkıdır²⁹³. Bu durum ücretsiz onarım ve misli değişim haklarının yenilik doğuran hak değil, alacak hakkı olarak kabul edilmelerinin bir sonucudur²⁹⁴. Her ne kadar bedelde indirim hakkı bakımından yenilik doğuran hak olarak kabul edilmesinden kaynaklanan hakkın değiştirilmesi yasağı bulunsa da ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakkı açısından farklı bir durum söz konusudur. Nitekim doktrinde ücretsiz onarım ve misli ile değişim hakkını aynen ifa talebi olarak kabul eden yazarlar bu hakları yenilik doğuran hak değil, bir alacak hakkı olarak kabul ettiklerinden kullandıktan sonra dönülmesinin mümkün olduğunu savunurlar. Bu görüşte olan yazarlara göre, tüketici ilk olarak bedelde indirim hakkı kullanmışsa bunu sonradan değiştiremez.

Misli ile değişim ya da ücretsiz onarım hakkı kullanıldıktan sonra satıcı tarafından bu talebe makul bir sürede cevap verilmediği takdirde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanabilir. Burada satıcının bekleyeceği süreye ilişkin bir açıklık olmadığından tüketicinin satıcıya belirli bir süre vermesi ile tüketicinin mağduriyet yaşamamasının önüne geçilebilecektir²⁹⁵.

Tüketici onarım hakkını kullandığı ve malın tamirata yapıldığı halde tekrar arıza meydana gelirse bu durum seçimlik hakkının kullanılarak tükendiği anlamına gelmemektedir. Nitekim ilk arıza ile aynı sebebe dayanan ve belirli aralıklarla ortaya

²⁹² İncoğlu, **a.g.e.**, s. 193.

²⁹³ Kahveci, **a.g.e.**, s. 137.

²⁹⁴ Atamer, İncoğlu, **a.g.e.**, s. 55; Öztaş, **a.g.e.**, s. 340; Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 35; Buz, **a.g.e.**, s. 171.

²⁹⁵ Öztaş, **a.g.e.**, s. 340.

ıkan ikinci arıza ilkinin devamı niteliğinde olduğundan TKHK m. 56/3 uyarınca diğer seçimlik haklara başvurma hakkı mevcudiyetini korumaktadır²⁹⁶.

Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin 9. maddesinde TKHK m. 56/3'teki ile aynı hüküm yer almaktadır. İlgili madde çerçevesinde belirtilen şartlar mevcut ise tüketici, ücretsiz onarım hakkını kullandıktan sonra ayıp oranında bedelde indirim hakkını da kullanabilecektir²⁹⁷.

Netice itibariyle, seçimlik hakkın kullanıldıktan sonra değiştirilmesi konusunda Kanunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak tüketicinin kullandığı hakka satıcı tarafından itiraz edilirse bir kereye mahsus olmak üzere alıcının seçimlik hakkını değiştirebileceği yönünde Kanuna ekleme yapılması gerektiği ileri sürölmektedir²⁹⁸. Kanunda bu yönde bir hüküm bulunmasa da doktrinde ve Federal Mahkeme kararlarında, muhatabın yenilik doğuran hakkın kullanılmasına itiraz ettiği durumlarda, hak sahibinin yenilik doğuran hakkın kullanılmasına ilişkin işleminden dönebileceği kabul edilmektedir.

²⁹⁶ Ancak onarım hakkı kullanıldığı halde malın tekrar arızalanması ve ikinci tadilata rağmen arızanın giderilememesi gerekmektedir. Bölge Adliye Mahkemesince tüketicinin onarım hakkını kullandığı gerekçesiyle diğer seçimlik haklarını kullanamayacağı yönündeki karar Yargıtay tarafından bozulmuştur. Tekrarlanan arızaya tüketicinin katlanmasının beklenemeyeceği gerekçesiyle onarım hakkı kullanılmasına rağmen tüketicinin diğer seçimlik haklarını talep etmekte haklı olduğu kabul edilmiştir (Yarg. 3. HD, T. 29.3.2021, E. 2020/7600, K. 2021/3248, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.7.5.2022. Detaylı açıklama için bkz. Baykan, **a.g.e.**, s. 105. Benzer yönde başka bir kararda, satın alınma sonrasında telefonun iki kez arızalanması sebebiyle tamiri için yetkili servise götüröldüğü ve serviste gerekli onarım yapılmasına rağmen yeniden arızalanması karşısında sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilirliği kabul edilmiştir (Yarg. 23. HD, T. 14.2.2017, E. 2015/5958, K. 2017/402, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.).

²⁹⁷ Yarg. 13. HD, T. 23.6.2014, E. 2013/18617, K. 2014/20849; Yarg. 13. HD, T. 5.2.2013, E. 2012/23343, K. 2013/2289, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁹⁸ Melek Bilgin Yüce, "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları Ve Alıcının Seçimlik Hakları", **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3 - 4 Haziran 2011)**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012, s. 388.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜKETİCİNİN BEDELDE İNDİRİM HAKKINI KULLANMASININ SINIRLANDIRILMASI VE HAKKIN KULLANILMASININ SONUÇLARI

I. AYIP ORANINDA BEDELDE İNDİRİM HAKKININ KULLANILMASININ SINIRLANDIRILMASI

A. Genel Olarak

TKHK m. 11/1'in son cümlesi uyarınca tüketici seçimlik haklarından istediğini kullanabilecektir. Her ne kadar Kanun'da bu yönde bir düzenleme bulunsa da tüketicinin seçimlik hakları mutlak değildir. TKHK kapsamında tüketicinin seçimlik haklarını sınırlayacak nitelikteki tek tüküm TKHK m. 11/3'tür. TKHK m. 11/3'e göre: *"Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir."* Düzenlemede sınırlama misli ile değişim ve ücretsiz onarım hakkı yönünden getirilmiştir¹. Ayıp oranında bedelde indirim hakkı açısından Kanunen tanzim edilmiş bir sınırlama bulunmamaktadır. Buna karşılık, bir görüş tüketicinin seçimlik haklarının tek sınırının dürüstlük kuralı olduğunu kabul etmektedir². Bu bağlamda, bedelde indirim hakkı kullanıldığı takdirde hakkın kötüye kullanılması yasağı ile karşılaşılması söz konusu olacaktır.

eTKHK tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasını sınırlayan hiçbir hüküm içermemekteydi³. AB Yönergesinde ise tüketicinin seçimlik haklarını sınırlandıran

¹ 6502 sayılı TKHK ile sınırlama getirilmesinin seçimlik hakların kullanılması bakımından geriye gidiş olduğu ve Kanunun amacına aykırılık teşkil ettiği ileri sürülerek bu hüküm eleştirilmektedir (Atay, **a.g.e.**, s. 110).

² Kalkan, **a.g.e.**, s. 201. TKHK m. 11/3'teki sınırlama dürüstlük kuralının bir görünümüdür.

³ Buna karşılık Yargıtay kararları ile hakkın kullanılmasına kısıtlamalar getirilmiştir. Alıcının kullandığı seçimlik hakkının dürüstlük kuralına aykırı olup olmadığının incelenmesi gerektiğine işaret eden karar için bkz. Yarg. HGK, T. 7.6.2017, E. 2017/653, K. 2017/1085, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 6.5.2022.

özel bir hüküm yoktur. Seçimlik haklar için öngörülen tek sınırlama, hakların kademeli olarak kullanılmasına yönelik genel bir sınırlandırmadır⁴.

TKHK'nın aksine TBK'da seçimlik hakların kullanımını sınırlandıran hükümler mevcuttur. TKHK m. 83 atfı ile TBK'da seçimlik haklar için düzenlenen sınırlamaların tüketici işlemlerine uygulanması söz konusu olabilir. Ancak bu hüküm, TBK kapsamındaki sınırlamaların tüketici işlemlerinde de uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde tartışmalara yol açmıştır. Aşağıda TBK'da yer alan ve bedelde indirim seçimlik hakkının kullanılmasını sınırlandırmaya ilişkin her bir hüküm ayrı ayrı ele alınarak tüketici satış işlemlerinde uygulanıp uygulanmayacağı konusuna yer verilecektir.

1. Satıcının Teklifi

TBK m. 227/3'e göre satıcı, ayıplı malı derhal yenisi ile değiştirerek ve alıcının zararını karşılayarak seçimlik hakkın kullanılmasını engelleyebilir⁵. TBK m. 227/3 düzenlemesi kapsamında, satıcı malı ayıpsız misliyle değiştirerek alıcının zararını da karşılırsa tüketici diğer seçimlik haklara başvuramayacaktır. Ancak ilgili hükmün tüketici işlemlerinde uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde bir fikir birliği bulunmamaktadır.

Doktrinde bir görüş⁶, TKHK'da tüketicinin talep ettiği hakkın satıcı tarafından yerine getirilmesine ilişkin hüküm bulunduğu gerekçesiyle TBK m. 227/3 hükmünün tüketici işlemlerinde uygulanamayacağını ileri sürmektedir. Diğer bir diğer görüş⁷ ise, TBK m. 227/3 düzenlemesinin tüketicinin haklarını kullandığı durumlarda da geçerli olması gerektiğini kabul etmektedir.

⁴ Kalkan, **a.g.e.**, s. 201.

⁵ Diğer bir ifade ile favor contractus ilkesi (Yavuz, **Ayıp**, s. 191). Buradaki malın yenisi ile değiştirilmesi hakkı alıcıya seçimlik hak olarak tanınan değişim hakkından daha dar yorumlanmalıdır. Nitekim TBK m. 227/3 düzenlemesi ile satıcıya malı yenisi ile değiştirme hakkı verilmekte olup alıcıya yeni bir değişim imkânı sağlanmamıştır (Başoğlu, **a.g.e.**, s. 416).

⁶ Aslan, **Tüketici**, s. 119; Kalkan, **a.g.e.**, s. 248.

⁷ İncoğlu, **a.g.e.**, s. 190.

CISG'te m. 37⁸ veya m. 48⁹ gereğince satıcı, satılan maldaki tüm eksiklikleri giderdiği takdirde alıcı bedelde indirim hakkını kullanamayacaktır. Bununla birlikte, satıcının söz konusu hükümler uyarınca yaptığı teklifi alıcı kabul etmezse bedelde indirim hakkının kullanılması mümkün değildir¹⁰. CISG'teki seçimlik hakların kademeli olarak kullanılması prensibine ek olarak, ilgili hükümler onarım hakkının bedelde indirim hakkına nazaran daha önce kullanılmasını tetikler niteliktedir¹¹. CISG'teki bu düzenleme ile TBK m. 227/3 hükmü benzerlik göstermekte olup, bahsi geçen hükümler alıcının diğer seçimlik haklarını kullanmasının önünü kesmektedir.

Kanaatimizce TKHK m 83'ün atfıyla TBK m. 227/3 düzenlemesi tüketici işlemlerinde de uygulanabilir. Dürüstlük kuralının bir görünümü olan bu hüküm uyarınca tüketici hem ayıpsız bir mala kavuşacak hem de uğradığı zararını giderebilecektir. Diğer taraftan, maldaki ayıp sözleşmeden dönme gerektirmeyecek nitelikte olmasına rağmen tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması ile satıcının aleyhine durumlar ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle söz konusu hükmün uygulanması ile hakkaniyete aykırı sonuçların önüne geçilebilecektir.

2. Haklı Sebepler Nedeniyle Hakkın Kullanımının Sınırlandırılması

TBK çerçevesinde alıcının seçimlik haklarını kullanmasını sınırlandıran diğer bir hüküm haklı sebeplerin bulunması halidir. TBK m. 227/4¹² düzenlemesi uyarınca *"durum bunu haklı göstermiyorsa"* alıcının kullandığı sözleşmeden dönme hakkı hâkim tarafından sınırlandırılarak bedelde indirime ya da malın onarılmasına karar

⁸ CISG m. 37'ye göre : *"Malların teslim tarihinden önce teslim edilmesi halinde satıcı, teslim tarihine kadar, eksik bölümleri veya eksik kalan miktarı teslim edebilir veya sözleşmeye uygun olmayan malları ikame eden yeni mallar teslim edebilir veya malların diğer sözleşmeye aykırılıklarını giderebilir; yeter ki, bu hakkın kullanımı alıcı için makul olmayan zahmet veya masrafa yol açmasın.."*

⁹ CISG m. 48/1'e göre : *"49. madde saklı kalmak üzere satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masrafları kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilir; yeter ki bu, makul olmayan bir gecikmeye yol açmasın ve alıcı için, makul olmayan zahmete veya onun tarafından yapılan masrafların satıcı tarafından karşılanmayacağı konusunda bir tereddüde sebep olmasın."*

¹⁰ Ayhan, **a.g.e.**, s. 50.

¹¹ Huber, **a.g.e.**, s. 285.

¹² Bu hüküm hâkimin taleple bağlılığı ilkesinin istisnasıdır (Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 190).

verilebilir¹³. Bu durumda alıcının belirli bir seçimlik hakkı kullanmak yönündeki iradesi hâkim kararıyla ortadan kalkmaktadır. Ancak hâkimin bu iki haktan hangisini kullanmak istediğini tüketiciye sorması gerekmektedir¹⁴.

TBK m. 227/4 hükmündeki haklı sebeplerden kasıt, satılan malın halihazırda kullanılabilir nitelikte olup olmadığı, sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasının satıcıya etkisi, satıcının hilesinin bulunup bulunmadığı ve taraflar arasındaki menfaat dengesinin gözetilmesidir¹⁵. Kullanılan hakkın dürüstlük kuralına uygun olup olmadığının tespitinde, tüketicinin malı olağan kullanım amacına uygun bir şekilde kullanıp kullanamayacağına bakılmalıdır¹⁶. Taraflar arasındaki menfaat dengesine aykırılığın tespiti her somut olay bakımından ayrıca ele alınmalıdır¹⁷. Bu bağlamda, hâkim haklı sebeplerin varlığını tayin ederken söz konusu unsurları göz önünde bulundurarak hüküm kurmalıdır.

Uygulamada tüketicinin kullandığı hakkın dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edip etmediği hususunda bilirkişi raporu alınarak önce ayıbın niteliği tespit edilmekte ve ayıbın üretimden mi yoksa kullanıcı hatasından kaynaklandığı belirlenmektedir. Satım konusunun teslim tarihi eTKHK'nın yürürlükte olduğu dönemde ise öncelikle şekil şartlarının yerine getirilip getirilmediğine de

¹³ 818 sayılı eBK m. 202/2 uyarınca hâkime sadece bedelde indirim hakkına hükmetme yetkisi tanınmıştı. TBK'da onarım hakkına da yer verilmesiyle hâkimin yetki alanı genişletilmiştir (Cevdet İlhan Günay, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Yekın Yayıncılık, 2015, s. 802). Detaylı bilgi için bkz. İlhan Helvacı, **Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şeklinde Kanun**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 441-445. Hâkim takdir yetkisini kullanırken hukuka ve hakkaniyete aykırılıklara ilişkin dış sınıra ve eşitlik ilkesi ile hukuk güvenliğine yönelik iç sınırlara dikkat etmelidir (O. Gökhan Antalya, Murat Topuz, **Medeni Hukuk**, ed. O. Gökhan Antalya, C. I, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 406). Alıcıya onarım veya bedelde indirim hakkı tanınırken misli değişim hakkının tanınmaması eleştirilmektedir. Zira hem onarım hem de bedelde indirim hakkı kullanıldığında alıcı malı muhafaza edecektir. Diğer yandan misli ile değişim hakkı tanınmış olsaydı alıcı ayıplı malı ayıpsız ile değiştirebilirdi (Bilgin Yüce, **a.g.e.**, s. 393).

¹⁴ Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 189.

¹⁵ Edis, **a.g.e.**, s. 100.

¹⁶ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Refet Özdemir, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1987, s. 408.

¹⁷ Yargıtay bir kararında satın alınan aracın ilk arızalanma tarihinin üzerinden beş yıl geçtikten sonra açılan davada sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasını hakkaniyete aykırı bulmuştur (Yarg. 13. HD, T. 10.6.2013, E. 2012/18592, K. 2013/15613, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022).

bakılmaktadır. Bu tespitler yapıldıktan sonra tüketicinin talep ettiği seçimlik hakkını kullanmasının dürüstlük kuralına uygun olup olmadığı incelenmektedir¹⁸.

Diğer seçimlik hakların kullanılmasının dürüstlük kuralına aykırı olması gerekçesiyle bedelde indirim yönünde karar verilirken hangi gerekçelerle bu yönde hüküm kurulduğunun belirtilmesi gerekmektedir¹⁹. Yargıtay tüketicinin tercih ettiği hakkın dürüstlük kuralına uygun olup olmadığı bakımından yaptığı incelemede, ayıbın önemini, malın uzun zaman sorunsuz bir şekilde kullanılmış olmasını ve malın satın alınma tarihi gibi hususları dikkate almıştır²⁰. Yargıtay'ın²¹ sözleşmeden dönme hakkı yerine bedelde indirim hakkının kullanılıp kullanılamayacağı konusunda değerlendirme yaptığı bir kararında, aracın ayıpsız ve ayıplı bedeli arasındaki farkın aracın değerinden daha az olması, araçtaki ayıbın araçtan beklenen yarara tesiri gibi hususlar göz önünde bulundurulmuştur.

TBK'nın ilgili hükmünün tüketici işlemlerinde uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde yeknesak bir görüş yoktur. Bir kısım yazar²² söz konusu hükmün tüketici işlemlerinde uygulanmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Bu görüş uyarınca, tüketicinin seçimlik haklarının sınırı TMK m. 2 gereğince hakkın kötüye kullanılma yasağıdır. Diğer bir ifadeyle, seçimlik hakkın kullanılması hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılık oluşturuyorsa, TBK m. 227/4 düzenlemesi uyarınca hâkim tüketicinin seçimlik hakkını kullanmasını engelleyebilir. Buna karşılık hakkın kötüye kullanılması yasağının ihlali söz konusu değilse, TBK m. 227/4 hükmüne dayanarak seçimlik hakkın kullanılması engellenmemelidir²³.

¹⁸ Yarg. 13. HD, T. 14.11.2017, E. 2016/12993, K. 2017/11106, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

¹⁹ Yarg. 13. HD, T. 9.4.2013, E. 2013/1070, K. 2013/9060, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

²⁰ Yarg. 13. HD, T. 28.4.2016, E. 2015/4951, K. 2016/11820, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

²¹ Yarg. HGK, T. 7.6.2017, E. 2017/653, K. 2017/1085, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.5.2022.

²² Aslan, **Tüketici**, s. 118; Kalkan, **a.g.e.**, s. 249.

²³ Aslan, **Tüketici**, s. 118.

Başka bir görüşe²⁴ göre, söz konusu hüküm tüketiciyi ikinci kez dava açmaktan kurtardığından ve usul ekonomisine²⁵ de uygun olduğundan tüketici işlemlerine tatbik edilebilir. Diğer bir görüş²⁶, TBK m. 227/4 hükmünün doğrudan tüketici işlemlerinde uygulanmasını, tüketici kanununun ruhuna ve amacına aykırı bulmaktadır. Nitekim hâkime geniş takdir yetkisi verilmesi ile tüketicinin tercih hakkı kısıtlanacaktır.

AB Yönergesi ile sadece aynen ifaya yönelik seçimlik haklar arasında ölçüsüzlük değerlendirmesi yapılması düzenlenmiştir. CISG'te ise bu konuda hâkime taraf iradelerini kısıtlayacak bir yetki verilmemiştir. Buna karşılık seçimlik hakların kullanımı için öncelik sıralamasını gözeten İngiliz Hukukunda, aynen ifaya ilişkin seçimlik hakların diğer seçimlik haklarla birlikte kıyaslanabilmesi mümkündür²⁷.

Haklı sebeplere dayanarak tüketicinin seçimlik hak tercihinin değiştirildiği bir Yargıtay kararında²⁸ hem TMK m. 2 hem de TKHK m. 11/3 hükmünü esas alarak taraflar arasındaki hakkaniyet dengesi gözetilmiştir. Bu kararda kapı fitilleri hariç araçtaki arızaların yetkili servis tarafından giderilmesiyle araçta bulunan ayıbın misli ile değişimi gerektirmeyecek nitelikte olduğu belirtilerek bedelde indirim hakkı yönünde hüküm kurulmuştur.

Bazı yerel mahkeme kararlarında tüketici bedel iadesi talep etmesine rağmen hâkimin bedelde indirim hakkına hükmetmesi Yargıtay tarafından isabetsiz

²⁴ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 189. Bu görüşü savunan yazarlar önemli olmayan bir ayıp için bedelde indirim hakkının kullanılmasını şu tabirle ifade etmektedir, "*Eğer ayıp önemsiz ise dönme hakkı olmasın, pire için yorgan yakulmasın*" (Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1127). Bu yönde bir YHGK kararı incelemesi için bkz. Ş. Barış Özçelik, "Tüketicinin Kullandığı Dönme Hakkı Yerine Bedel İndirimine Karar Verilebilir Mi?", **TBB Dergisi**, S. 135, 2018, s. 310-317.

²⁵ Yılmaz Ejder, "Usul Ekonomisi", **AÜHFD**, C. 57, S. 1, 2008, s. 245 vd.

²⁶ Türünün tek örneği olan bu hüküm uygulanırken dikkatli olunmalıdır. Nitekim ilk derece mahkemeleri, satıcı lehine sözleşmeden dönme yerine bedelde indirime hükmetmeyi kural haline getirmektedir. Bu doğrultuda, hâkime böylesine bir takdir yetkisi veren hükmün eşi benzeri olmadığı ileri sürülmektedir (Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 174). Vedat Buz, bu hükmün isabetli olmadığını, alıcının seçimlik hak talebinin hâkim kararı doğrultusunda değiştirilmesinin alıcının talep hakkını bertaraf ettiğini iddia ederek söz konusu hükmün kaldırılması gerektiğini ileri sürmektedir. Çünkü bu hükmün uygulanması ile hâkime alıcının seçimlik hakkını değiştirme yetkisi verilirse alıcıya da hakkını değiştirme imkânı tanınması gerektiği gündeme gelecektir. Bu da seçimlik hakkın yenilik doğuran özelliğine aykırılık teşkil etmektedir (**a.e.**, s. 175). Eski İsviçre Borçlar Kanunu m. 250'de aynı yönde bir hüküm bulunmaktaydı.

²⁷ Atamer, İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 32.

²⁸ Yarg. 3. HD, T. 22.9.2020, E. 2020/4254, K. 2020/4590. Benzer yönde karar için bkz. Yarg. 13. HD, T. 2.4.2019, E. 2016/20595, K. 2019/4373, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.5.2022.

bulunarak kararlar bozulmaktadır. Nitekim Yargıtay²⁹ bir kararında, araçtaki değer kaybının düşük olduğunun bilirkişi raporu ile belirlenmesi akabinde araçta bir hasar da bulunmadığının tespiti üzerine davacının sebep olmadığı değer eksikliğinin araç bedelinden indirilmemesi gerektiği belirtilerek bedelde indirimde değil, sözleşmeden dönmeye karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

Yargıtay'ın³⁰ başka bir kararında ise aracın satın alınmasından kısa süre sonra ortaya çıkan ayıpların onarımının yapıldığı nazara alınarak sözleşmeden dönme yerine bedelde indirim hakkının şartlarının oluşup oluşmadığının incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay hakkaniyete aykırılık tespiti yaparken bunu TBK m. 227/4'e değil TMK m. 2'ye dayandırmıştır. Buna karşılık bir kararında³¹, ayıptan kaynaklanan değer kaybı ile araç bedeli göz önünde bulundurulduğunda hem TMK m. 2 hem de TBK m. 227/4 uyarınca edimler arasında oluşan orantısızlığın giderilebilmesi adına bedelde indirim hakkına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yargıtay'ın başka bir kararında³² kurul çoğunluğu görüşüne katılmayarak verilen karşı oy gerekçesinde, araç freninde oluşan bir arızanın giderilmesinin misli ile değişim hakkının kullanılmasına engel teşkil etmediği ve dürüstlük kuralına aykırı olmadığı yönünde görüş belirtilmiştir.

Kanaatimizce TBK m. 227/4 hükmü tüketici işlemleri açısından da uygulanabilmelidir. Söz konusu düzenleme zaten dürüstlük kuralının bir görünümüdür. Aksi görüşte olan yazarlar dahi hakkın sınırlandırılmasının sadece TMK m. 2 uyarınca olacağını belirterek TBK m. 227/4 hükmünün tüketici işlemlerinde uygulanamayacağını ileri sürmektedir. Ancak TKHK'da söz konusu düzenlemenin görünümü olan 11. maddenin 3. fıkrası ile de seçimlik hak sınırlandırılabilir. Bu bağlamda, TBK'nın ilgili hükmünün tüketici işlemlerine tatbik edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

²⁹ Yarg. 13. HD, T. 13.12.2018, E. 2016/23597, K. 2018/12133, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.8.2022.

³⁰ Yarg. 13. HD, T. 26.6.2018, E. 2016/25514, K. 2018/7321, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022.

³¹ Yarg. 3. HD, T. 3.6.2021, E. 2020/5303 K. 2021/5960. Benzer yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 3. HD, T. 6.12.2021, E. 2021/3054, K. 2021/12487, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.6.2022.

³² Yarg. HGK, T. 23.3.2021, E. 2020/35, K. 2021/317, (Çevrimiçi), www.lexpera.com.tr, E.T. 5.6.2022.

TBK m. 227/4 hükmü uygulandığı takdirde yargılama masraflarından kimin, hangi oranda sorumlu olacağı konusu da üzerinde durulması gereken bir husustur. Davacının hak talebi hâkimin takdiri ile değiştirilerek davanın kabulüne karar verilirse, davacı aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilemez. Bu durumda tüketicinin talebi gerçek anlamda reddedilmemiş olup hâkim kararıyla değişikliğe uğramıştır³³. Bu bağlamda, doktrinde HMK m. 326/2 düzenlemesi uyarınca tarafların haklılık oranına göre yargılama masraflarının tayin edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir³⁴.

3. Satılan Malın Değerindeki Eksikliğin Satış Bedeline Çok Yakın Olması

Hâkimin taleple bağılılığı ilkesinin istisnalarından birisi olan TBK m. 227/5'e göre, ayıp nedeniyle satım konusunun değerinde oluşan noksanlık satış bedeline çok yakın olduğunda sadece ayıpsız misli ile değişim ya da sözleşmeden dönme hakkı kullanılabilir. Söz konusu hüküm henüz dava dahi açmadan bedelde indirim hakkının kullanılmasını engellemektedir. Ancak haklı sebeplerle hâkime verilen yetkide olduğu gibi, TBK m. 227/5 gereğince tüketicinin seçimlik haklarından sözleşmeden dönmeyi mi misli ile değişimi mi istediği sorulmalıdır³⁵.

TBK m. 227/5'ten farklı olarak eBK m. 202/3 hükmü uyarınca değer eksikliği satış bedeline çok yakın ise alıcıya yalnızca sözleşmeden dönme hakkı tanınmıştı. Bu hükme dayanarak bir görüş³⁶, hâkimin satış sözleşmesini feshedebileceğini kabul ederken, diğer bir görüşe³⁷ göre, bedelde indirim hakkının değer eksikliği satış bedeline çok yakın olsa da kullanılmasının mümkün olduğunu ileri sürmekteydi. TBK'nın yürürlüğe girmesiyle satış bedeli ve indirim miktarı arasındaki yakınlıktan kaynaklanan hak talebine ayıpsız benzeri ile değiştirme hakkı da dahil olmuştur.

³³ Yarg. 3. HD, T. 12.11.2020, E. 2020/3752, K. 2020/6533, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 6.7.2022.

³⁴ Bucher, Buz, **a.g.e.**, s. 176.

³⁵ Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 180.

³⁶ Tandoğan, C. I, s. 189, dp. 87; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 173.

³⁷ Tandoğan, C. I, s. 189, dp. 86.

TBK'nın söz konusu hükmünün hem tüketici hem de satıcının menfaatini gözetdiği ileri sürülerek tüketici işlemlerinde uygulanabileceği kabul edilmektedir³⁸. Satılarda ayıptan kaynaklanan indirim miktarının satış bedeline çok yakın olduğu durumda, tüketici bedelde indirim hakkını kullansaydı hem indirim bedelini alacak hem de mal kendisinde kalacağı için çifte zenginleşme ortaya çıkacaktı³⁹. Söz konusu hükmün pratik bir düşünceye dayanması sebebiyle TKHK kapsamında da uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir⁴⁰. Ancak bu konuda doktrinde bir görüş⁴¹, hâkimin alıcının tasarrufunda olan hak seçme yetkisini kullanamayacağından talep edilen bedelde indirim hakkının reddine karar vermesi gerektiği ileri sürmektedir. Diğer bir ifadeyle, satılanın değerindeki noksanlık satış bedeline çok yakın ise ve bedelde indirim hakkı kullanılmışsa hâkimin doğrudan diğer seçimlik hak yönünde hüküm kurması mümkün değildir. Sadece alıcının bedelde indirim talebini reddetmesi gerekmektedir.

TBK m. 227/5 düzenlemesinde bedelde indirim miktarının satış bedeline "*çok yakın*" olması durumu belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle, indirim miktarının satış bedeline "*yakın*" olması hakkın kullanılmasını engellememektedir⁴². Kanunda açıkça oran belirtilmemişse de satış bedeli ile indirim miktarı arasında %80'e varan yakınlık "*çok yakın*" olarak kabul edilmektedir⁴³. Söz konusu hüküm taşınır satışlarında uygulanmaya daha uygundur. Nitekim konut ve tatil amaçlı satışlarda satılandaki ayıp satım bedelini etkilese de bir konut ancak üzerinde bulunan yapı ile önem arz etmekte olduğundan, bedelde yapılacak indirimin satış bedeline çok yakın ya da eşit olması mümkün değildir⁴⁴.

Kanaatimizce TBK m. 227/5 düzenlemesi özellikle satıcının aleyhine oluşabilecek sonuçların engellenmesi için tüketici işlemlerinde de uygulanmalıdır.

³⁸ Kara, **Tüketici**, s. 380; Kalkan, **a.g.e.**, s. 249; Aslan, **Tüketici**, s. 118.

³⁹ Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 181.

⁴⁰ Kapancı, **a.g.e.**, s. 68; Çabri, **Tüketici**, s. 349.

⁴¹ Öztaş, **a.g.e.**, s. 339.

⁴² Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Kanunu**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020, s. 98. 818 sayılı eBK'nın yürürlükte olduğu dönemde kanunda bu yönde bir hüküm bulunmadığından değer eksikliğinin satış bedeline çok yakın olmasının bedelde indirim hakkını ortadan kaldırıp kaldırmadığı konusunda öğretide yer alan tartışmaya ilişkin bkz. Edis, **a.g.e.**, s. 101.

⁴³ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 98.

⁴⁴ Çabri, **Tüketici**, s. 349.

Aksi halde tüketici hem malı elinde bulunduracak hem de neredeyse satış bedeline ulaşan miktarı satıcıdan talep edebilecektir. Bu durum da dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceğinden söz konusu hükmün tüketici işlemlerine uygulanamayacağı yönündeki görüşe katılmamaktayız.

4. Kullanım Hatası Sebebiyle Bedelde İndirim Hakkının Kullanılamaması

Ne TKHK ne de TBK'da yer alan ancak seçimlik haklara sınırlama getiren diğer bir unsur da kullanım hatasıdır. Garanti Belgesi Yönetmeliği'nin kullanım hatası başlıklı m. 11/1 uyarınca tüketicinin kullanım hatasından kaynaklanan ayıplar bakımından Yönetmelik m. 9'da yer alan bedelde indirim hakkı kullanılamayacaktır.

Kullanım hatası bulunup bulunmadığı hususunda yapılacak inceleme Yönetmelik m. 11/2'ye göre, öncelikle yetkili servis istasyonları tarafından, bunların bulunmaması durumunda satıcı, üretici veya ithalatçının tanzim edeceği bir raporla tespit edilmeli ve raporun bir örneği tüketiciye verilmelidir.

Nitekim Yargıtay⁴⁵ bir kararında, klimadaki arızaya kullanıcı hatasının sebep olup olmadığının bilirkişi raporu alınarak tespit edilmesi gerektiğini, arıza kullanıcından kaynaklanıyorsa bunu seçimlik hakkın kullanılmasına engel bir durum olarak kabul etmiştir.

Kanaatimizce tüketicinin malı kullanım kılavuzuna aykırı bir şekilde kullanımından kaynaklanan ayıp sebebiyle bedelde indirim hakkını kullanamaması isabetlidir. Nitekim bu husus açıkça Garanti Belgesi Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Tüketicinin hatasından kaynaklanan rizikolara katlanması gereken tüketicidir.

B. Sadece Bedelde İndirim Hakkının Kullanılabileceği Haller

TBK'da yer alan özel bir hüküm ile seçimlik haklardan sadece bedelde indirim hakkının kullanılabileceği durumlar düzenlenmiştir. İlgili düzenleme TBK m. 228/2 uyarınca, alıcıdan kaynaklanan bir sebeple satılan yok olmuşsa, bir

⁴⁵ Yarg. 13. HD, T. 25.2.2009, E. 2008/11013, K. 2009/2410, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022.

başkasına temlik edilmişse veya biçimi değiştirilmişse alıcı sadece bedelde indirim hakkını kullanabilir. Kanunda sayılan durumlarda, alıcı diğer seçimlik haklarını kullansa bile hâkim bedelde indirim hakkı yönünde karar vermektedir.

TBK m. 228/2'de yer verilen bu hüküm CISG'te yer almamaktadır. Aksine CISG m. 82/2-c ile *"mallar veya malların bir bölümü sözleşmeye aykırılığın tespit edildiği veya tespit edilmesi gerektiği tarihten önce ticarî faaliyetin olağan seyri içinde satılmış veya olağan kullanım kapsamında alıcı tarafından tüketilmiş veya şekil değiştirmişse"* sözleşmeden dönme ya da ikame mal talep hakkının kullanılabileceği belirtilmiştir.

Bedelde indirim hakkı açısından getirilen bu hüküm TKHK'da yer almamaktadır. Bu bağlamda söz konusu hükmün tüketici işlemlerinde de uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Bir görüş⁴⁶, TBK'da yer alan bu hükmün ancak belirli şartlarda tüketici işlemlerinde uygulanabileceği ileri sürmekte iken, diğer bir görüş⁴⁷, bütünüyle tüketici satışlarına da tatbik edilmesi gerektiği kabul etmektedir. Ayrıca hükümde yer alan *"bedel indirimi istenebilir"* ifadesinin bedel indirimi hakkının yenilik doğurucu niteliğine aykırı olduğu da ileri sürülen bir görüştür⁴⁸. Nitekim yenilik doğuran hak satıcıdan istenmez, tüketici tarafından kullanılır.

Öte yandan TBK m. 228/2 hükmünün fıkra da sayılan hallerle sınırlı olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüşe⁴⁹ göre, satılan malın ayıplı olduğunun alıcı tarafından bilinerek kullanılmasının değiştirme hali içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir görüş⁵⁰ ise, ayıplı olduğu bilinen malın kullanılmasını haktan feragat kapsamında ele alarak seçimlik hakların hiçbirinin kullanılamayacağını kabul etmektedir. Bu kısıtlamanın tüketici işlemleri bakımından da uygulanacağı ileri sürülmektedir⁵¹.

⁴⁶ Kapancı, **a.g.e.**, s. 63.

⁴⁷ Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1209.

⁴⁸ Yeşim M. Atamer, "Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na ilişkin Değerlendirme ve Teklifler", **HPD**, S. 6, İstanbul, Merkez Dergi Yayıncılık, 2006, s. 33.

⁴⁹ Gümüş, **C. I**, s. 134.

⁵⁰ Kapancı, **a.g.e.**, s. 64.

⁵¹ **a.e.**, s. 65.

Kanaatimizce TBK m. 228/2 düzenlemesi tüketici işlemlerine de uygulanabilir. Tüketici malın yok olmasına, bir başkasına temlik edilmesine ya da biçiminin değişmesine sebep olmuşsa dürüstlük kuralı gereği seçimlik haklarını kullanması sınırlandırılabilir. Kaldı ki söz konusu durumlarda tüketicinin seçimlik haklarını kullanması tamamen sınırlandırılmamakta, bedelde indirim hakkını kullanma imkânı bulunmaktadır. Tüketicinin eylemlerinden kaynaklanan bu gibi hallerde dahi tüketiciye bedelde indirim hakkını kullanma yolu açıldığından bahse konu hükmün tüketici işlerinde uygulanabileceği kanaatindeyiz.

1. Satılanın Tüketicie Yüklenebilen Bir Sebeple Yok Olması

Alıcıya seçimlik hak olarak sadece bedelde indirim hakkını kullanma imkânı tanınan hallerden birisi satılanın alıcıdan kaynaklanan bir sebeple yok olmasıdır. Bu durumda alıcı başka bir hakkı kullansa bile hâkim bedelde indirim hakkına karar vermektedir⁵². TBK'nın aksine TKHK'da bu yönde bir düzenleme mevcut değildir. Ancak bu hüküm tüketici işlemleri bakımından da uygulama alanı bulmaktadır.

eBK'da *"satılanın alıcının kusuru ile yok olması"* şeklindeki ifade, TBK ile *"satılan alıcıya yüklenebilen bir sebeple yok olmuşsa"* şeklinde değiştirilmiştir. Nitekim, satılan alıcıya teslim edilerek alıcı malik kılındığından, malik olunan şeyin yok edilmesi esas olarak kusur niteliğinde değildir⁵³. Bu bağlamda, alıcının malı yok etmesi eyleminin kusura dayanması gerekmemektedir⁵⁴. Buna karşılık, satılan mücbir sebep ya da üçüncü kişinin ağır kusurundan yok olmuşsa alıcı TBK m. 228/1 gereğince sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir⁵⁵.

Satılanın yok olması halinin kapsamı geniş tutularak malın önemli ölçüde kötüleşmesi veya değerinin düşmesi durumu da bu çerçevede değerlendirilmektedir⁵⁶. Diğer bir ifadeyle, satılanın sadece yok olduğu durumda

⁵² Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 181.

⁵³ Tandoğan, **C. I.**, s. 189. Ancak Kanundaki bu değişiklik, bu konuda doktrindeki bir görüşün kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Yeni Kanunda değişiklik yapılmasaydı bile eski Kanundan da aynı sonuca ulaşılmaktaydı. Bu nedenle Kanundaki değişikliğin konuyu daha anlaşılır kılmadığı ileri sürülmektedir (Bilgin Yüce, **a.g.e.**, s. 394).

⁵⁴ Eren, **a.g.e.**, s. 133.

⁵⁵ **a.e.**

⁵⁶ Kapancı, **a.g.e.**, s. 64; Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1208.

değil, değer kaybına uğraması halinde de alıcının seçimlik hakkı bedelde indirim ile sınırlandırılmaktadır.

2. Tüketicinin Satılan Malı Başkasına Devretmesi

Alıcı satılanı bir başkasına devretmiş ise, satılan malda ortaya çıkan ayıplar sebebiyle sadece bedelde indirim hakkını kullanabilecektir⁵⁷. Hatta sözleşmeden dönme istemiyle açılan davada alıcı malı bir başkasına temlik etmişse davanın bedelde indirim yönünde devam edilmesi gerekmektedir⁵⁸. Ayrıca satılan malın devredilmesi sadece mülkiyeti değil, üçüncü kişi lehine kurulan sınırlı ayni hakları da kapsamaktadır⁵⁹.

Sözleşme konusu ayıplı malın bir başkasına devredilmesi durumunda devredilenin ayıbın varlığını bilmemesi şartı aranmamaktadır. Nitekim satıcıdan malı satın alan ilk tüketici, malı mesleki veya ticari olmayan gayeler güden ikinci tüketiciye satmaktadır⁶⁰. Malı sonradan satın alan kişi de tüketici konumundadır. Her ne kadar Kanunda sonraki tüketici açısından hüküm bulunmasa da doktrin ve Yargıtay kararları ile bu yaklaşım benimsenmiştir⁶¹.

Ayıplı olduğu bilinen malın bir başkasına temlik edilmesi durumunun seçimlik hakkın kullanılmasına engel teşkil edip etmediği doktrinde tartışmalıdır. Bu bağlamda bir görüş⁶², malın ayıplı olduğu bilinerek bir başkasına devredilmişse sözleşmeden dönme hakkından vazgeçildiğini kabul etmektedir. Bu görüşün aksine başka bir görüş⁶³, alıcının malın ayıplı olduğunu bilerek üçüncü bir kişiye satmasının kesin olarak sözleşmeden dönme hakkından vazgeçildiği anlamına gelmeyeceğini

⁵⁷ Taşınmaz üzerindeki şahsi hakların tapu siciline şerh edilmesinin devir kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin görüş için bkz. Edis, **a.g.e.**, s. 102.

⁵⁸ Yarg. 13. HD, T. 23.12.2019, E. 2019/4869, K. 2019/12921 sayılı karar için bkz. Tutumlu, **Ayıplı Mal**, s. 290.

⁵⁹ Aslan, **Tüketici**, s. 119; Ayan, **a.g.e.**, s. 32.

⁶⁰ Metin İkizler, "Tüketici İle İşlem Yapan (Sonraki) Tüketicinin Korunmasına İlişkin Görüş ve Öneriler", **MÜHF-HAD**, C. 22, S. 3, 2016, s. 1339-1340. Ancak buna rağmen ilk tüketici ve sonraki tüketici arasındaki ilişki tüketici işlemi niteliğini haiz değildir (**a.e.**, s. 1341).

⁶¹ Yarg. 4. HD, T. 8.3.2004, E. 2003/6837, K. 2004/2852 sayılı kararı için bkz. **a.e.**, s. 1345. Yargıtay'ın aksi yöndeki kararı için bkz. Yarg. 4. HD, T. 14.5.2009, E. 2008/4845, K. 2009/6847, (Çevrimiçi), <https://www.kazanci.com.tr>, E.T. 6.7.2022.

⁶² Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1208; Şeyda Dursun Karaahmetoğlu, "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **BÜHFD**, C. 11, S. 145-146, 2016, s. 956.

⁶³ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 149.

ileri sürmektedir. Bu görüşü savunanlar, malın ancak ayıplı olduğu bilinmeden temlik edildiği takdirde sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceğini ileri sürmektedir. Bu doğrultuda kurulan bir temlik ilişkisinde, malı devralan kişi ayıp nedeniyle sözleşmeden dönme hakkını kullanmışsa, bu sözleşmede satıcı ancak öncekinde alıcı konumunda olan tarafa, devreden de kendi satıcısına karşı sözleşmeden dönme hakkını ileri sürebilir⁶⁴.

Tüketici satın aldığı malı bir başkasına satmışsa diğer tüketici de garanti süresinden kalan süre içerisinde TBK m. 183 ve devamında yer alan alacağın devri düzenlemeleri gereğince seçimlik hakkını ileri sürebilecektir⁶⁵. Kaldı ki Yargıtay bir kararında⁶⁶, malın temlik edilmesinin garanti borcunu sona erdirmediğini ileri sürerek sonraki tüketicinin garanti süresi içerisinde satıcıya başvurabileceğini kabul etmiştir. Başka bir kararında⁶⁷ ise satılan mal bir başkasına temlik edilse dahi ilk tüketicinin sözleşmeye dayalı tazminat hakkının sona ermediğini ileri sürmüştür.

3. Tüketicinin Ürünün Biçimini Değiştirmesi

TBK m. 228/2 düzenlemesi uyarınca, alıcı malın biçimini değiştirmiş ise seçimlik haklarından sadece bedelde indirim hakkını kullanabilecektir. Kanun hükmünde yer alan değiştirme kavramından malın şeklinde meydana getirilen her türlü değişikliğin anlaşılması gerekmektedir⁶⁸. Değişimden kasıt, işleme karıştırma ya da birleşme hallerini de bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin, satın alınan zeytinlerden yağ ya da deriden ayakkabı üretilmişse satılan malın biçimi değiştirilmiş demektir. Buna karşılık satılan malda alıcının gözden geçirmesine bağlı olarak bir

⁶⁴ a.e.; Aslan, **Tüketici**, s. 119.

⁶⁵ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 168; Şebnem Akipek Öcal, İlhan Kara, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 75.

⁶⁶ Yarg. HGK, T. 25.11.2009, E. 2009/13-542, K. 2009/551, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 6.7.2022.

⁶⁷ Yarg. 13. HD, T. 9.3.2017, E. 2015/38333, K. 2017/2963 (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 6.7.2022.

⁶⁸ Aslan, **Tüketici**, s. 120. Benzer açıklamalar için bkz. Seda Hatunoğlu, **Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Kapsamında Satıcının Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 154.

değişiklik gerçekleştiği takdirde söz konusu hükmün uygulanması mümkün değildir⁶⁹.

II. TAZMİNAT TALEBİ

A. Genel Olarak

Satılan mal ayıplı ise tüketici ayıplı ifaya maruz kaldığından, sözleşme taraflarının edimleri arasındaki denge bozulmakta ve tüketicinin ifa menfaati zarar görmektedir⁷⁰. Tüketicinin bu mağduriyetini gidermek için TKHK m.11/6, c.2 ile TBK hükümlerine göre tazminat isteminde bulunabileceği düzenlenmiştir. Örneğin; otomobilin motor aksamında arıza çıkması sebebiyle hem bedelde indirim hakkı hem de tazminat talep edilebilir. Tüketicieye tanınan tazminat hakkı 85/374 sayılı Avrupa Birliği Direktifi dikkate alınarak düzenlenmiş ve bu doğrultuda maddenin yaptırım gücü arttırılmak istenmiştir⁷¹.

TKHK m. 11/6 hükmüne eş değer olarak TBK m. 227/2'de de alıcıya tazminat hakkı tanınmıştır. TKHK ve TBK'dan farklı olarak eBK'da alıcının seçimlik haklarla birlikte tazminat isteyebileceğine yönelik bir hüküm yoktu. Buna karşılık uygulamada tazminat istenebilmekteydi. TBK'daki değişiklik ile bu uygulama kanunlaştırılmış oldu⁷².

eTKHK'da ise m. 4/2, c. 3 hükmü uyarınca, ayıplı malın ölüm ya da yaralanmaya sebep olması veya kullanımındaki diğer mallara zarar vermesi halinde tazminat hakkı öngörülmüştü. TKHK'da ölüm veya yaralanmanın ayıplı maldan kaynaklanmasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır⁷³. Bununla birlikte, Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik⁷⁴ m. 6

⁶⁹ Kapancı, **a.g.e.**, s.64; Yavuz, **TBK Şerhi**, s. 1208.

⁷⁰ Ayşe Havutçu, "6402 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Veya Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden)", **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini**, Ankara, TBB Yayınları, 2016, s. 96.

⁷¹ Lütfü Başöz, Ramazan Çakmakçı, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2003, s. 17.

⁷² Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 201; Aydoğdu, Kahveci, **a.g.e.**, s. 170. Yarg. 13. HD, T. 4.4.1974, E. 1974/492, K. 1974/755, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.5.2022.

⁷³ Her ne kadar TKHK'da bu yönde bir düzenleme yer almasa da TKHK m. 83'ün genel hükümlere atfı ile haksız fiil sorumluluğuna ilişkin düzenlemeye başvurulabilir.

⁷⁴ R.G. Tarihi: 13.6.2003, R.G. Sayısı: 25137 (Yürürlük Tarihi: 14.6.2003).

gereğinde, ayıplı mal bir kişinin ölümüne ya da yaralanmasına neden olmuşsa, ithalatçı ve üretici kusurları olmasa bile oluşan zarardan sorumludur. İthalatçı ve üreticinin bu madde bağlamında sorumlu olabilmesi için birtakım şartların mevcut olması gerekmektedir. Nitekim ayıplı mal nedeniyle zarar gören kişi ayıbın varlığını, zararını ve ayıp ile zarar arasındaki nedensellik bağına kanıtlamalıdır⁷⁵.

Tüketicinin bedelde indirim hakkının yanında isteyebileceği bu tazminat, satış bedelinden yapılan indirime rağmen tüketicinin giderilmeyen zararlarını karşılamaya yöneliktir⁷⁶. Yoksa tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanması halinde kullanma yoksunluğunu talep etmesi mümkün değildir⁷⁷. Bunun sebebi ise satış bedelinde indirim yapılmasının yanında tüketicinin malı elinde bulundurmaya devam etmesidir.

TKHK'da yer alan tazminat talebini ayrı bir seçimlik hak olarak değil, şartları mevcut ise ek talep hakkı olarak görmek gerekmektedir⁷⁸. Sözleşmeye aykırılık nedeniyle tazminat isteyen tüketicinin ayrıca satış bedelinde indirim hakkı isteyemeyeceği, çünkü bedelden indirilecek kısmın tazminat içinde bulunduğu ileri sürülmektedir⁷⁹. Bununla birlikte, ayıplı malın kullanılmadığı dönemde tüketici başka bir mal kullanmışsa bunun da tazmininin istenebileceği kabul edilmektedir. Ancak tüketici işlemi kapsamında tedarik edilen mal için tazminat istendiğinde - ticari iş niteliğinde olmaması nedeniyle- tüketicinin kâr kaybını istemesi mümkün değildir⁸⁰.

TKHK m. 10/1'de yer alan seçimlik haklardaki süreye ilişkin altı aylık karine tazminat hakkı bakımından da uygulanmaktadır⁸¹. Satılanın tesliminden başlayarak altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıpların teslim tarihinde de var olduğu Kanunda düzenlendiğinden ispat yükü satıcıdadır.

⁷⁵ Özel, **a.g.e.**, s. 133-134. Ancak bahsi geçen hüküm, kusur sorumluluğu esasına dayanan sistemimizin Yönetmelik ile kusursuz sorumluluk halini kabul etmesi hasebiyle eleştirilmektedir (**a.e.**).

⁷⁶ Şenocak, **a.g.e.**, s. 36.

⁷⁷ Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 226.

⁷⁸ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 168; Zevkliler, Özel, **a.g.e.**, s. 176; Yeniocak, **Seçimlik Hak**, s. 707.

⁷⁹ Aydoğdu, **Ayıplı Araç**, s. 339.

⁸⁰ Bu düşünce, tüketicinin kâr elde etme amacıyla işlem yapmaması prensibinden kaynaklanmaktadır (İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 185).

⁸¹ Havutçu, **a.g.e.**, s. 112.

CISG m. 74 uyarınca satıcının sorumluluğu öngörülebilirlik prensibi ile sınırlandırılmıştır. Başka bir ifadeyle, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluğu, öngördüğü ya da öngörebileceği zararı aşamayacaktır⁸².

B. Ayıp Nedeniyle Doğrudan ve Dolaylı Zararın Tazmini Talebi

TKHK m. 11/6 uyarınca, tüketicinin TBK hükümleri kapsamında tazminat talep edebileceği belirtilmektedir. TBK m. 227/2'de seçimlik haklarla birlikte alıcının satıcıdan tazminat da talep edebileceği tanzim edilmiştir. TBK m. 229'da ise sözleşmeden dönme hakkı bakımından tazminat istemine ilişkin özel bir düzenleme mevcuttur. TBK m. 229/1, b. 3'ün : *"Ayıplı maldan doğan doğrudan zararının giderilmesi"* ile doğrudan zararın, 2. fıkradaki *"Satıcı, kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının diğer zararlarını da gidermekle yükümlüdür."* düzenlemesi gereğince dolaylı zararın talep edilmesi mümkündür. Bu bağlamda, TBK m. 229'un kapsamına hem doğrudan hem de dolaylı zararlar girmektedir⁸³.

Tüketici satışlarında sözleşmeden dönme hakkı kullanıldığında TBK m. 229 hükmü uygulanmaktadır⁸⁴. Ancak sözleşmeden dönme hakkı için getirilen bu hükmün diğer seçimlik haklar bakımından geçerli olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş⁸⁵, TBK m. 229 hükmünün diğer seçimlik haklar için de uygulanabileceğini kabul etmektedir. Bu görüş uyarınca, satıcı doğrudan zararlar bakımından kusursuz, dolaylı zararlar içinse kusuruna bağlı olarak sorumlu olacaktır⁸⁶. Bu yaklaşıma göre önemli olmayan bir ayıbın önemli zararlara sebebiyet verebilme tehlikesi vardır. Zira bedelde indirim hakkının kullanılmasıyla alıcının tam anlamıyla tatmin edilmesi mümkün olmayabilir⁸⁷. Bu nedenle hem doğrudan hem de dolaylı zararların bedelde indirim hakkı kullanıldığında da talep edilebilmesi gerekir.

⁸² Birinci Uzun, **a.g.e.**, s. 166.

⁸³ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 179.

⁸⁴ İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 185.

⁸⁵ Kalkan, **a.g.e.**, s. 234; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 226; Şahiniz, **a.g.e.**, s. 160; Atamer, **Revizyon**, s. 96; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 158; Şenocak, **a.g.e.**, s. 36; Eren, **a.g.e.**, s. 150; Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 106.

⁸⁶ Kalkan, **a.g.e.**, s. 234.

⁸⁷ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 106.

Diğer görüş ise⁸⁸, TBK m. 229'un sadece sözleşmeden dönme hakkı açısından uygulama alanı bulacağını, diğer seçimlik haklar için TBK m. 227/2'nin atfıyla m. 112 uyarınca tazminat talep edilebileceğini ileri sürmektedir. Nitekim, seçimlik haklar arasında en ağır yaptırımlara sahip olan sözleşmeden dönme hakkıdır ve satıcının kusur karinesini çürüterek sorumluluktan kurtulması isabetli değildir⁸⁹. Bu bağlamda, satıcının kusursuz sorumluluğuna da gidilebilmesi gerekmektedir. Bu görüşü savunanlar TBK m. 227'nin gerekçesinde de dönme dışındaki haklara ilişkin tazminat isteminin genel hükümlere dayandığını ileri sürmektedir.

Doktrindeki tartışmaların yanında Kanundaki ifadenin karışıklığa sebep olduğu, sadece dönme hakkı için değil bütün hakları kapsayacak şekilde düzenleme yapılması ihtiyacının olduğu, isabetli olanın ise TBK m. 226 gereğince genel hükümlere atıf yapılması gerektiği de ileri sürülmektedir⁹⁰. Öte yandan, bu tartışma TBK'daki sözleşmeden dönme dışındaki seçimlik haklar için ileri sürülmüş olup tüketici işlemlerinde tüketici lehine yorum yapılarak TBK m. 229 uyarınca satıcının kusursuz sorumluluğunun kabul edilmesi gerektiğini ileri süren yazarlar vardır⁹¹.

Yargıtay'ın⁹² genel kabulü ise TBK m. 229'un sadece sözleşmeden dönme hakkı için kullanılabileceği yönündedir. İsviçre Federal Mahkemesi de sözleşmeden dönme dışındaki seçimlik haklara dayanan tazminatın genel hükümlere göre istenebileceğini kabul etmektedir⁹³.

TBK m. 229/1-3'ün bedelde indirim hakkı bakımından da uygulanacağı görüşü kabul edildiğinde, tüketici hem doğrudan hem de dolaylı zararını talep edebilecektir. Doğrudan ve dolaylı zararın neleri kapsayacağı konusunda doktrinde

⁸⁸ Edis, **a.g.e.**, s. 96; Tandoğan, **C. I.**, s. 197-198; Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 114; Akıncı, **a.g.e.**, s. 107; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 189; Aydoğdu, **Ayıplı Araç**, s. 339; Havutçu, **a.g.e.**, s. 107; Doğan, **a.g.e.**, s. 143.

⁸⁹ Atamer, **Revizyon**, s. 95.

⁹⁰ Atamer, **Değerlendirme ve Teklifler**, s. 32-33.

⁹¹ Karakocalı, Kurşun, **a.g.e.**, s. 71.

⁹² Yargıtay'ın bir kararında, bedelde indirim hakkının kullanılmasıyla giderilemeyen zararın TBK'nın genel hükümlerine göre talep edilebileceği belirtilmiştir (Yarg. 19. HD, T. 28.6.2001, E. 2001/1069, K. 2001/5025, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 5.6.2022).

⁹³ BGE 82 II 139, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 8.8.2022.

fazlaca görüş ileri sürülmüştür. Bir görüş⁹⁴, doğrudan zararın fiili zarar anlamına geldiğini, dolaylı zararın ise yoksun kalınan kâr olarak ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Başka bir görüş⁹⁵, doğrudan zarardan menfi zarar, dolaylı zarardan ise müspet zararın anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir. Son olarak bir kısım yazar⁹⁶, doğrudan-dolaylı zarar ayrımını illiyet bağının yoğunluk ve zayıflık durumuna göre değerlendirmektedir. Nitekim Roma Hukuku'nda da zararın tespitinde illiyet bağı dikkate alınmaktaydı⁹⁷. Ancak Yargıtay sözleşmeden dönmeye ilişkin bazı kararlarında talep konusunu doğrudan-dolaylı zarar olup olmamasından bağımsız olarak menfi zarar kapsamı ile sınırlandırmıştır⁹⁸.

Doğrudan zarar ayıp zararı olarak ifade edilmekteyken, dolaylı zarar yani ayıbyı takip eden zarar ile malın ayıplı olması sebebiyle tüketicinin hukuken korunan kümülatif menfaatlerinin ihlaline neden olan zararlar ifade edilmektedir⁹⁹. Doğrudan zarar, tüketicinin sözleşme kapsamında elde edeceğine güvendiği edimin zarar görmesi sebebiyle satıcının kusuru aranmaksızın talep edebileceği zarar kalemidir. Dolaylı zarar ile de tüketici yoksun kalınan kârı talep edebilir.

Örneğin, öğrenci servisine çarparak onun telef olmasına sebep olunmuşsa, bu servisin değeri servis sahibinin malvarlığında azalmaya sebebiyet verdiğinden

⁹⁴ Gümüş, **Kısa Ders Kitabı**, s. 90; Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 155. Bu görüşü benimseyen İsviçre Federal Mahkemesinin eski tarihli kararı için bkz. BGE 79 II 380, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022.

⁹⁵ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 175; Tandoğan, **C. I**, s. 193; Edis, **a.g.e.**, s. 115. Aksi görüşte olan yazarlar, doğrudan zarar menfi zarar olarak kabul edildiği takdirde tüketici ya da satıcıya karşı sorumlu olabilecek kişilerin kusurlu olmadıklarını ispatlamak suretiyle sorumluluktan kurtulabileceğini ifade etmektedir (Şahiniz, **a.g.e.**, s. 125).

⁹⁶ **a.e.**, s. 145; Mehmet Serkan Ergüne, **Olumsuz Zarar**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008, s. 66; Murat Topuz, **Maddi Zarar Ve Bu Zararın Belirlenmesi**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 102. İlliyet bağı çerçevesinde Türk ve İsviçre Hukuklarında uygun illiyet teorisi benimsenmektedir. Buna göre, hayatın olağan akışı içerisinde ortaya çıkan zarar bir eylemin olağan sonucu olarak görülüyorsa illiyet bağı mevcut demektir (**a.e.**, s. 104). İsviçre Federal Mahkemesi'nin bahse konu yaklaşımı benimseyerek verdiği kararı için bkz. BGE 133 III 257, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022.

⁹⁷ Topuz, **a.g.e.**, s. 103.

⁹⁸ Yarg. 13. HD, T. 6.12.1990, E. 1990/4611, K. 1990/8265, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 6.7.2022. Gümüş, **Kısa Ders Kitabı**, s. 91. Doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı haksız fiilde ortadan kalkmasına rağmen TBK m. 229 'da varlığını korumaktadır (**a.e.**, s. 117).

⁹⁹ Kalkan, **a.g.e.**, s. 233; Tiryaki, **a.g.e.**, s. 115. Yargıtay bir kararında kredi faizini dolaylı zararın kapsamı dışında tutmuştur. Ayrıca TKHK m. 11/6'da yer alan tazminatın kapsamına dolaylı zararı da dahil etmiştir (Yarg. 3. HD, T. 8.4.2021, E. 2020/7579, K. 2021/3859, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 5.5.2022).

doğrudan zarardır. Ayrıca servisteki zarar sebebiyle öğrencilerin taşınamamasından kaynaklanan kazanç kaybı dolaylı zarar kapsamına girmektedir¹⁰⁰.

C. Ayıp Nedeniyle Manevi Tazminat Talebi

Tüketicinin ayıplı mal sebebiyle uğradığı zarar doğrudan ve dolaylı zararlarla sınırlı değildir. Satılan maldaki ayıp nedeniyle tüketicinin kişilik hakkı da ihlal edilmişse TBK m. 58 ve m. 24 hükümlerine dayanarak manevi tazminat talebinde bulunulabilir¹⁰¹. Ayıplı mal sebebiyle manevi tazminat talep edilebilmesi için esas olarak kişilik hakkının zedelenmesi gerekmektedir. Tek başına sözleşmeye aykırı edim ifa edilmesi manevi tazminatı gerektirmez¹⁰².

Tüketici hukuku bağlamında tazminat isteminde bulunabilmek için taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin var olması gerekir. Diğer bir ifadeyle haksız fiile dayanan tazminat istemleri tüketici hukuku çerçevesinde yer almadığından genel mahkemelere başvurulmalıdır¹⁰³.

Ayıplı maldan kaynaklanan manevi tazminat talebi için kişilik haklarının zedelenmesine sebep olan durumun hukuka aykırı olması gerekir. Nitekim Yargıtay'ın¹⁰⁴ bir kararında sel baskını hukuka aykırı bir durum olmadığından manevi tazminat talebi reddedilmiştir. Başka bir kararda¹⁰⁵ ise satın alınan dairenin vaat edilenden küçük olması sebebiyle her ne kadar manevi tazminat talep edilmişse de sözleşmeye aykırılık halinin kişilik haklarının zarar görmesine sebep olmayacağı gerekçesiyle ayıplı mala dayanan manevi tazminat istemi reddedilmiştir. Bunlarla birlikte örneğin, tüketici sipariş ettiği yemekten zehirlenmişse ya da kozmetik

¹⁰⁰ Benzer yönde örnekler için bkz. M. Kemal Oğuzman, M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s. 43.

¹⁰¹ Öğretide tüketiciye maddi tazminata ek olarak manevi tazminat isteminde bulunma imkanı verilmesinin tüketicinin daha etkili bir şekilde korunmasını sağladığı ifade edilmektedir (Özel, **a.g.e.**, s. 134). Bunun dışında Roma Hukuku'nda manevi zararların tazmini *actio iniuriarum* ile mümkündü (Topuz, **a.g.e.**, s. 172).

¹⁰² Kara, **Tüketici**, s. 383.

¹⁰³ Mehmet Akif Tutumlu, **Tüketici Hukukunda Manevi Tazminat Davası**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 211.

¹⁰⁴ Yarg. 13. HD, T. 18.1.2018, E. 2015/34297, K. 2018/302; Yarg. 13. HD, T. 19.4.2017, E. 2017/4033, K. 2017/4696, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022.

¹⁰⁵ Yarg. 13. HD, T. 16.3.2017, E. 2015/17997, K. 2017/3268, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 8.6.2022.

ürününün cildinde oluşturduğu lezyonlardan kaynaklanan ruhsal üzüntü sebebiyle manevi tazminat talep edebilir.

TBK ile manevi tazminat bakımından ağır kusur ve ağır zarar şartı kaldırılmış, kusur ve zarar bulunması yeterli görülmüştür¹⁰⁶. Ancak tüketicinin uğradığı zarar ağır ise hükmedilecek tazminat miktarı ile tüketicilerin satıcı karşısında daha etkin korunması sağlanabilir¹⁰⁷.

Manevi tazminat istemiyle açılan davaların kısmi dava¹⁰⁸ ya da belirsiz alacak davası şeklinde açılmayacağı Yargıtay kararlarıyla kabul edilmiştir. Nitekim Yargıtay bir kararında¹⁰⁹ manevi tazminat istemini belirsiz alacak davasının dışında tutmuştur.

Tüketicinin manevi tazminat istemiyle açtığı davada 50.000 TL manevi tazminat talep edilmesine rağmen hâkim takdir yetkisine dayanarak 10.000 TL'sine hükmetmişse tüketicinin davayı kazanıp kazanmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Esasen tüketici davayı kazanmışsa da kaybedilen miktar yönünden yargılama gideri ve vekâlet ücreti sorumluluğu doğmaktadır. Bu bağlamda doktrinde bir görüş¹¹⁰, tüketicinin açtığı davada haklı olduğu açık ise yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden tüketicinin davayı kaybetmesine neden olacak bir durum ortaya çıkarılmaması gerektiğini ileri sürmektedir.

¹⁰⁶ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 177; Zevkliler, Özel, **a.g.e.**, s. 184. Buna karşılık, Yargıtay kararlarında manevi tazminat dar yorumlanmakta ve eBK m. 49 hükmüne dayanarak ağır kusur ve ağır zarar şartı aranmaktadır.

¹⁰⁷ **a.e.**

¹⁰⁸ Yarg. HGK, T. 29.6.2011, E. 2011/364, K. 2011/453, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022.

¹⁰⁹ Yarg. 17. HD, T. 18.3.2014, E. 2013/4418, K. 2014/3836, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022. Buna karşılık doktrinde manevi tazminat talebiyle belirsiz alacak davasının açılabilmesi ileri sürülmektedir. Nitekim ayıp oranında bedelde indirimin tespiti için nispi metoda göre bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğinden tüketicinin uzman raporu alarak bu tespiti yaptırması kendisinden beklenmemelidir. Açıklanan nedenle Yargıtay'ın bu yöndeki kararları eleştirilmektedir (Evrin Erişir, "Belirsiz Alacak Davasının Tüketici Hukukunda Gösterdiği Özellikler", **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım**, ed. Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlioğlu, Zeliha Gizem Sayın, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 102).

¹¹⁰ Gökyayla, **a.g.e.**, s. 25-26.

D. Bedelde İndirim Hakkını Kullanmaksızın Doğrudan Tazminat Talebinde Bulunma

TKHK m. 11/6'da tüketicinin diğer haklarla birlikte tazminat isteminde bulunabileceği kabul edilmiştir. Ancak sadece tazminat talebinde bulunmasına yönelik hükme yer verilmemiştir. Buna karşılık TBK m. 227/2'de genel hükümler uyarınca tazminat talep edilebileceği açıkça belirtilmiştir. TKHK m. 11/6 düzenlemesinin atfıyla tüketici işlemlerinde de TBK m. 112'ye göre tazminat isteminde bulunulabilir. Ancak bu hükme dayanan tazminat hakkı seçimlik haklardan bağımsız bir şekilde kullanılabilir¹¹¹.

Seçimlik haklar kullanılmaksızın doğrudan TBK m. 112'ye göre tazminat talep edilmişse ayrıca bedelde indirim talebinde bulunulamayacağı, TBK m. 112 hükmünün tüketiciler için ek bir teminat niteliğinde olduğu ileri sürülmektedir¹¹². THKH m. 11/6 hükmü ile TBK'dan farklı bir düzenlemeye yer verilmiştir. TBK m. 227/2 hükmü TKHK m. 11/6'ya göre tüketici için daha avantajlıdır¹¹³. Nitekim TBK'da ayrıca tazminat talep edilebileceği açıkça düzenlenmiştir. TKHK'da bu yönde bir hüküm bulunmamasının bilinçli bir şekilde yapıldığı doktrinde ileri sürülmektedir¹¹⁴.

Bununla birlikte, TKHK m. 11/6 hükmünden seçimlik haklar kullanıldığı takdirde tazminat talep edilebileceği anlamı çıktığı ileri sürülmektedir¹¹⁵. Ancak TKHK m. 83 düzenlemesine dayanarak genel hükümler uyarınca sadece tazminat isteminde de bulunabileceğinde duraksama yoktur. Nitekim tüketici malı elinde tutmak ve ayıp nedeniyle tazminat talep etmek istiyorsa, bedelde indirim hakkını kullanmaksızın doğrudan tazminat talebinde bulunabilmelidir¹¹⁶. Bu şekilde ayıp oranında bedelde yapılacak indirim miktarı ile tazminat bedelini azaltma rizikosu ortadan kaldırılacaktır.

¹¹¹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 178; Zevkliler, Özel, **a.g.e.**, s. 186.

¹¹² **a.e.**

¹¹³ Özdemir, **Ayıp**, s. 189.

¹¹⁴ **a.e.** ; Kahveci, **a.g.e.**, s. 122-123.

¹¹⁵ Havutçu, **a.g.e.**, s. 109.

¹¹⁶ Müller-Chen, **a.g.e.**, s. 848.

Alman satış hukukunda alıcının sadece tazminat talep etmesi "*nitelikli tazminat*" olarak adlandırılmaktadır¹¹⁷. Bedelde indirim hakkı kullanıldıktan sonra sözleşme hâlâ ayakta olduğu için nitelikli tazminat talebinde bulunulması mümkündür. Bunun aksine nitelikli tazminat hakkı kullanılması ile sözleşme sona ereceğinden hakkın sonradan bedelde indirim yönünde değiştirilmesi mümkün değildir¹¹⁸.

E. Tazminat Talebinden Sorumlu Olacak Kişiler

Tüketici bedelde indirim seçimlik hakkını sadece satıcıya yöneltebilmektedir. Aynı doğrultuda bedelde indirim seçimlik hakkının kullanılmasından doğan masraflar için de sadece satıcı sorumludur. Doktrinde bir görüş¹¹⁹ masraflar için geçerli olan bu durumun tazminat talebi açısından da geçerli olması gerektiğini kabul etmektedir. Yine bu doğrultuda diğer bir görüş¹²⁰, sözleşmenin karşı tarafı satıcı olduğu için TBK m. 112 gereğince kullanılacak tazminat isteminden sadece satıcının sorumlu olduğunu kabul etmektedir. Başka bir görüş¹²¹, tazminat yönünden sadece satıcının sorumlu olduğunu kabul etmekle birlikte, diğer sorumlulara karşı da dava açılabileceğini ancak bunun haksız fiil niteliğinde olacağını ileri sürmektedir. Diğer bir görüş¹²² ise, masraflar dışında kalan tüm zararlardan hangi hakkın kullanıldığı fark etmeksizin üretici, ithalatçı ve satıcının müteselsilen sorumlu olduğunu kabul etmektedir. Ancak bu görüşü savunanlar, satılndaki ayıptan kaynaklanan zarar, tüketici veyahut tüketicinin sorumlu olduğu bir kişinin fiilinden ileri gelmişse, bütün koşullar göz önünde bulundurulmak suretiyle üretici veya ithalatçının

¹¹⁷ Stöber, **a.g.e.**, s. 171.

¹¹⁸ **a.e.**

¹¹⁹ Aslan, **Tüketici**, s. 210.

¹²⁰ Zevkliler, Özel, **a.g.e.**, s. 186.

¹²¹ Aydoğdu, **Tüketici**, s. 188.

¹²² Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 105; Özel, **a.g.e.**, s. 134. eTKHK döneminde üretici ve ithalatçının ayıplı maldan kaynaklanan zarardan kurtulma halleri için bkz. Şerife Gül Özdemir, Cahide Gülnur Sarı, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, İstanbul, Yıldızlar Matbaacılık, 2006, s. 21. Ancak üretici ve ithalatçının zarardan kurtulması tüketici aleyhine sonuçlar oluşturabileceğinden üretici ve ithalatçının sorumluluğunun tehlike sorumluluğu olarak nitelendirileceği bir yasal düzenleme yapılması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Halûk Tandoğan, **Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlanması**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s. 43.

sorumluluğunun sınırlandırılabilceğı gibi ortadan da kaldırılabilceğini belirtmektedir¹²³.

III. ZAMANAŞIMI

A. Genel Olarak

TKHK m. 12/1'e göre tüm seçimlik hakların kullanımı bakımından geçerli olmak üzere, ancak iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde bedelde indirim hakkı kullanılabilir¹²⁴. Zamanaşımı süresi satım konusu malın tüketiciye teslimi anından itibaren işlemeye başlamaktadır. eTKHK'da da zamanaşımı süresinin başlangıcı aynı şekildeydi¹²⁵. Bu bağlamda, devir dolaylı zilyetlik şeklinde olsa bile tüketici dolaysız zilyet kılınmadan zamanaşımı süresi işlemeye başlamayacaktır¹²⁶.

TKHK uyarınca taşınır mallar için teslim tarihinden itibaren iki yıl, taşınmaz mallar içinse teslimden itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi mevcuttur. eTKHK'nın 4. maddesinde zamanaşımı iki yıl olarak düzenlenmiş olup TKHK'da bu konuda değişiklik yapılmamıştır¹²⁷. eBK'da seçimlik haklar için öngörülen zamanaşımı süresi bir yıl iken eTKHK m. 4/4 ile uyum sağlamak adına bu süre TBK ile iki yıla çıkartılmıştır¹²⁸. AB Yönergesi m. 5 ile seçimlik hakların kullanılması bakımından iki yıllık süre bulunmakta olup TKHK'daki zamanaşımı düzenlemesi ile aynı doğrultudadır.

¹²³ TBK'daki nedensellik bağıni kesen sebepler haksız fiil sorumluluğunu yok etmekte ancak, illiyet bağıni kesen sebepler haksız fiil sorumluluğunu ortadan kaldırmayıp tazminat bedelinde indirim yapılmasını sağlamaktadır (Özel, **a.g.e.**, s. 134).

¹²⁴ Zamanaşımı süresi bitimine kadar tüketicinin ayıp dolayısıyla hangi hakkı kullandığını bildirmesinin gerekli olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu noktada, ihbarda bulunurken hangi hakkın tercih edildiğinin belirtilmesi şartı aranmadığından zamanaşımı süresi bitinceye kadar seçimlik hakkın kullanılabilceğı kabul edilmektedir (Edis, **a.g.e.**, s. 98; Gümüş, **Kısa Ders Kitabı**, s. 86).

¹²⁵ Mehmet Erdem, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 228. Sadece ayıpsız misli ile değişim ve ücretsiz onarım haklarında ithalatçı ya da üreticiye başvurma hakkı vardır. Ancak tüketicinin satıldaki ayıp nedeniyle söz konusu seçimlik haklarını üretici veya ithalatçıya yöneltmesi zamanaşımı süreleri açısından mağduriyet yaşamasına sebep olabilir. Bu nedenle üretici ve ithalatçıya karşı ileri sürülebilecek talepler bakımından zamanaşımı süresinin malın tüketiciye tesliminden itibaren başlaması bu durumun önüne geçmek adına isabetli olmuştur. Aksi halde üretici malı imal ettikten sonra mal satıcıya ulaşana kadar zamanaşımı süresi işlemeye başlayacak ve hak kaybına sebep olacaktır (Atamer, **Revizyon**, s. 100).

¹²⁶ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 126.

¹²⁷ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 145.

¹²⁸ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 125.

Manevi tazminat talebine ilişkin zamanaşımı konusunda TKHK'da hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle TBK m. 146 uyarınca manevi tazminat istemi on yıllık zamanaşımına tabidir¹²⁹.

Bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi için herhangi bir bildirim şartı aranmamaktadır. TKHK'da yer alan iki yıllık zamanaşımı süresi, tüketici aleyhine öngörülen bildirim şartı kaldırıldığından bildirim için bir üst sınır olarak nitelendirilemez¹³⁰. Ayrıca TKHK m. 12/2'de ikinci el satışlar bakımından uygulanması gereken asgari zamanaşımı süresi taşınır için bir yıl, konut ya da tatil amaçlı taşınmazlar için ise üç yıl olarak düzenlenmiştir.

Bununla birlikte eTKHK m. 4/4, c. 4'te : *"Ayıplı malın neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak talepler ise üç yıllık zamanaşımına tabidir"* hükmü yer almaktaydı. Bununla sözleşme dışındaki haksız fiil sorumluluğuna yönelik taleplere işaret edilmekteydi¹³¹. Ancak söz konusu hüküm TKHK ile kaldırılmıştır.

İsviçre Borçlar Kanunu'nda eser ile satış sözleşmeleri kapsamında ayıp sorumluluğu açısından zamanaşımı süresinde 16 Mart 2012 tarihli İsviçre Federal Kanunu ile değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik ile malın tesliminden itibaren bir yıl olan zamanaşımı süresi iki yıl olarak değiştirilmiştir¹³².

Bedelde indirim hakkı baskın görüş uyarınca yenilik doğuran bir haktır. Bu durumda yenilik doğuran hakların özellikleri bedelde indirim hakkına da sirayet etmektedir. Ancak kural olarak yenilik doğuran haklar hak düşürücü süreye tabi iken TKHK m. 12'de süreler zamanaşımı başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme, Kanun'daki bu sürelerin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı süresi

¹²⁹ Tutumlu, **Manevi Tazminat**, s. 253.

¹³⁰ Doğan, **a.g.e.**, s. 154.

¹³¹ Çiğdem Kırcı, **Ürün Sorumluluğu**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2007, s. 246. 1985 tarihli 85/374/EEC nolu Ayıplı Ürünlerden Doğan Sorumluluk Direktifi m. 10/1, c. 1'de, söz konusu direktifte belirtilen zararların giderilmesine ilişkin işlemler bakımından üç yıllık zamanaşımı süresinin üye devletler tarafından belirlenebileceği hükmü yer almaktadır. eTKHK m. 4/4, c. 4 hükmü ile Direktifin 10. ve 11. maddeleri benzer bir düzenlemeydi. Ancak Kanunda kullanılan bu ifadenin karışıklığa sebep olduğu ifade edilerek söz konusu hükmün eTKHK m. 4/2, c. 4 gereğince ölüm ve vücut bütünlüğünün ihlal edilmesi durumlarında geçerli olduğu belirtilmekteydi (**a.e.**)

¹³² Söz konusu değişiklik hakkındaki detaylı görüşler için bkz. Murat Aydoğdu, Serdar Nart, "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Satış ve Eser Sözleşmelerinde Ayıp Sorumluluğuna Yönelik Zamanaşımı Hükümlerini (Art. 210 ve 371 Or) Revize Eden 16 Mart 2012 Tarihli İsviçre Federal Kanunu'nun Değerlendirilmesi", **TBB Dergisi**, 2018, s. 458.

mi olduğu yönünde tartışmalara yol açmıştır. Bir görüş¹³³, TKHK'da bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi için öngörülen süre zamanaşımı başlığında ele alındığından hakkın zamanaşımına tabi olduğunu ileri sürmektedir. Ancak bu görüşte olanlar sadece seçimlik hakların değil, ayıptan doğan tazminat hakkının da zamanaşımına tabi olacağını kabul etmektedir¹³⁴. Diğer bir görüş¹³⁵, bedelde indirim hakkını yenilik doğuran hak olarak nitelendirerek hak düşürücü süre çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Ancak bu görüşü savunanlar¹³⁶ seçimlik hakların kullanılmasının yenilik doğuran hak niteliğinde olduğunu, hakkın kullanılması ile ortaya çıkan taleplerin bir alacak hakkı vasfını haiz olduğunu ileri sürerek alacak hakkına dayanan taleplerin zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmektedir. Bu doğrultuda, zamanaşımı süresinin sona ermesi, seçimlik hakkın kullanılabilmesinin önünde bir engel olarak görülmemektedir¹³⁷. Diğer bir ifadeyle, zamanaşımı süresi sona erse dahi hakkın ileri sürülebilmesi mümkündür. Başka bir görüş¹³⁸, TKHK'daki zamanaşımı sürelerini "*atipik zamanaşımı süresi*" şeklinde nitelendirmektedir. Nitekim TBK m. 146'daki zamanaşımı süreleri alıcının ayıbı öğrenmesiyle başlarken, seçimlik haklarda teslimden itibaren başlamaktadır.

Kanaatimizce hakkın kullanım süresi TKHK'da açıkça zamanaşımı başlığı altında düzenlendiğinden tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanması zamanaşımına tabidir. Bedelde indirim hakkı her ne kadar yenilik doğuran hak niteliğinde olsa da Kanun düzenlemesinden zamanaşımına tabi olduğu anlaşılmaktadır¹³⁹.

¹³³ Tandoğan, C. I, s. 201; Aslan, **Tüketici**, s. 121; Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 155; Edis, **a.g.e.**, s. 99; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 188; Ahmet Türkmen, "Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal Ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı Ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi", **DEÜHFD**, C. 16, Özel Sayı, 2014, s. 3392.

¹³⁴ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 155.

¹³⁵ Buz, **a.g.e.**, s. 262; BGE 116 II 314, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022.

¹³⁶ Buz, **a.g.e.**, s. 265; Yücer Aktürk, **Gözden Geçirme ve Bildirim**, s. 241.

¹³⁷ Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1031.

¹³⁸ Yücer Aktürk, **Gözden Geçirme ve Bildirim**, s. 242, dp. 700'den naklen.

¹³⁹ TBK m. 231/1 hükmü uyarınca ayıp def'i yoluyla zamanaşımı süresi geçtikten sonra da bedelde indirimin ileri sürülebilmesi mümkündür. Hak düşürücü süreye tabi olsaydı zamanaşımı süresi geçtikten sonra bedelde indirim hakkı def'i yoluyla satıcıya yöneltilemezdi (Detaylı açıklamalar için bkz. 3. Bölüm, III, C).

Ayıptan kaynaklanan seçimlik hakların zamanaşımına tabi olduğunu kabul edenler¹⁴⁰, zamanaşımının durması ve kesilmesi yönündeki TBK m. 153-154 hükümlerinin uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda zamanaşımı süresinin kesilmesi ya da durması diğer haklara da etki edecektir¹⁴¹. Başka bir ifade ile bedelde indirim hakkı için kesilen veya duran zamanaşımı, misli ile değişim ya da onarım hakkı bakımından da geçerli olmaktadır.

Tüketicinin zamanaşımı süresi bitimine kadar seçimlik hakkını kullanmaması satıcı bakımından hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu durumda, satıcıya tüketicinin sözleşmeden dönme hakkını kullanması yönünde uygun bir süre vermesi ile kalan sürenin tükenmesi gerektiğini ileri süren yazarlar vardır¹⁴². Bu şekilde satıcının hak kaybına uğraması engellenebilecektir. Bu durumun aksine, satıcı, tüketicinin seçimlik hakkını kullanmasına onun talebini yerine getireceği şeklinde bir güven uyandırarak engel olmuşsa zamanaşımının ileri sürülmesi mümkün değildir¹⁴³.

Kanunda düzenlenen süre içinde tüketici hakkını kullanmazsa, satıcı hakkın zamanaşımına uğradığını ileri sürebilir. Ancak zamanaşımının yargılamada hangi aşamada ileri sürülebileceği konusunda Kanunda bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda zamanaşımı def'inin dava dilekçesine cevap süresi içerisinde ileri sürülmesi gerekir. Ancak bu süre içinde ileri sürülmemiş olsa dahi HMK m. 176/1 hükmünün gerekçesinde ilk itiraz niteliğinde olmayan zamanaşımının ıslah yoluyla sonradan ileri sürülebileceği kabul edilmiştir¹⁴⁴. Bu doğrultuda satıcı, seçimlik hakkın zamanaşımına uğradığı iddiasını cevap dilekçesini verdikten sonra da ileri sürebilecektir.

B. Satıcının Hilesi veya Ağır Kusuru

TKHK m. 12/3 gereğince satıcı maldaki ayıbı ağır kusuru veya hilesi ile gizlemişse TKHK'daki zamanaşımı sürelerinden faydalanamaz. TBK'da ağır kusur kavramı kullanılmış olup hile kelimesine yer verilmemiştir. Bu bağlamda, TBK

¹⁴⁰ Karakocalı, Kurşun, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁴¹ Tandoğan, **C. I**, s. 201; Gümüş, **C. I**, s. 138.

¹⁴² Aral, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 149.

¹⁴³ Yarg. HGK, T. 12.5.1965, E. 1965/5, K. 1965/203 sayılı karar için bkz. Yavuz, **Ayıp**, s. 298.

¹⁴⁴ Mehmet Akif Tutumlu, **Zamanaşımı Def'i**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 77-78.

çerçevesinde hileli hallerin de ağır kusur kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁴⁵.

TKHK m. 12/3 hükmünde belirtilen durumlar mevcut ise "*zamanaşımı hükümleri uygulanmaz*" denmektedir. Hükmün bu lafzından yola çıkarak doktrinde bir görüş¹⁴⁶, tüketici işlemlerinde TBK m. 231/2'deki genel zamanaşımı hükümlerinin uygulanabileceğini ileri sürmektedir. Nitekim TBK m. 231/2'deki iki yıllık zamanaşımı süresinden faydalanılamayacağı hükmünün karşıt anlamından TBK m. 146'daki on yıllık zamanaşımının uygulanabileceği anlaşılmaktadır¹⁴⁷. Benzer durumun tüketici işlemleri için de geçerli olması gerektiği kabul edilmektedir. Bu görüşte olan yazarlar, söz konusu yaklaşım benimsenmediği takdirde tüketiciye hiçbir şekilde zamanaşımına uğramayacak bir hak tanınmış olacağını ve bunun da TMK m. 2'ye aykırılık teşkil edeceği belirtmektedir¹⁴⁸. Bu nedenle TKHK m. 12/3'ün gerekçesindeki ağır kusur veya hile yoluyla ayıbın tüketiciden gizlenmesi halinde satıcının zamanaşımı süresinden yararlanamayacağı yönündeki açıklamanın bir anlam ifade etmeyeceği kabul edilmektedir¹⁴⁹. Bu görüşün aksine başka bir görüş¹⁵⁰, on yıllık zamanaşımı süresinin burada uygulanamayacağını kabul etmektedir. Kanaatimizce satıcının ağır kusur ya da hilesiyle ayıp gizlenmişse de tüketicinin seçimlik hakkını kullanabilmesi TBK m. 146 uyarınca on yıllık zamanaşımına tabidir. Aksi halde tüketici süresiz seçimlik haklara sahip olacak ve bu durum hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir.

Ayrıca TBK m. 231 ile taşınır satışlarında satıcının ağır kusuru bulunduğu takdirde iki yıllık zamanaşımı süresinin uygulanmayacağı belirtilmesi rağmen herhangi bir üst sınıra yer verilmemiştir. Bu belirsiz durum karşısında doktrinde bir görüş¹⁵¹, TBK m. 244/3'te yer alan binaların satışı için öngörülen yirmi yıllık sürenin taşınırlar için de geçerli olması gerektiğini ileri sürmektedir.

¹⁴⁵ Aslan, **Tüketici**, s. 121.

¹⁴⁶ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 128; Doğan, **a.g.e.**, s. 154; Yılmaz Aslan, **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, 2015, s. 180-181; Atamer, Baş, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁴⁷ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 126; İnceoğlu, **a.g.e.**, s. 201.

¹⁴⁸ Aslan, **2015**, s. 181.

¹⁴⁹ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 128.

¹⁵⁰ Yavuz, **Ayp**, s. 63; Öcal, Kara, **a.g.e.**, s. 74.

¹⁵¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 102.

Satılndaki ayıp, servisin ağır kusurundan kaynaklanmışsa zamanaşımı def'i ileri sürülemez. Nitekim Yargıtay bir kararında¹⁵², yetkili servisin aracın onarımı için tüketiciyi oyalaması ve arızanın süreklilik arz etmesi halinde ortada hilenin bulunduğu gerekçesiyle tüketiciye karşı zamanaşımı def'inin ileri sürülemeyeceğini kabul etmiştir.

C. Ayıp Oranında Bedelde İndirim Hakkının Def'i Olarak Kullanılması

Zamanaşımı süresinin geçmiş olması tüketicinin seçimlik haklarını kullanmasına engel değildir. Satılan malın ayıplı olduğu zamanaşımı süresi geçtikten sonra anlaşılmışsa ayıptan kaynaklanan seçimlik haklar def'i yoluyla satıcıya yöneltilebilir¹⁵³. TBK m. 231/1 uyarınca zamanaşımı süresi içinde satıcıya ayıp ihbarında bulunulmuşsa, zamanaşımı süresi geçmiş olsa bile def'i yoluyla hakkın kullanılabilmesi mümkündür. Ayıptan doğan def'i hakkı, satılan malın ayıplı çıkması halinde -ayıptan doğan sorumluluk hükümlerine dayanabilmek için gerekli olan şartlar da yerine getirilmesi koşuluyla- zamanaşımı süresi geçtikten sonra dahi seçimlik hakların kullanılabilmesine fırsat veren hukuki bir imkândır¹⁵⁴.

Def'i yoluyla kullanılan bedelde indirim hakkı alıcı bakımından kısıtlı bir koruma sağlamaktadır. Başka bir ifade ile alıcının def'i yoluyla ileri sürebileceği tek husus ayıp oranında ortaya çıkan indirim bedeline ilişkin olacaktır¹⁵⁵. Ancak buradaki def'i hakkının farklı yorumlanması gerektiği, nitekim TBK m. 231/1'deki def'i hakkının dayanağını maddi hukuktan değil, zamanaşımına uğramayan yenilik doğurucu haklardan aldığı ileri sürülmektedir¹⁵⁶.

Ayıptan doğan def'i hakkının hukuki niteliği doktrinde oldukça tartışmalı bir konudur. Bir kısım yazar def'i bağlamında hakkın niteliği tespit edilirken seçimlik

¹⁵² Yarg. HGK, T. 5.10.2005, E. 2005/4487, K. 2005/553, (Çevrimiçi), <https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 5.6.2022.

¹⁵³ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 147. İsviçre Borçlar Kanunu m. 210/5'in dayanağını oluşturan eski İsviçre Borçlar Kanunu m. 258'de def'i yoluyla ayıptan doğan seçimlik hakların ileri sürülebileceği daha somut bir şekilde tanzim edilmişti (Doğan Kara, "Satış Sözleşmesinde Alıcının Ayıptan Def'i Hakları", **Prof. Dr. Hâluk Burcuoğlu'na Armağan**, C. 2, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 1202).

¹⁵⁴ **a.e.**, s. 1198.

¹⁵⁵ **a.e.**, s. 1237.

¹⁵⁶ **a.e.**, s. 1202.

haklara göre ayırım yapmaktadır. Nitekim bazı yazarlar¹⁵⁷ zamanaşımı süresi sona erdikten sonra sadece bedelde indirim ve dönme hakkının def'i yoluyla ileri sürülebileceğini kabul etmektedir. Başka bir görüş¹⁵⁸ seçimlik haklara göre ayırım yapılmasının isabetli bulmamaktadır. Bu görüşe göre¹⁵⁹, bedelde indirim hakkının zamanaşımı süresinde ya da sonrasında ileri sürülmesinde bir farklılık bulunmadığından "*bedel indirimi seçimlik hakkının def'i yoluyla kullanılması*" tabiri isabetlidir. Farklı görüşte olanlar¹⁶⁰ ise, haklar bakımından ayırım yapmaksızın ayıptan doğan def'i hakkını "*sürekli def'i*" olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda, alıcı def'i yoluyla satış bedelinden daha az bir borcu olduğunu ileri sürebilecektir.

TBK m. 231/1 kapsamında zamanaşımı süresi geçtikten sonra da bedelde indirim hakkının kullanılabilir. Ancak bedelde indirim hakkını kullanmak isteyen alıcı, satış bedelinin bir kısmını ödedikten sonra malın ayıplı olduğunu anlamışsa ve zamanaşımı süresi de dolmuşsa fazla ödenen bedelin iadesi istemi zamanaşımına uğrayacaktır¹⁶¹. Alıcı her ne kadar fazla ödenen kısmın iadesini talep etse de satıcı zamanaşımı def'ine dayanarak talebi etkisiz kılabilir.

Def'i yoluyla bedelde indirim hakkının ne zaman ileri sürülebileceği TBK'da düzenlenmemiştir. Bu konuda bir görüş¹⁶², TBK m. 146 gereğince on yıllık zamanaşımı süresi içinde hakkın ileri sürülebileceğini kabul ederken, diğer bir görüş ise herhangi bir süreye tabi olmadığını belirtmektedir¹⁶³. Ayıptan doğan def'i hakkı ile yenilik doğurucu nitelikte olan hakların ileri sürülme şekli farklıdır. Yenilik

¹⁵⁷ Buz, **a.g.e.**, s. 96; Serozan, **Dönme**, s. 300-301.

¹⁵⁸ Kara, **a.g.e.**, s. 1197. Aksi görüşte olan yazarların Alman Hukuku'nda bulunan "*ayıp def'i*" prensibini kabul etmesi nedeniyle böyle bir yaklaşımı benimsedikleri ileri sürülmektedir. Ancak TBK ve İsviçre Borçlar Kanunu'nda benzeri bir kurum bulunmadığından söz konusu görüş isabetli bulunmamaktadır (**a.e.**).

¹⁵⁹ **a.e.**, s. 1236-1237.

¹⁶⁰ Tandoğan, **C. I**, s. 202; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 101; Yavuz, **Ayıp**, s. 181; Gümüş, **Kısa Ders Kitabı**, s. 99. Antalya, zamanaşımına uğramış tüm alacakların borçlu bakımından doğal bir borç olduğunu ileri sürerek sürekli def'i niteliğinde olduğunu kabul etmekle birlikte, TBK m. 231/1'de düzenlenen def'inin bağlı olduğu bir temel ilişki olduğundan bağımlı def'i niteliğinde olduğunu belirtmektedir (O. Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. V/1, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 94).

¹⁶¹ Kara, **a.g.e.**, s. 1238.

¹⁶² Gümüş, **Kısa Ders Kitabı**, s. 99.

¹⁶³ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 165; Kara, **a.g.e.**, s. 1221.

doğurucu haklardan hangisinin kullanıldığının açıkça belirtilmesi gerekir. Ayıptan doğan def'i hakkında ise böyle bir zorunluluk yoktur¹⁶⁴.

D. Zamanaşımı Süresinin Değiştirilmesi

TKHK m. 12/1 hükmü ile taraflara zamanaşımı süresini sadece uzatma yetkisi tanınmıştır. TBK m. 231'de zamanaşımı süresinin satıcının daha uzun bir süre üstlenmesiyle uzatılabileceği belirtilmiştir. Zamanaşımı süresinin uzatılması, genelde satıcının tüketiciye bir garanti taahhüdünde bulunması ile gerçekleşmektedir¹⁶⁵.

Buna karşılık taraflar arasında yapılacak bir sözleşme ile zamanaşımı süresinin kısaltılması mümkün değildir. Zamanaşımı süresi sözleşme ile kısaltılmışsa bu sözleşme kesin hükümsüzlük yaptırımına tâbi olacaktır¹⁶⁶. Buna rağmen doktrinde bir görüş¹⁶⁷ tarafların anlaşması halinde zamanaşımı süresinin kısaltılabileceğini kabul etmektedir. Türk Hukukunun aksine İsviçre Borçlar Kanunu'nda zamanaşımı süresinin kısaltılması belirli şartlar dışında geçerlidir¹⁶⁸. Bununla birlikte TKHK çerçevesinde zamanaşımı süresi ikinci el satışlar için iki yıldan bir yıla, konut veya tatil amaçlı yapılarda beş yıldan üç yıla düşürebilir. Ancak bu durum sadece ikinci el satışlarda söz konusudur.

Her ne kadar zamanaşımı süresinin uzatılması mümkünse de doktrinde bir görüş¹⁶⁹, uzatılan sürenin on yılı geçmesinin mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Bu görüş doğrultusunda konut veya tatil amaçlı taşınmazlarda beş yıl olan zamanaşımı süresi de genel zamanaşımı süresi olan on yılı geçmeyecek şekilde

¹⁶⁴ a.e., s. 1220.

¹⁶⁵ Gümüş, **TKHK Şerhi**, s. 125; Doğan, **a.g.e.**, s. 153.

¹⁶⁶ Türkmen, **a.g.e.**, s. 3396.

¹⁶⁷ Yavuz, **Satıcının Sorumluluğu**, s. 159; Şahiniz, **a.g.e.**, s. 125; Tandoğan, **C. I**, s. 201.

¹⁶⁸ Art. 201/IV hükmü uyarınca : "*Zamanaşımının kısaltılmasına ilişkin anlaşmalar, aşağıdaki kapsamda olmak kaydıyla geçersizdir.*

a.Zamanaşımı süresi iki yıldan daha az, kullanılmış eşyada bir yıldan az kısaltılırsa;

b.alıcı kişisel ya da ailevi ihtiyaçları için hareket etmiş ve

c.satıcı ticari veya mesleki faaliyeti çerçevesinde hareket etmişse." Detaylı açıklamalar için bkz. Aydoğdu, Nart, **a.g.e.**, s. 470.

¹⁶⁹ Zevkliler, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 147; Tandoğan, **C. I**, s. 201; BGE 99 II 189, (Çevrimiçi), www.bger.ch, E.T. 6.8.2022. Yarg. 13. HD, T. 15.6.1993, E. 1993/2112, K. 1993/5075, (Çevrimiçi), www.hukuki.net, E.T. 5.5.2022 : "*...Hal böyle olunca yanlar arasındaki hukuki ilişkiye kendisine başvuru Türk Mahkemesinin tabi bulunduğu Lexfori Kanunu olan BK.nun hükümleri uygulanacağından ödünç akdinin kurulduğu 7.3.1978 tarihi itibarıyla BK.nun 312 ve 125. maddeleri uyarınca davada 10 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu belirgin olmaktadır."*

uzatılabilir. Başka bir görüş ise¹⁷⁰ TBK m. 146 düzenlemesi zamanaşımı için bir üst sınır olarak kabul edilmemektedir. Kanaatimizce sözleşme tarafları zamanaşımı süresini ancak genel zamanaşımı süresi olan on yılı geçmeyecek şekilde uzatabilir. Aksi halde tüketici malı on yılı aşan bir süre boyunca kullandıktan sonra bile seçimlik haklarını kullanabilecek ve bu durum satıcının menfaatini zedeleyebilecektir.

TKHK dışında başka Kanunlarda ayıptan doğan seçimlik haklarda zamanaşımına ilişkin düzenleme bulunduğu takdirde, hükümlerden tüketicinin lehine olan daha uzun zamanaşımı süreleri uygulanır¹⁷¹. Nitekim TKHK m. 12/1 hükmü de buna cevaz vermektedir. Fakat bu durum tüketici işleminin niteliğini ortadan kaldırmadığı gibi tüketicinin TKHK'ya dayanarak seçimlik haklarını kullanmasını da engellememektedir.

¹⁷⁰ Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁷¹ Türkmen, **a.g.e.**, s. 3397.

SONUÇ

Bu çalışmada 6502 sayılı TKHK uyarınca tüketicinin ayıp oranında bedelde indirim hakkı, hakkını kullanması ve buna ilişkin yöntemler ile hakkın sınırlandırılmasına yönelik konular incelenmiştir. Ele alınan tüm konular uyarınca vardığımız çıkarımlar ise şu şekildedir:

1. Ayıp oranında bedelde indirim hakkı, hem sözleşmesi ile bağlı kalmak hem de satılndaki ayıbın yarattığı rizikodan kurtulmak isteyen tüketicinin tercih etmesi gereken seçimlik haktır. Kanaatimizce bedelde indirim hakkı değer kaybı olarak yorumlanmamalıdır. Nitekim bedelde indirim hakkı da TKHK uyarınca ayıplı mal karşısında tüketiciye tanınan diğer seçimlik haklardan birisidir. Ayıplı mal sebebiyle uğranılan zararın tazminine yönelik olsaydı böyle bir hakkın ayrıca tüketiciye tanınması gerekmezdi. Bu nedenle Kanun koyucunun buradaki iradesinin bedelde indirim hakkının kullanılması ile giderilemeyen zarara işaret ettiğinin kabul edilmesi isabetli olacaktır.
2. Bedelde indirim hakkı doktrindeki hâkim görüşe ve kanaatimize göre bir yenilik doğuran haktır. TKHK m. 11'in son cümlesi de hakkın yenilik doğuran nitelikte olduğunu desteklemektedir. Bu bağlamda, bedelde indirim hakkının kullanılması da yenilik doğuran hakların özelliklerine tabiidir.
3. TKHK'da yapılan ayıplı mal tanımı birden çok maddeye dağıtıldığından karışıklığa sebep olmaktadır. Buna karşılık AB Yönergesinde sübjektif ve objektif mal şeklinde sistematik bir tanıma yer verilmiştir. TKHK'da AB Yönergesi ile uyum sağlamak için değişiklik yapılmasına rağmen bu konuda AB Yönergesinin esas alınmaması isabetsiz olmuştur. Ayrıca yine AB Yönergesinden farklı olarak 6502 sayılı TKHK ile geç ifa ayıplı mal tanımına dahil edilmiştir. Kanaatimizce bu düzenlemeden geç ifa halinde de ayıp sorumluluğu hükümlerinin tatbik edilebileceğinin anlaşılması gerekir. Başka bir ifade ile geç ifaya maruz kalan tüketici hem TKHK'nın ayıp sorumluluğu hem de TBK'nın temerrüt hükümlerine dayanarak satıcıdan talepte bulunabilecektir. Bununla birlikte geç ifa halinde sadece sözleşmeden dönme hakkının kullanılabileceği yönündeki görüşe katılmamaktayız. Aksi halde,

tüketicinin diğer seçimlik haklarını kullanması sınırlandırılacak ve bu da Kanunun amacına aykırılık teşkil edecektir. Netice olarak bu düzenleme her ne kadar AB Yönergesine aykırılık teşkil etse de, mevcut düzenleme ile tüketicinin seçimlik hakkını ileri sürebileceği birden fazla kurum ortaya çıktığından geç ifa halinde de bedelde indirim hakkının kullanılabilmesi gerekmektedir.

4. TKHK ile seçimlik hakkın kullanılabilmesi için eTKHK'da bulunan bildirim şartının kaldırılması kanaatimizce isabetli olmuştur. Bu şekilde tüketici ne bildirim ne de gözden geçirme şartı aranmaksızın seçimlik hakkını kullanabilecektir. Buna karşılık TBK'da seçimlik hakların kullanılabilmesinin ön koşulu olarak bildirim ve gözden geçirme şartı aranmaktadır. Doktrinde her ne kadar TKHK m. 83'ün atfıyla TBK'daki şekil şartlarının tüketici işlemlerinde de uygulanabileceği ileri sürülse de TKHK m. 83 hükmünün her koşulda uygulanması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilecektir. Bu bağlamda, 6502 sayılı TKHK'da şekil şartlarının düzenlenmemesi isabetli olmuştur. Kaldı ki tüketicinin bedelde indirim beyanını satıcıya iletmesi ile satıcı temerrüde düşmüş olacağından ayrıca bir bildirim ve gözden geçirme külfetine gerek bulunmamaktadır.
5. TKHK'da tüketicinin bedelde indirim hakkını sadece karşı satıcıya ileri sürebileceği belirtilmiştir. Buna karşılık öğretide TKHK m. 56/3'deki zorunlu garanti belgesi düzenleme hükmüne dayanarak üretici veya ithalatçıya karşı da bedelde indirim hakkının ileri sürülebileceğini kabul eden yazarlar vardır. Kanaatimizce bu yaklaşım Kanunun kendi içinde çelişmesine neden olacağından isabetli değildir. Nitekim kanun koyucu bedelde indirim hakkı bakımından satıcı dışındaki kişilere de başvurulabileceğini kabul etseydi bunu açıkça düzenlerdi. Ya da bedelde indirim hakkı bakımından satıcı dışındaki kişilerin de sorumlu olduğu hükümlerin saklı olduğu yönünde bir ifadeye Kanunda yer verilirdi. Örneğin bedelde indirim hakkından bağlı kredi verenin satıcıyla birlikte müteselsilen sorumlu olacağı Kanunda açıkça hükme bağlanmıştır. Ancak garanti belgesi bağlamında Kanunda hiçbir hüküm bulunmadığından TKHK m. 56/3 düzenlemesine dayanarak satıcı dışındaki kişilere bedelde indirim hakkını yöneltmek Kanunu dolanmak

anlamına geleceğinden öğretideki bu görüşe katılmamaktayız. Bu doğrultuda, TKHK m. 56/3'teki açıklığı giderecek yeni bir düzenleme yapılmasının isabetli olacağı kanaatindeyiz.

6. Ayıp oranında satış bedeline yapılacak indirimin tespiti bakımından hem doktrinde hem de Yargıtay kararlarıyla nispi metot kabul edilmiştir. Nispi metot yöntemiyle malın ayıplı ve ayıpsız değeri birbirine oranlanarak bulunan değer satış bedelinden indirilmektedir. Kanaatimizce nispi metoda göre indirim bedelinin hesaplanması Kanunun lafzına uygun olmakla beraber her iki tarafın menfaatini de koruduğundan isabetlidir.
7. Bedelde indirim hakkı satış bedelinin ödenip ödenmemesi fark etmeksizin kullanılabilir. Kanaatimizce satış bedeli ödendikten sonra hak kullanılırsa iade edilen bedel üzerinden faiz talep edilmesi mümkündür. Nitekim satıcı iade edilecek bedeli haksız bir şekilde elinde bulundurduğundan bunun faizini de ödemekle yükümlü olmalıdır.
8. TKHK'da seçimlik hakların kullanılması açısından bir sıralamaya yer verilmemesi kanaatimizce isabetsiz olmuştur. Zaten her ne kadar Kanunda bu yönde bir hüküm yoksa da önemli olmayan bir ayıp için sözleşmeden dönme hakkının kullanılması TMK m.2 uyarınca engellenebilmektedir. Hem AB Yönergesi hem de CISG'te seçimlik hakların kullanılması bir sıralamaya tabii tutulmuştur. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki AB Yönergesindeki düzenleme de isabetli değildir. Çünkü seçimlik haklar sıralandırılırken sözleşmeyi ayakta tutmak adına onarım ve misli ile değişim haklarına öncelik tanınarak bedelde indirim hakkı bu kapsama alınmamıştır. Fakat bedelde indirim hakkı kullanıldığında da sözleşme varlığını korumaktadır. Bu bağlamda, Türk Hukukunda seçimlik hakların kullanılmasının Kanun ile bir sıralamaya tabii tutulmaması ilk olarak bedelde indirim hakkının kullanılmasına da imkân verdiğinden Kanunun amacına uygun bir düzenlemedir.
9. Bedelde indirim hakkı yenilik doğuran hak olduğundan kullanıldıktan sonra kural olarak değiştirilmesi mümkün değildir. Kanaatimizce dürüstlük kuralı ve Kanunda sayılı hallerle sınırlı tutulmak koşuluyla hak kullanıldıktan sonra değiştirilebilmelidir. Aksi halde özellikle tüketici açısından mağduriyetler

ortaya çıkabilecektir. Ancak kanaatimizce sadece ıslah yoluyla seçimlik hakkın değiştirilebilmesi de mümkün değildir. Nitekim ıslah usul hukukuna ilişkin bir kurum olduğundan seçimlik hak tercihinin değiştirilmesine imkân tanınması niteliğine aykırılık teşkil edecektir. Ayrıca sadece sözleşmeden dönme hakkı kullanıldıktan sonra bedelde indirim hakkı yönünde değişiklik yapılabileceği yönündeki görüşe katılmamaktayız. Aksi yönde bir kabul, tüketicinin seçimlik hak tercihi kısıtlayacak ve hakkın sonradan değiştirilebileceğine ilişkin TBK'daki hükümlerin bir anlamı olmayacaktır.

10. TKHK'da tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanmasını kısıtlayacak bir hükme yer verilmemiştir. Buna karşılık bütün hakların kullanılması bakımından temel prensip olduğu gibi, bedelde indirim hakkının da dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılması gerekmektedir. TKHK'nın aksine TBK'da bedelde indirim hakkını sınırlandıran düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan birisi olan TBK m. 227/3 hükmü uyarınca, satıcı malı ayıpsız benzeriyle değiştirmek ve uğranılan zararı da karşılamak suretiyle tüketicinin bedelde indirim hakkını kullanmasını engelleyebilecektir. Her ne kadar öğretilde bir kısım yazar bu hükmün tüketici işlemlerinde uygulanamayacağını ileri sürse de kanaatimizce bu yaklaşım isabetli değildir. TBK m. 227/3 düzenlemesi ile tüketici hem malın ayıpsız halini edinebilecek hem de zararını giderebilecektir. Bununla birlikte TKHK tüketicinin menfaatini gözetme gayesi güden bir Kanun olsa da bu durum tüketiciler tarafından kötüye kullanılarak satıcı aleyhine sonuçlar doğurabilir. TKHK m. 83 atfı TBK hükümlerinin uygulanmasına cevaz vermektedir ancak bu atfı her durum ve koşulda sadece tüketicinin lehine olan hükümlerin uygulanacağı şeklinde yorumlamak dürüstlük kuralıyla bağdaşmayacaktır. Bu nedenle dürüstlük kuralının bir sonucu olan TBK m. 227/3 hükmünün tüketici işlemlerinde de uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

11. TBK m. 227/4 düzenlemesi gereğince haklı sebeplerin bulunması halinde bedelde indirim hakkının kullanılması sınırlandırılabilir. Kanaatimizce söz konusu hükmün tüketici işlemlerinde uygulanmasına engel bir durum yoktur. Nitekim TBK m. 227/4 hükmünün bir uzantısı TKHK m. 11/3

fıkrasında yer almaktadır. Ayrıca bu hüküm dürüstlük kuralının da bir görünümüdür.

12. TBK m. 227/5 hükmü gereğince satılndaki ayıptan kaynaklanan eksiklik satış bedeline çok yakın ise tüketici bedelde indirim hakkını hiç kullanamayacaktır. Bu düzenleme satıcının menfaatine aykırı sonuçların önüne geçilmesini sağlayacağından tüketici işlemlerinde de uygulanmalıdır.
13. Ayrıca Garanti Belgesi Yönetmeliği m. 11/1 ile, tüketicinin malı kullanım kılavuzuna aykırı bir şekilde kullanması sebebiyle oluşan arızalara dayanarak seçimlik haklarının tamamını kullanması engellenmiştir. Bu bağlamda, söz konusu hüküm uyarınca kullanım kılavuzuna aykırı mal kullanılması bedelde indirim hakkının kullanılmasına da engeldir.
14. Bunun dışında sadece bedelde indirim hakkının kullanılmasına imkân veren haller ise satılanın tüketiciden kaynaklanan bir sebeple yok olması, malın bir başkasına temlik edilmesi ve biçiminin değiştirilmesi şeklindedir. Söz konusu durumlarda sadece bedelde indirim hakkının kullanılmasına cevaz verilmesinin nedeni, diğer seçimlik haklara nazaran satıcı açısından daha az külfet oluşturmastır. Nitekim satılndaki eksiklik tüketicinin hatalı ve ihmalkâr eylemlerinden ileri geldiğinden buna katlanması gereken tüketicidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki söz konusu durumlarda dahi -kullanım kılavuzuna aykırı kullanımdan farklı olarak- tüketicinin seçimlik haklarını kullanma yolu tamamen kapatılmayarak bedelde indirim de olsa seçimlik hakkını kullanmasına fırsat verilmiştir.
15. Tüketici bedelde indirim hakkıyla birlikte ya da ayrıca tazminat talebinde bulunabilir. Buradaki tazminat kanaatimizce TBK m. 112'ye dayanmaktadır. Yargıtay kararları da bu doğrultudadır. Nitekim TBK m. 229/1 "*dönmenin sonuçları*" başlığı altında düzenlenmiş olup Kanunun lafzı ile bu hükme sadece sözleşmeden dönme hakkı kullanıldığında başvurulabileceğine işaret edilmiştir. Ancak dönme dışındaki haklara ilişkin tazminat talebinin hangi hükme dayandığı konusu doktrinde oldukça tartışmalı olduğundan bu konunun Kanunda açıkça düzenlenmesi isabetli olacaktır. Mevcut yasal düzenleme uyarınca her ne kadar bu yaklaşımın isabetli olduğunu kabul etsek de bedelde indirim hakkına dayanarak TBK m. 112 uyarınca sadece doğrudan

zararın talep edilmesi ile tüketicinin her zaman tatmin edilmesi mümkün olmayabilir. Nitelik olarak önemsiz olan bir ayıp önemli zararlar doğurabilir. Bu nedenle tüm seçimlik haklar bakımından hem doğrudan hem de dolaylı zararın tazminat konusu olabileceği hususunda Kanunda değişiklik yapılmalıdır.

- 16.** Ayıplı mal satışı sebebiyle tüketicinin kişisel hakları ihlal edilmişse maddi tazminat dışında manevi tazminat talep edilebilmesi de mümkündür. Kanaatimize göre ayıplı mal satışına dayanarak manevi tazminat talep edilebilmesi için taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmalıdır. Nitekim taraflar arasında yapılan tüketici satış sözleşmesi uyarınca tüketici seçimlik hakkını kullanmaktadır. Bu nedenle haksız fiilden kaynaklanan manevi tazminat istemi burada kapsam dışındadır.
- 17.** Bedelde indirim hakkının kullanım süresi TKHK'da zamanaşımı başlığı altında düzenlenmiştir. Ancak bedelde indirim hakkı bir yenilik doğuran hak niteliğinde olduğundan hak düşürücü süreye tabi olup olmadığı konusu karışıklığa sebep olmaktadır. Kanaatimizce bedelde indirim hakkının kullanılması zamanaşımına tabiidir. Nitekim hakkın kullanılabilmesi için Kanunda öngörülen süre geçtikten sonra dahi TBK m. 231/1 uyarınca def'i yoluyla bedelde indirim hakkına dayanan taleplerin ileri sürülebilmesi mümkündür. Bedelde indirim hakkı hak düşürücü süreye tabii olsaydı, süre geçtiğinde hakkın varlığı sona erdiğinden def'i yoluyla ileri sürülebilmesi mümkün olmazdı. Bu bağlamda, bedelde indirim hakkı açısından öngörülen sürenin zamanaşımı olduğu kanaatindeyiz.
- 18.** Satıcının hilesi veya ağır kusuru sebebiyle ayıp gizlenmişse tüketici Kanundaki zamanaşımı sürelerine bağlı olmaksızın bedelde indirim hakkını kullanabilir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki tüketici her halükarda on yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde hakkını kullanmalıdır. Aksi halde tüketiciye hiçbir süreye tabi olmayan mutlak bir hak tanınacaktır ve bu durum hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir.

KAYNAKÇA

- Akçaal, Mehmet,
Uyumaz, Alper: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", **İÜHFD**, C. 4, S. 2, 2013, s. 241-276.
- Akçura Karaman, Tuba: "Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu**, İstanbul, Beta Yayın, 2013, s. 225-255.
- Akıncı, Şahin: **Ayıplı Mal ve Hizmetlere Karşı Tüketicinin Korunması**, Konya, Cemre Yayınları, 1998.
- Akıntürk, Turgut,
Ateş, Derya: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 28. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2019.
- Akipek Öcal, Şebnem: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Tüketici İşlemi Ve Usul Hukuku Bakımından Etkileri", **Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Sempozyumu**, ed. M. Ertan Yardım, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 17-27.
- Akipek Öcal, Şebnem,
Kara, İlhan: **Tüketici Hukuku Dersleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.

- Altay, Sabah: "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması (CISG) Uyarınca Hasarın Alıcıya Geçışı", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu**, İstanbul, Beta Yayın, 2013, s. 183-224.
- Altuğ, Osman,
Dumanoğlu, Sezai: **Tüketicinin El Kitabı & Ayıplı Mallar**, İstanbul, Yasa Yayınları, 1996.
- Antalya, O. Gökhan: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. V/1, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Antalya, O. Gökhan,
Topuz, Murat: **Medeni Hukuk**, ed. O. Gökhan Antalya, C. I, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Aral, Fahrettin,
Ayrancı, Hasan: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 13. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Arsılanlı, Halil: **Ticari Bey**, C. I, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955.
- Aslan, Bayram: **Tüketicinin Onarım Hakkı**, 1. Baskı, Lykeion, Ankara, 2018.
- Aslan, İ. Yılmaz: **Tüketici Hukuku Dersleri**, 7. Baskı, Bursa, Ekin Yayıncılık, 2019. (*Tüketici*)

- Aslan, İ. Yılmaz: **Tüketici Hukuku**, 5. Baskı, Bursa, Ekin Yayınları, 2015. (2015)
- Atamer, Yeşim M.: **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri Ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2005. (*Satıcının Yükümlülüğü*)
- Atamer, Yeşim M.: "Revize Edilmiş Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na İlişkin Değerlendirme ve Teklifler", **HPD**, S. 6, İstanbul, Merkez Dergi Yayıncılık, 2006, s. 8-36. (*Değerlendirme ve Teklifler*)
- Atamer, Yeşim M.: "Tüketici Hukukunun Gelişimi: Dünü, Bugünü Ve Yarını", **Tüketicilerin Korunması Semineri**, ed. Ebru Ceylan, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2006. (*Tüketici Hukuku*)
- Atamer, Yeşim M., Baş, Ece: "Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak 6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Uyarınca Satım Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk", **İstanbul Barosu Dergisi: Tüketici Hakları ve Rekabet Hukuku**, C. 88, Özel S. 1, 2014, s. 19-61.
- Atamer, Yeşim M., İncoğlu, M. Murat: **Satım Sözleşmesinde Tüketicinin Seçimlik Hakları Ve Avrupa Birliği Hukuku İle Uyumu Sorunu**, Otomotiv Distribütörleri Derneği, İstanbul, 2012.

- Atamer, Yeşim M.: "Tüketici Satım Sözleşmelerine İlişkin TKHK m. 4 Eleştiri ve Revizyon," **BATİDER**, C. 24, 2007, s. 81-106. (Revizyon)
- Atamer, Yeşim M.: "İfa Engelleri Hukukunu Yeniden Sistemize Etmeyi Düşünmek; Borca Aykırılık Türleri Yerine Yaptırımları Esas Alan Bir Sistematik", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s. 217-260. (İfa Engelleri)
- Atasoy, Ömer Adil, Taşkın, Mustafa, Acar, Hakan: **Tüketiciyi Koruma Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2000.
- Atay, Feryal: **6502 Sayılı Kanun Uygulamasında Ayıplı Mal Ayıplı Hizmet**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- Ayan, Nurşen: "Taşınır Satımında Satıcının Kanundan Doğan Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", **SÜHFD**, C. 15, S. 1, 2007, s. 11-37.
- Aydemir, Efrail: **Eser Sözleşmesi Ve İnşaat Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Aydın Ünver, Tülay: "Ayıptan Doğan Sorumluluk", **Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk Acquis Communautaire'in Alınması- Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler**, ed. Arslan Kaya, Baki İlkay Engin, Ali Paslı, Şehriban İpek Aşıkoğlu, Elif Oğuz, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 861-884.

Aydoğdu, Murat: **Yeni Tüketici Dersleri**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015. (*Tüketici*)

Aydoğdu, Murat: "Ayıplı Araç Satışlarında Tüketici Hakları, Özellikle Ayıplı Araç Değişimi Ve İadelerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Sorumlu Kişi/Kişiler", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 324-343. (*Ayıplı Araç*)

Aydoğdu, Murat: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz", **DEÜHFD**, C. 15, S. 2, 2014, s. 1-62. (*Öneriler*)

Aydoğdu, Murat: **Tüketici Kılavuzu-Hukuk Rehberi Soru Ve Cevaplarla Tüketici Haklarımız-Hak Arama Yollarımız 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında (Yeni) Kanun İle İlgili Soru Ve Cevaplar Genel Açıklama-Örnek Belgeler-Kanun Metni**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2014. (*Tüketici Kılavuzu*)

Aydoğdu, Murat, Kahveci, Nalan: **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku)**, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.

Aydoğdu, Murat, Nart, Serdar: "İsviçre Borçlar Kanunu'nun Satış ve Eser Sözleşmelerinde Ayıp Sorumluluğuna Yönelik Zamanaşımı Hükümlerini (Art. 210 ve 371 Or) Revize

Eden 16 Mart 2012 Tarihli İsviçre Federal Kanunu'nun Değerlendirilmesi", **TBB Dergisi**, C. 30, S. 134, 2018, s. 481-486.

Ayhan, Hilal Lâle:

"Birleşmiş Milletler Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", **GÜHFD**, C. 15, S. 2, 2011 s. 1-57.

Başoğlu, Başak:

"Ayıplı Taşınmazın Yenisiyle Değiştirilmesi Olanasının Satış ve Kira Sözleşmesi Bağlamında Değerlendirilmesi", **Prof. Dr. Hâluk Burcuoğlu'na Armağan**, C. 1, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 403-430.

Başöz, Lütfü,
Çakmakçı, Ramazan:

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2003.

Baykan, Renan:

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun Eksik ve Aksak Yönleri ile Tadiline İlişkin Çözüm Önerileri, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 2008.

Baysal, Başak:

Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.

Bilge, Necip:

Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, Sevinç Matbaası, 1971.

Bilgili, Fatih,
Demirkapı, Ertan:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Bursa, Dora Yayıncılık, 2020.

- Bilgin Yüce, Melek: "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Dolayı Sorumluluğun Şartları Ve Alıcının Seçimlik Hakları", **MÜHF-HAD**, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı: Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Legal Yayıncılık, 2012, s. 371-408.
- Birinci Uzun, Tuba: "CISG Uygulamasında Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması", **DEÜHFD**, C. 16, S. 1, 2014, s. 151-192.
- Bucher, Eugen,
Buz, Vedat: "Mağdur Edilen Alıcı", **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 145-178.
- Buz, Vedat: **Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- Büyükay, Yusuf: **Eser Sözleşmesi**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- Cengiz, Emrah: **Tüketicinin Korunması (4822 Sayılı Kanun İle Değişik 4077 Sayılı Kanun Ve Yargı Kararları)**, 1. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007.
- Ceylan, Ebru: **6502 Sayılı Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Getirdiği Düzenlemeler**, İstanbul, Leges Yayınları, 2015.
- Cumalıoğlu, Emre: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Satıcının Ayıplı Maldan Sorumluluğunun Koşulları", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu,

C. 9, Özel Sayı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 20-29.

Çabri, Sezer: "Konut Finansmanında Bağlı Krediler", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s. 344-371. (*Bağlı Kredi*)

Çabri, Sezer: **6502 Sayılı Kanun'a Göre Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021. (*Tüketici*)

Çilci, Çiğdem: **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Ayıplı Mal Satışı Nedeniyle Müteselsil Sorumluluk**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Demirbaş, Harun: **Yenilik Doğuran Haklar**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

Dilber, Avni: "Tüketici Hukuku ve Uygulama Sorunlarına Yeni Kanun ile Getirilen Çözümler", **2. Tüketici Hukuku Sempozyumu Ses Çözümleri Ve Makaleleri**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2013, s. 548-576.

Doğan, Gül: "Ayıplı Maldan Kaynaklanan Sorumluluk Ve Uygulama Sorunları", **YÜHFD**, C. 12, S. 2, İstanbul, Teknik Basım Matbaacılık, 2015, s. 127-156.

- Dönek, Berna: "Bağlı Kredi Sözleşmeleri", **SÜAMYOD**, C. 3, S. 1, 2020, s. 37-82.
- Duman, İlker Hasan: **İnşaat Hukuku**, 9. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Dumanoğlu, Sezai: **Tüketicinin El Kitabı & Ayıplı Mallar**, İstanbul, Yasa Yayınları, 1996.
- Durak, Yasemin: **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Dursun Karaahmetoğlu, Şeyda: "Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Ayıptan Sorumluluğunda Alıcının Sözleşmeden Dönme Hakkı", **BÜHFD**, C. 11, S. 145-146, 2016, s. 947-971.
- Edis, Seyfullah: **Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu**, Ankara, Ajans-Türk Matbaası, 1963.
- Ejder, Yılmaz: "Usul Ekonomisi", **AÜHFD**, C. 57, S. 1, 2008, s. 243-274.
- Elvan, Osman Devrim: "Mobilyada Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Hakları", **Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, C. 3, S. 1, 2018, s. 25-34.
- Er, Burak Hamza: "Türk Hukuku'nda Üreticinin ve İthalatçının Satım Sözleşmesinde Ayıptan Sorumluluğu", **TAAD**, Yıl:11, S. 38, 2019, s. 267-294.

- Erbek Odabaşı, Özge: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Garanti Belgesinin Hukuki Niteliği", **DEÜHFD**, Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı, 2017, s. 611-677.
- Erdem, Mehmet: **Özel Hukukta Zamanaşımı**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010.
- Erdoğan, İhsan: "Tüketicinin Ayıplı Mal ve Hizmet İfalarına Karşı Korunması", **GÜHFD**, C. I, S. 2, 1997, s. 53-66.
- Eren, Fikret: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2017.
- Ergüne, Mehmet Serkan: **Olumsuz Zarar**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008.
- Erişir, Evrim: "Belirsiz Alacak Davasının Tüketici Hukukunda Gösterdiği Özellikler", **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım**, ed. Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlıoğlu, Zeliha Gizem Sayın, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 97-104.
- Erkan, Vehbi Umut: "Tüketici Satış Sözleşmelerinde Kararlaştırılan Sürede Malın Teslim Edilmemesi Durumunda 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mallara İlişkin Hükümlerinin Uygulanması", **TAAD**, Yıl: 7, S. 30, 2017, s. 293-321.

- Eroğlu, Şükran: "6502 Sayılı Yasa Tüketiciyi Koruyacak Mı?", **İstanbul Barosu Dergisi: Tüketici Hakları Ve Rekabet Hukuku**, C. 88, Özel Sayı, 2014, s. 15-19.
- Feyzioğlu, Feyzi
Necmeddin: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 2. Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977.
- Gökyayla, K. Emre : "TKHK ve TBK Hükümleri Çerçevesinde Ayıptan Sorumluluk Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Disiplinler Arası Yaklaşım**, ed. Esra Hamamcıoğlu, Özge Uzun Kazmacı, M. Ertan Yardım, Argun Karamanlioğlu, Zeliha Gizem Sayın, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 21-26.
- Gümüş, Mustafa Alper: **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, C. I, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2014. (THKH Şerhi)
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı**, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020. (Kısa Ders Kitabı)
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012. (C. I)
- Gümüş, Mustafa Alper: **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, C. I, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008. (2008)
- Günay, Cevdet İlhan: **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, 2. Baskı, Ankara, Yekın Yayıncılık, 2015.

Hatemi, Hüseyin,
Serozan, Rona,
Arpacı, Abdülkadir :

Borçlar Hukuku: Özel Bölüm, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.

Hatunoğlu, Seda:

Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Kapsamında Satıcının Ayıba Karşı Tekeffülden Doğan Sorumluluğu, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Havutçu, Ayşe:

"6402 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Veya Hizmet Nedeniyle Tüketicinin Tazminat Hakkı (Özellikle Bedensel Zararlar Yönünden)", **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini,** ed. Sema Uçakhan Güleç, Necdet Basa, Ankara, TBB Yayınları, 2016, s. 91-114.

Helvacı, İlhan:

Gerekçeli-Karşılaştırmalı-İçtihatlı-Notlu Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şeklinde Kanun, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.

Helvacı, Serap,
Altınar Yolcu,
Fatma Zeynep:

"6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un İspat Yüküne İlişkin Getirdiği Düzenleme", **MÜHF-HAD,** C. 24, S. 2, 2018, s. 804-822.

Huber, Peter:

"Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları", **Milletlerarası Satım Hukuku,** ed. Yeşim M. Atamer, Çev. Başak Başoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s. 267-285.

- İkizler, Metin: "Tüketici İle İşlem Yapan (Sonraki) Tüketicinin Korunmasına İlişkin Görüş ve Öneriler", **MÜHF-HAD**, Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 1333-1349.
- İlgün, Candaş: "4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Ayıplı Mal Davaları İle Otomotiv Sektöründeki Uygulamalarının Karşılaştırılması", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2014, s. 566-573.
- İnal, Tamer: **Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri**, 2. Baskı, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 2005. (*Tüketici Kredisi*)
- İnal, Tamer: **Tüketici Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014. (*Tüketici*)
- İnceoğlu, M. Murat: "Ayıba Karşı Tekeffül ve Garanti Sorumluluğu", **Yeni Tüketici Hukuku Konferansı (Makaleler Tartışmalar)**, Der. M. Murat İnceoğlu, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 153-238.
- Kahveci, Nalan: **Taşınır Satımında Ayıplı Mal Nedeniyle Tüketicinin Sözleşmeden Dönmesi**, Ankara, Adalet Kitabevi, 2014.
- Kalkan, Arif: **Tüketici Hukukunda Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk**, Ankara, Adalet Kitabevi, 2018.

- Kanışlı, Erhan: "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Kapsamında Üreticinin Sınırlı Ayıp Sorumluluğu ve Zorunlu Garanti Sorumluluğu", **YÜHFD**, Prof. Dr. Abdülkadir Arpacı'ya Armağan, C. 18, S. 2, 2021, s. 1003-1036.
- Kapancı, Kadir Berk: **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Satış Hukukunda Ayıptan Doğan Sorumluluk Ve Sözleşmesel Garanti Taahhütleri**, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012.
- Kaplan, İbrahim: **İnşaat Sözleşmeleri Hukuku Ve Endüstri Yatırım Sözleşmeleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.
- Kara, Doğan: "Satış Sözleşmesinde Alıcının Ayıptan Def'i Hakları", **Prof. Dr. Hâluk Burcuoğlu'na Armağan**, C. 2, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 1191-1250.
- Kara, İlhan: "Otomobil Sektöründe Seri Üretimden Kaynaklanan Ayıplardan Sorumluluk ve Tüketicinin Seçimlik Hakları", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2018, s. 509- 534. (*Ayıptan Sorumluluk*)
- Kara, İlhan: **Tüketici Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Engin Yayınevi, 2012. (*Tüketici*)
- Karaca, Mehmet: "İfa Yardımcısının Fiilinden Borçlunun Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 5, S. 49, 2010, s. 47-62.

- Karahasan,
Mustafa Reşit: **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. 3, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004.
- Karakocalı, Ahmet,
Kurşun, Ali Suphi: **Tüketici Hukuku (6502 Sayılı Kanun Ve İlgili Yönetmeliklere Göre)**, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2015.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Kanunu**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020.
- Kılınç, Hüseyin: **(6502 sayılı TKHK md.30'a göre) Bağlı Tüketici Kredi Sözleşmesi Ve Kredi Veren Sorumluluğu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.
- Kırca, Çiğdem: **Ürün Sorumluluğu**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 2007.
- Kızılay, Aygöl: "Türk Borçlar Kanunu ile Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Cısg) Hükümleri Çerçevesinde Satış Sözleşmesinde Ayıptan Sorumlulukta Alıcının Seçtiği Hakkın Sonradan Değiştirilebilirliği Sorunu", **Hacettepe HFD**, 7(2), 2017, s. 193–210.
- Kocaağa, Köksal: **İnşaat Sözleşmesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- Müller- Chen,
Markus: "Sözleşmenin Satıcı Tarafından İhlali Halinde Alıcının Sahip Olduğu Hukuki İmkânlar", **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi**, ed. Ingeborg Schwenzer, Pınar Çağlayan Aksoy,

1. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 836-942.

Nomer, Hâluk Nami: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015.

Oğuzman, M. Kemal, Barlas, Nami: **Medeni Hukuk**, 24. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

Oğuzman, M. Kemal, Öz, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.

Oktay Özdemir, Saibe: "Eser Sözleşmesi", **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Konferansı III**, İsmet Sungurbey'e Armağan, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2012, s. 280-289.

Olgaç, Senai: **Kazai Ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Şerhi: Akdin Muhtelif Nevileri: (Madde 182-371)**, Ankara, Olgaç Matbaacılık, 1976. (TBK Şerhi)

Olgaç, Senai: **Satış Trampa**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1966. (Satış)

Oser, Hugo, Schönerberger, Wilhelm: **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Akdin Muhtelif Nevileri (İsviçre BK. 184/393- BK. 182/385)**, Çev. Kemal Fikret Arık, Ankara, 1966.

Önay, Işık: **Yenileme**, 1. Baskı, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2016.

Öz, Kerem: "Frankfurt Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Bir Kararı",

ABÜHFD, ed. Sezgin Seymen Çebi, C. 8, S. 15, 2020, s. 215-221.

Öz, M. Turgut: **İnşaat Sözleşmesi ve İlgili Mevzuat**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016. (*İnşaat*)

Öz, M. Turgut: "6502 Sayılı Kanunda İnşaat Sektörü Bakımından Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler", **6502 Sayılı Kanuna Göre Bankacılık ve İnşaat Sektörlerinde Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, İsa Döner, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 83-114. (*İnşaat*)

Öz, M. Turgut: "Konusu Taşınmaz Olan Tüketici Sözleşmelerinde Geçerlilik ve Borca Aykırılık", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku ve Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Ankara, Bilge Yayınevi, 2015, s. 138-160. (*Borca Aykırılık*)

Özçelik, Ş. Barış: "Tüketicinin Kullandığı Dönme Hakkı Yerine Bedel İndirimine Karar Verilebilir Mi?", **TBB Dergisi**, S. 135, 2018, s. 309-318.

Özdemir, Hayrünnisa: "Satış Sözleşmesinde Yarar Ve Hasarın İntikali", **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3 - 4 Haziran 2011)**, Sempozyum No: III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, 2. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012, s. 355-376. (*Yarar ve Hasar*)

Özdemir, Hayrünnisa: "TBK ve TKHK'a Göre Otomotiv Sektöründe Ayıplı Maldan Doğan Sorumluluk", **Sektörel Bazda Tüketici**

Hukuku ve Uygulamaları, ed. Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2016, s. 124-145. (*Ayıplı Mal*)

Özdemir, Hayrünnisa: "Türk Borçlar Kanunu'na Ve Milletlerarası Satım Sözleşmesine Göre Ayıbın İhbar Edilmesi", **MÜHF-HAD**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S.3, 2016, s. 2305-2348. (*Ayıp İhbarı*)

Özdemir, Hayrünnisa: **Türk Borçlar Kanununa ve Viyana Satım Sözleşmesine (CISG) Göre Ayıptan Doğan Sorumluluğun Şartları**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013. (*Ayıp Sorumluluğu*)

Özdemir, Hayrunnisa: "Ayıplı Mal ve Hizmetler", **Tüketici Hukuku Davaları**, ed. Oya Şahin Mccarthy, Mutlu Dinç, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 131-202. (*Ayıp*)

Özdemir, Şerife Gül, Sarı, Cahide Gülnur: **Tüketicinin Korunması Hukuku**, İstanbul, Yıldızlar Matbaacılık, 2006.

Özel, Çağlar: **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Öztaş, İlker: "Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Taşınır Satışında Alıcının Ayıplı Satılanın Değiştirilmesini Talep Hakkı", **MÜHF - HAD**, C. 22, S. 2, 2016, s. 331-364.

Rado, Türkân: "Roma Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Mesuliyeti", **İÜHFM**, C. 10, S. 3-4, 2011, s. 604-619.

- Serozan, Rona: **Sözleşmeden Dönme**, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007. (*Dönme*)
- Serozan, Rona: **Borçlar Hukuku: Özel Bölüm**, 4. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019. (*Borçlar Hukuku*)
- Sirmen, A. Lâle: "Yeni Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Genel Olarak Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu, C. 9, Özel Sayı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 156-162.
- Stöber, Michael: "Satış Sözleşmesinde Ayıptan Doğan Sorumluluk Hükümleri Çerçevesinde Bedel İndirimi Hakkının Dönme Hakkı ve Tazminat Talepleriyle İlişkisi", **ABÜHFD**, ed. Sezgin Seymen Çebi, Çev. Kerem Öz, S. 11, 2018, s.163-175.
- Şahiniz, Salih: **Tacirler Arası Ticari Satımlarda Satıcının Ayıplı İfadan (Ayıplı Mal Tesliminden) Sorumluluğu**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Şenocak, Zarife: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Ayıplı Mal Teslimi Halinde Tüketicinin Hakları", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Ayşe Havutçu, C. 9, S. Özel Sayı, Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 30-37.
- Şenyüz, Doğan: **Borçlar Hukuku Genel Ve Özel Hükümler**, 7. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2013.

- Şimşek, Ayşenur: "İnşaat Sözleşmelerinde Yüklenicinin Ayıp Nedeniyle Sorumluluğu", **İnşaat Sözleşmeleri**, ed. Vehbi Umut Erkan, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 135-204.
- Tandoğan, Halûk: **Tüketicilerin Korunması ve Sözleşme Özgürlüğünün Bu Açıdan Sınırlanması**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977. (*Tüketici*)
- Tandoğan, Halûk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. I, 6. Baskı, İstanbul, Evrim Yayıncılık, 1990. (*C. I*)
- Tandoğan, Halûk: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010. (*C. II*)
- Tekinay, Selahattin
Sulhi, Akman, Sermet,
Burcuoğlu, Halûk,
Altop, Atillâ: **Borçlar Hukuku: Genel Hükümler**, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, 1993.
- Tiryaki, Betül: **Tüketicinin Korunması Hukuku Açısından Ayıplı Hizmetten Doğan Sorumluluk**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.
- Tokbaş, Hakan: **Tüketici Hukuku İle İlgili Avrupa Birliği Direktifleri**, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2015. (*Direktif*)
- Tokbaş, Hakan, Özer,
Emel, İmrek, Mehmet: **Tüketicinin Korunması Hukuku**, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, 2013.

- Toker, Ali Gümrah: "Vişana Satım Sözleşmesi (CISG) Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlâli", **MHB**, Yıl 33, S. 1, 2013, s. 213 - 250.
- Topuz, Murat: **Maddi Zarar Ve Bu Zararın Belirlenmesi**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Tunçomağ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 6. Baskı, İstanbul, Sermet Matbaası, 1976. (*Borçlar Genel*)
- Tunçomağ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, C. II, İstanbul, Sermet Matbaası, 1977. (*Borçlar Özel*)
- Turgut, Cemile: "Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı", **İÜHFM**, C. LXXV, S. 1, 2017, s. 453-468.
- Tutumlu, Mehmet Akif: **Ayıplı Mal Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021. (*Ayıplı Mal*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: **Tüketici Yargılaması Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019. (*Tüketici*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: **Zamanaşımı Def'i**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019. (*Zamanaşımı*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: **Tüketici Hukukunda Manevi Tazminat Davası**, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015. (*Manevi Tazminat*)

- Tutumlu, Mehmet Akif: "Ayıplı Mal-Kullanılan Seçimli Hakkın Islah Yoluyla Değiştirilip Değiştirilemeyeceği Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C.5, S. 51, 2010, s. 167-171. (*Islah*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: "Ayıplı Mal Davası İle Eser Sözleşmesi Bağlamında Yetkili Servisin Sorumluluğu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 14, S. 155, 2019, s. 1442-1445. (*Servisin Sorumluluğu*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: "6502 Sayılı TKHK Hükümleri Bakımından Ayıplı İhbar Yükümlülüğü İhbarın Hukuki Niteliği, Şekli ve İspatı", **Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Vefa Andacı II**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s. 537-565. (*Ayıp İhbarı*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: "Ayıplı Mal Davasında Onarım Bedeli ile Değer Kaybı Tazminatı İlişkisi", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 16, S. 177, 2021, s. 1000-1003. (*Onarım ve Değer Kaybı*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: "Ayıplı Mal Satışında İhbarın Yapılmaması Bir İtiraz Konusu Mudur Yoksa Def'i Konusu Mu?", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 14, S. 150, 2019, s. 382-386. (*İhbar*)
- Tutumlu, Mehmet Akif: "İkinci El Satışlarda İspat Yükü Bağlamında Ayıplı Mal Karinesinin Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, C. 10, S. 112, 2015, s. 120-122. (*Ayıplı Mal Karinesi*)

- Tutumlu, Mehmet Akif: "Yeni Yargıtay İçtihatlarına Göre Ayıplı Mal Davasında İspat", **Terazi Hukuk Dergisi**, ed. Mutlu Dinç, S. 140, 2018, s. 102-107. (*İspat*)
- Türkmen, Ahmet: "Tüketici İşlemlerinde Ayıplı Mal Ve Hizmetten Doğan Seçimlik Hakların Tabi Olduğu Zamanaşımı Ve Bunun Garanti Taahhütleriyle İlişkisi", **DEÜHFD**, C. 16, Özel Sayı, 2014, s. 3389-3448.
- Tüzüner, Özlem,
Tokbaş, Hakan: **6502 Sayılı Kanun Kapsamında Otomotiv Hukuku**, 2. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017.
- Uygur, Turgut: **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, C. I, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Ünlütepe, Mustafa: "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", **MÜHF-HAD**, C. 24, S. 1, 2018, s. 296-335.
- Velidedeoğlu, Hıfzı
Veldet, Özdemir, Refet: **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara, Yargıtay Yayınları, 1987.
- Yavaş, Murat: "Medeni Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yüğü Kavramı", **MÜHF-HAD**, C. 21, S. 2, Özel Sayı: Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın'a Armağan, 2015, s. 741-761.
- Yavuz, Cevdet: **Özellikle Tüketicinin Korunması Sorunu Bakımından Satıcının Satılan Malın Ayıplarından Sorumluluğu**, 1. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1989. (*Satıcının Sorumluluğu*)

- Yavuz, Cevdet: "Tüketici Hukukunun "Genel Hükümleri"', **Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları**, ed. İpek Yücer Aktürk Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 31-41. (*Tüketici*)
- Yavuz, Cevdet, Acar, Faruk, Özen, Burak: **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 17. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2021.
- Yavuz, Nihat: **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, C. I, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015. (*TBK Şerhi*)
- Yavuz, Nihat: **Borçlar Hukuku El Kitabı**, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018. (*Borçlar*)
- Yavuz, Nihat: **Ayıplı İfa**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016. (*Ayıp*)
- Yavuzer, Hüseyin: "Motorlu Araç Satışlarında Tüketicinin Korunması", **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümlerine Göre Tüketici Hukuku Uygulamalarında Tüketicinin Korunması**, ed. Selin Sert Sütçü, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 71-93.
- Yelkenci, Işıl: **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.
- Yelmen, Adem: "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasına Göre Hasarın İntikali", **MÜHF-HAD**, Cevdet Yavuz'a

Armağan, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012, s. 2949-2966.

Yeniocak, Umut: "Ayıplı Otomobil Alan Tüketicinin Seçimlik Haklarına İlişkin Yargıtay Uygulamaları", **Sektörel Bazda Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. İsmail Çakır, Hakan Tokbaş, Fehim Üçışık, Hamide Zafer, 1. Baskı, İstanbul, Aristo Yayınevi, 2017, s. 706-720. (*Seçimlik Hak*)

Yeniocak, Umut: **İnşaat Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları**, ed. Hakan Tokbaş, Ali Suphi Kurşun, 2. Baskı, İstanbul, Aristo Kitabevi, 2018. (*Tüketici Hukuku*)

Yıldırım, Abdülkerim: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Taslağının Bazı Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler, **GÜHFD**, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 1015-1047.

Yücer Aktürk, İpek: "Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Sorumluluğu", **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, 2015. (*Ayıptan Sorumluluk*)

Yücer Aktürk, İpek: **Satım Ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme Ve Bildirim Külfetleri**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012. (*Gözden Geçirme ve Bildirim*)

Zevkliler, Aydın, Gökyayla, K. Emre: **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 20. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.

Zevkliler, Aydın, Özel, Çağlar: **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

Zevkliler, Aydın,
Aydoğdu, Murat:

**Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında
Kanun**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.

Zeybek, Ramazan:

Taşınmaz Satımında Eksik İfa Ve Ayıp, Ankara,
Adalet Yayınevi, 2019.

Zeytin, Zafer:

**Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku
CISG**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

www.bger.ch

www.eur-lex.europa.eu

www.hukuki.net

<https://www.kazanci.com.tr>

www.legalbank.net

www.lexpera.com.tr

www.sinerjimevzuat.com.tr

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://tez.yok.gov.tr>